

KUSTANTAJA VIKTORI KOSONEN, HELSINKI

EINO LEINO

NAAMIOITA

KOLMAS SARJA

EINO LEINO

on ennen julaissut:

I. Alkuperäisiä teoksia.

	Hinta
Maaliskuun lauluja	—: 50
Tarina suuresta tammesta y. m. runoja	1: 50
Yökehrääjä. Runoja	2: 50
Sata ja yksi laulua	2: 50
Tuonelan joutsen. Näytelmäruno	1: 25
Ajan aalloilta. Runoja	1: 75
Hiihtäjän virsiä	—: 75
Johan Vilhelm. 3-näyt. näytelmä	2: 50
Sota valosta. 5-näyt. näytelmä	3: 50
Pyhä kevät. Runoja	2: 50
Kivesjärveläiset. Kertomaruno	2: 50
Kangastuksia. Runoja	2: 50
Päiväperhoja. Pieniä tarinoita	2: —
Helkavirsiä	2: 50
Kaunosielu. Kuvaus	1: 75
Simo Hurta. Runoja Ison vihan ajoilta	1: 50
Talviyö. Runoja	1: 75
Naamioita, I. Näytelmiä	3: 25
„ II. „	3: —
Päivä Helsingissä. Pilakuva	1: 85
Runokirja. Valikoima	3: 50
„ „	koruk. 4: 75
Tuomas Vitikka. Romaani	3: —
Jaana Rönty. Romaani	3: —
Olli Suurpää. Romaani	3: —

II. Runosuomennoksia.

Zachris Topelius: Regina von Emmeritz.	
„ : Kypron prinsessa.	
J. L. Runeberg: Kuningas Fjalar.	
„ : Nadeshda.	
Jean Racine: Phaidra.	
Friedrich Schiller: Wilhelm Tell.	
Maailman kannel. Valikoima laulurunoutta.	

EINO LEINO

NAAMIOITA

KOLMAS SARJA

KUSTANTAJA
VIHTORI KOSONEN, HELSINKI

Esittämislupa on tekijältä pyydettävä.

HELSINKI 1908.

VHITORI KOSOSEN KIRJAPAINO

SISÄLLYS:

	Siv.
Maunu Tavast, 4-näytöksinen legenda.	7
Simo Hurtta, 5-näytöksinen historiall. näytelmä.	115
Ritari Klaus. Kuvaelma.	317

MAUNU TAVAST

4-NÄYTÖKSINEN LEGENDA

HENKILÖT.

MAUNU TAVAST, Suomen piispa.

ANNA, Lepaan neiti, nunna Wadstenan luostarista.

OLAVI TAVAST, maisteri Parisin yliopistosta.

PIETARI KARPALAINEN, Kuusiston linnan vouti.

ELINA, hänen tyttärensä.

RANKONEN, asemies.

MARTTI, kaniikki.

Tapahtuu kauniina kesä-yönä Kuusiston linnassa v. 1437.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

Kirjastohuone Kuusiston linnassa. Ovi perältä ja oikealta taka-alalta. Ikkuna vasemmalla. Pöytä, karmituoleja. MAUNU TAVAST lukee. Kirkas kesä-illan valaistus.

Ovi oikealta avautuu hiljaa. MARTTI kaniikki tulee saattaen sisälle Annan, viittaa lukevaan vanhukseen ja poistuu äänetönnä. ANNA jää ovensuuhun seisomaan.

MAUNU TAVAST

(lukee).

„Mutta vielä muuta tapahtui minulle, vielä merkellisempää; itse minun rakkauteni muuttui hulluudeksi, niin että se luopui siitä, mitä se yksin halasi, luopui toivosta koskaan enää sitä saavuttaa. Tämä tapahtui silloin, kun minä kuuli-laisena sinun tahdollesi koetin muuttaa sydämeni yhdessä pukuni kanssa osoittaakseni sinulle, että sinä yksin olit herra minun ruumiini niinkuin sielunikin. Mitään muuta en minä sinulta etsinyt, jumala sen tietää, kuin sinua itseäsi — —”

ANNA.

Jumala sen tietää: „Sinua yksin minä halusin, en sitä, mikä sinun omaasi oli. En avioliittoa, en huomenlahjaa minä odottanut — —”

MAUNU TAVAST

(ylös ponnahtaen).

Mitä kuulen?

ANNA

(jatkaen).

„En omaa himoani enkä tahtoani koettanut tyydyttää, vaan sinun, sen kyllä tiedät. Kaikukoon sinulle nimi puoliso pyhemmältä ja kunniallisemmalta, minulle soi sentään soreammalta olla sinun lemmittysi tai — älä lue sitä viaksi minulle — sinun porttosi ja sinun rakastajataresi.”

MAUNU TAVAST.

Kuka olet, outo nainen, joka astut kammiooni näin myöhään ja jatkat lukuani siitä, mihin minä lopetan? Puhu!

ANNA

(syösten hänen jalkoihinsa).

Köyhä nunna olen Wadstenan luostarista, joka on tullut tuon pitkän matkan langetakseen sinun jalkoihisi ja saadakseen sinulta lohdutusta, Suomen suuri piispa, sydämensä ankarassa tuskassa ja ahdistuksessa.

MAUNU TAVAST.

Ah, minä muistan. Martti kaniikki mainitsi minulle äsken sinusta. — Kuka olet? Varmaan on sinulla joku suosituskirja minulle abbedisaltasi?

ANNA.

Salli minun ensin suudella sitä kättä, jota tuhannet uskovaiset siunaavat Suomen erämaissa!

MAUNU TAVAST

(kohottaen hänet ylös).

Nouse! — (*Saattaa hänet nojatuoliin.*) Istu!
— Sinä tunnet kirjan, jota luin äsken?

ANNA.

Olen joskus selaillut sitä.

MAUNU TAVAST.

Minua ilahduttaa, etteivät Wadstenan luostarin nunnat hartaushetkiensä tähden lyö laimin kauniin ja hyvän kirjallisuuden viljelystä. Sinä luet latinaa?

ANNA.

Vain vähäisen.

MAUNU TAVAST

(hmyillen).

Jos kerran osaat muistostasi Abaelardin ja Heloisen kirjeenvaihdon, ei latinantaitosi niin aivan puutteellinen liene. Iloitsen siitä, sisar.

ANNA.

Minä olen vain nainen oppimaton. Mutta minäkin poimin mielelläni niistä muruista, jotka tiedon ruhtinaitten pöydältä putoavat.

MAUNU TAVAST.

Jospa kaikki hiippakuntani papit olisivat edes yhtä oppineita! — (*Kuin itsekseen.*) No niin,

he edistyvät, he ahkeroivat, vähitellen, vähitellen. — Sinulla oli varmaan joku erikoinen asia minulle?

ANNA.

On.

MAUNU TAVAST.

Abbedissasi tahtoo arvattavasti tiedustella, kuinka on sen uuden naisluostarin laita, jota täällä par'aikaa paljolla työllä ja suurilla uhrauksilla rakennutan Rasion pitäjään?

ANNA.

Jumalan ja Pyhän Annan kunniaksi?

MAUNU TAVAST.

Niin. Olen ollut siitä pitkässä kirjevaihdossa abbedissasi kanssa. Hän on osoittanut suurta suopeutta aikeilleni ja antanut minulle monta hyvää neuvoa, joista täten jo nyt pyydän hänen lähettiläälleen esiinkantaa sulimmat kiitokseni.

(Kumartaa keveästi.)

ANNA

(vastaa vaieten kumarrukseen).

MAUNU TAVAST.

Työ edistyy tosin hitaasti, sillä tiedä, sisar, Suomen kirkko on köyhä ja meillä on juuri nyt ollut paljon kustannuksia noiden monien tulipalojen tautta, jotka ovat sekä Koroisten piispan-

kartanon että Turun vanhan tuomiokirkon hävittäneet. Mutta maat olen minä jo aikoja sitten ostanut luostaria varten asemies Juhana Inkoselta ja toivon, että kaikki on oleva valmista ensi herrainpäiville, jotka varmaan tulevat antamaan sille asianmukaisen vahvistuksensa. — Abbedisasi toivoo epäilemättä edelleenkin, että siitä muodostuisi birgittalaisluostari?

ANNA

(hiljaa).

Minä en tiedä.

MAUNU TAVAST.

Kuinka? — Niin Jumala varjelkoon minua Pyhän Birgitan elämäntyötä millään muotoa halventamasta. Hänen ajatuksensa oli kaunis, hyvin kaunis: kaksi sukupuolta saman katon alla, tukien toisiaan pyhässä pyrkimyksessä Jumalan yhteyteen. Mutta suo anteeksi, sisar, minä en luota siihen.

ANNA.

Piispa Maunu Tavast: minä en ole tullut puhumaan sinun kanssasi Raisioon rakennettavasta naisluostarista.

MAUNU TAVAST.

Etkö? — Sallinet kuitenkin, että esitän sinulle mielipiteeni, sillä tämä asia on jo kauan ollut rakkain askar yksinäisille ajatuksilleni. Birgit-

talaisluostari? Niin, se voi käydä päinsä teillä siellä Ruotsissa, missä hienot, ylhäiset naiset ja jalot ritarit maailmaan väsyttyään kenties voivat lihan himoista vapautuneina olla opettavaksi ja ylösrakentavaksi esimerkiksi myös raa'an rahvaan tapojen puhtaudelle. Mutta täällä Suomen erämaissa ... Ei, sisar, minä en usko, että abbedissasi on oikein miettinyt asiaa.

ANNA.

Piispa Maunu Tavast: mikään abbedissa ei ole minua lähettänyt.

MAUNU TAVAST.

Ei abbedissa? Kuka siis?

ANNA.

Sanoin jo sinulle: oman sydämeni ahdistus ja tuska on pakottanut minut Suomen rantoja lähestymään.

MAUNU TAVAST.

Niinkö? — (*Lempeästi.*) Etkö löytänyt sille lohdutusta omalta maaltasi?

ANNA.

En.

MAUNU TAVAST.

Minä ymmärrän: sielun tuska ajaa meitä kaikkialle. (*Kuin itseksseen.*) Turhaan tein minä

toivioletken Pyhälle maalle jäähdyttääkseni po-
veni polttoa jäytävätä.

ANNA.

Turhaan?

MAUNU TAVAST.

Mitä sanoin? — Tietysti ei se ollut turha.

ANNA.

Sinä sait rauhan, Maunu Tavast?

MAUNU TAVAST

(vitkaan).

Minä olen saanut sieluni kirjavat kipinät sam-
mumaan. — (*Kuin karkoittaen ajatuksensa.*)
Nyt olet tullut varmaankin Turkuun Pyhän Hen-
rikin haudalla rukoilemaan?

ANNA.

Olen tullut Suomen piispan luokse Kuusis-
toon. Hän yksin voi antaa levon sielulleni.

MAUNU TAVAST.

Minä olen vaivainen syntinen ihminen, joka
en voi antaa muuta kuin mitä Jumala itse minulle
kaikkihyvydessään lahjoittaa. Mutta kenties-
voisin antaa sinulle voimaa kärsimään.

ANNA.

Minä en kestä kärsiä enää. Jumala kaikkivaltias on minun voimani ja väkeni maahan mursertanut.

MAUNU TAVAST.

Ihmisen kyky kärsiä on mittaamaton. (*Vaittolo.*) Sinä tahdot itsesi minulle ripittää?

ANNA.

Niin. (*Hiljaa.*) Minä en ole voinut tehdä sitä muille kenellekään.

MAUNU TAVAST.

Polvistu siis ja tunnusta syntisi minulle niinkuin Herran Jumalan palvelijalle. Varmaan on katuvainen sydän kaunein lahja, minkä me maan tomusta voimme Hänelle tuolla ylhäällä ojentaa.

ANNA

(polvistuen).

Minun syntini ovat suuret.

MAUNU TAVAST.

Olen tottunut ihmis-erheitä kuulemaan. — Tahdotko ripittää itsesi tuntemattomana?

ANNA.

Jos sinä sen sallit, isä.

MAUNU TAVAST.

Puhu siis Jumalan kaikkivaltiaan kasvojen edessä! (*Peittäen silmänsä kädellään.*) Hän näkee, mitä me emme näe. Hän on kuuleva sydämesi äänen salaisimman.

(Vaitiolo.)

ANNA.

Minä olin nuori. Minä rakastin.

MAUNU TAVAST.

Niin.

ANNA.

Minä rakastin miestä, joka oli kaikilla inhimillisillä hyveillä varustettu. Ylhäinen suvultaan, etevä opiltaan, ritari ryhdiltään ja käytökseltään.

MAUNU TAVAST.

Niin. Ja tuo mies?

ANNA.

Oli pappi. Suuri tulevaisuus odotti häntä kirkon palveluksessa. Mutta hänen kunnianhimonsa tähtäsi korkeammalle. Europan kuuluisimmat yliopistot tahtoi hän haastaa kilpasille kuulemaan korkeata oppiaan ja väkevää väittelytaitoaan.

MAUNU TAVAST

(hämmästyen).

Kuinka? — (*Pidättää itsensä.*) Sinä lankesit ja hän sinun kerallasi?

ANNA.

Niin. Ei ruumiin siveys, vaan sielujen pyhä yksinkertaisuus yhdisti meidät.

MAUNU TAVAST

(hiljaa).

Minä tiedän: te kuvittelitte toisenne täydelliseksi.

ANNA.

Hän oli täydellinen. Sitä en minä yksin sanonut, koko maailma kertoi sitä minun kerallani. Sillä ei ollut hänen kaltaistaan Suomen pappien seassa . . .

MAUNU TAVAST.

Suomen?

ANNA.

Niin, ja hänen hurskautensa maine oli jo silloin suuri kautta kaikkien pohjoismaiden.

MAUNU TAVAST

(hämmästyen).

Kenestä puhut minulle?

ANNA

(hiljaa).

Miehestä, jota minä rakastin.

(Vaitiolo.)

MAUNU TAVAST

(päättään pudistaen).

Ei ole elänyt sellaista miestä Turun hiippakunnassa.

ANNA.

Ei muita kuin yksi. — Hän oli minun herrani tai pikemmin minun isäni, minun puolisoni tai pikemmin minun veljeni, minun rakastajani tai pikemmin minun rakas opettajani . . .

(Vaikenee, suutelee suuren liikutuksen vallassa vanhuksen kättä ja kostuttaa sitä kuumilla kyyneleillään. MAUNU TAVAST sallii sen liikkumattomana tapahtuvan. Vaitiolo.)

MAUNU TAVAST

(tuskin kuuluvasti).

Sitten?

ANNA.

Minä synnytin hänelle pojan.

MAUNU TAVAST.

Pojan?

(Katsoo kauhistuneena häneen.)

ANNA.

Niin. Mutta meidän täytyi salata hänen syntymisensä.

MAUNU TAVAST.

Tuo mies — — ei vienyt — — vihille sinua?

ANNA.

Hän oli pappi.

MAUNU TAVAST.

Sitten?

ANNA.

Sitten menin minä luostariin, sillä hän kehoitti minua siihen. Kuitenkin minä olisin mieluummin jäänyt hänen jalkavaimokseen.

MAUNU TAVAST

(kamppailen kera liikutuksensa).

Hän — — ei — — sallinut sitä?

ANNA.

Ei. Ja minä pelkäsin enemmän loukata häntä kuin Jumalaa kaikkivaltiasta.

MAUNU TAVAST.

Oma sisällinen kutsumuksesi ei sinua luostariin kehoittanut?

ANNA.

Ei. Kuitenkin tein minä sen, sillä minä ajattelin enemmän häntä kuin iankaikkista autuuttani.

MAUNU TAVAST.

Kadutko nyt?

ANNA.

Kadun, että menin luostariin.

MAUNU TAVAST

(hiljaa).

Etkö kadu nuoruutesi hairahdusta?

ANNA.

Isä: minä en voi.

MAUNU TAVAST

(yhä hiljemmin).

Miksi tulet siis minun tyköni?

ANNA.

Teen sen henkeni hädässä, isä. Neuvo minua, opeta minua, että saisin rauhan iankaikkiselle sielulleni!

(Vaitiolo.)

MAUNU TAVAST

(tyytyneemmin).

Nunnan puku ei ole peittänyt sinun haavojasi?

ANNA.

Ei.

MAUNU TAVAST.

Ei paasto eikä rukous ole haihduttanut hänen kuvaansa sinun sielustasi?

ANNA.

Ei. Minä en voi rukoilla, isä. Minun kieleni sammaltaa ja minun järkeni on kadottanut kyvyn ajatella.

MAUNU TAVAST.

Etkö ole pyhimyksiä huutanut avuksesi?

ANNA.

Isä! Hän on tehnyt kaiken jumalanpalveluksen minulle mahdottomaksi.

(Vaitiolo.)

MAUNU TAVAST

(nousten).

Anna, Lepaan neiti: mitä tahdot minulta?

ANNA

(paljastaen kasvonsa).

Piispa Maunu Tavast, sinä tunnet minut? Sinä et ole minua vielä unohtanut?

MAUNU TAVAST.

En minä koskaan unohda sinua, kesäisen yöni morsian, Lepaan lempeässä, valkeassa hämärässä. Mutta miksi tulet sinä minun tyköni nyt, kun päivä menee jo mailleen meille kummallekin?

ANNA

(hiljaa).

Minä tahdoin nähdä h ä n e t.

MAUNU TAVAST.

Kenet?

ANNA.

Olavin, minun poikani, meidän poikamme, Maunu Tavast, josta on tuleva yhtä suuri kuin

sinä, mutta meitä molempia onnellisempi. Minä en voinut enää jäädä luostarin muurien sisälle. Minun täytyi matkustaa.

MAUNU TAVAST.

Sitten on matkasi ollut turha, Anna Lepaa. Etkö tiennyt, että hän ei ole täällä? (*Isän ylpeydellä.*) Olavi on edelleen Parisissa. — Hän on tosin kirjoittanut saapuvansa kotiin syksymmällä.

ANNA.

Hän on jo täällä, hän on Turussa.

MAUNU TAVAST.

Kuinka?

ANNA.

Minä tiedän. Minä olen seurannut häntä tänne Tukholmasta.

MAUNU TAVAST.

Mitä sanot? Samalla laivalla?

ANNA.

Niin. Minä kuulin Ruotsissa hänen tulostaan. Hänen tietonsa maine on jo levinnyt luostarimuurienkin sisälle. Kaikki puhuivat hänestä niinkuin tulevasta, loistavasta opinvalosta, joka on kaikki muut pohjan taivaalla himmentävä.

MAUNU TAVAST.

Niinkö? — (*Vilkaasti.*) Ja sinä olet nähnyt hänet? Sinä olet puhutellut häntä?

ANNA.

En. Minä olen seisonut huomaamattomana syrjässä, katsonut ja tuntenut silmäni hämärtyvän kyyneliin. Piispa Maunu Tavast: sinun on syytä ylpeillä pojastasi.

MAUNU TAVAST.

Hän on komea, eikö totta?

ANNA.

Hän on häikäisevä. — Kuinka hän liikkuu ja kuinka hän puhuu! Mikä varmuus kaikissa hänen sanoissaan ja mikä ritarillinen rakastettavaisuus jokaisessa hänen päänsä ylmyksellisimmässäkin nykähdyksessä!

MAUNU TAVAST.

Tosiaan: se on Olavi.

ANNA.

Ja kuinka häntä kohdeltiin laivalla ja kuinka hän kohosi kaikkien muiden yli päätä pitempänä! Eikä hänen itseoikeutetussa ylemmydessään ollut kuitenkaan mitään painostavaa tahi muita halventavaa. Päinvastoin nosti hän muita pelkällä läsnä-

olollaan, päinvastoin hengittivät kaikki keveämmin hänen seurassaan.

MAUNU TAVAST

(säteilevin silmin).

Niin, sillä hän toi mukanaan henkäyksen suuresta maailmasta.

ANNA.

Siellä oli laivalla Bitzejä, Frillejä, Flemingejä ynnä muuta muukalaista aatelistoa, niin itse Klaus Kurki, Laukon herra, oli siellä. Kuinka he kaikki himmenivät hänen rinnallaan kuin kynttilät päivän kirkkaan koittaessa! — Ja olisitpas nähnyt Turun laiturilla! Kuinka kaikki kokoutuivat hänen ympärilleen, kuinka he kaikki tahtoivat puristaa hänen kättään ja saada häneltä edes sanan, hymyn tahi katseen! „Tavast!” „Tavast!” kaikui jokaisen huulilta.

MAUNU TAVAST.

Se on Olavi. (*Liikutettuna.*) Jumala siunatkoon ja varjelkoon häntä, että hän kestäisi kunniansa eikä menisi turmioon suurten kykyjensä kuorman alla!

ANNA.

Ne eivät ollenkaan paina häntä. — Minä seisoin syrjässä ja ajattelin: Totisesti on hän luotu päitä ja sydämiä hallitsemaan.

MAUNU TAVAST.

Herran käsi on ollut runsas hänen sielulleen ja ruumiilleen. Mutta jolle paljon on annettu, siltä paljon vaaditaan. Jospa hän aina voisi hyvin ja hurskaasti käyttää leiviskänsä!

ANNA.

Hän käyttää ne Jumalan kunniaksi, isänmaalle iloksi ja meille molemmille ikuiseksi autuudeksi. — Niin, ajattelin minä syrjässä seisoessani: tuskin oli Maunu Tavast noin korkea kerran Lepaan kartanolle astuessaan.

MAUNU TAVAST

(synkistyen).

Minä en hoitanut yhtä hyvin leiviskääni.

ANNA.

Sinä olet hoitanut sen! Sillä tiedä, Maunu Tavast, minä olen seurannut kaukaa sinun toimiasi täällä Suomen erämaissa ja minä olen hämmästynyt. Mitä kaikkea sinä olet saanut aikaan täällä! Ja sinä sanot, että sinä olet huonosti hoitanut ne lahjat, jotka sait Jumalalta?

MAUNU TAVAST.

Minustakin olisi voinut kerran tulla . . . Olavi.

ANNA

(hymyillen).

Katsopas, nyt jo kadehdit sinä häntä. Etkö häpeä ollenkaan, Maunu Tavast? Nyt olet sinä kiittämätön taivaan laupeudelle. Olisiko mielesi parempi, jos poikasi saapuisi kotiin rumana, köyhänä, oppimattomana? Ei! Juuri sinulta on hän perinyt ne lahjat, jotka hänen nuorta miehuuttaan kaunistavat ja joilla hän kerran on hurmaava maailman mahtavimmat.

MAUNU TAVAST.

Kenties on hän perinyt minulta jotakin. Mutta silloin on hän perinyt minulta myös synnin.

ANNA

(päättään pudistaen).

Minä en ole milloinkaan voinut sitä synniksi ymmärtää.

MAUNU TAVAST.

Se oli lankeemus, Anna Lepaa, harha-askele meidän molempien.

ANNA.

Pyhä lankeemus, autuaallinen erehdys, aurinko, jonka säteet vieläkin valaisevat minun riutuvaa vanhuuttani. Mitä olisi ollut minun eloni ilman sitä? Harmaa kangas ilman yhtään kultaista kudetta pitkien arkipäivien lomassa.

MAUNU TAVAST

(vakavasti).

Anna Lepaa: on synty noin synnistä puhua.

ANNA.

Oli synty, että minä menin luostariin. Se oli minun suuri kuolemansyntini, joka on minun eloni päivät pimentänyt.

MAUNU TAVAST.

Toinen oli vaiva minun vaelluksessani. Minä en ymmärrä, minä en käsitä, kuinka minä voin, kuinka minä saatoin tehdä sen, ja vielä vähemmän voin minä käsittää, kuinka en olisi tehnyt sitä. Niin eriskummallisesti, niin puutteellisesti on ihminen rakennettu, ettei hän edes muista vanhuudessaan, millainen hän itse oli silloin, kun synty myllersi hänen sydämessään. — (*Surumielisesti.*) Hän muistaa vaan tuon toisen, Anna Lepaa.

ANNA.

Ja tuo toinen on sen ijäti säilyttänyt. Tahdotko kuulla kuvasi, Maunu Tavast? — (*Tempaa kirjan pöydältä ja lukee siitä.*)

„Hänen oppinsa ja puhtautensa maine oli suurempi kuin kenenkään. Kun hän julki liikkui, riennettiin kaikissa kaupungeissa häntä katsomaan. Kun hän katosi näkyvistä, ojentuivat kaikki kaulat ja tuijottivat kaikki silmät saadakseen vielä vilauksen hänen pyhästä liepeestään.

Eikö jokainen vaimo, jokainen tyttö hehkunut hänelle, kun hän läsnä oli? Eikö huoannut häntä jokainen aatelinainen kammiossaan, kun hän poissa oli? — —”

MAUNU TAVAST.

Niin, se oli Abaelard . . . ennen syntiinlankeemusta. — (*Ottaa kirjan häneltä ja lukee liikutettuna.*)

„Vaikka keisari, maailman herra, olisi katsonut minut aviovuoteensa arvoiseksi ja sallinut minun käskää koko maailmaa, suloisempana ja arvokkaampana olisin minä pitänyt olla sinun lemmittysi kuin hänen keisarinnansa.” — —

ANNA.

Niin, se oli Heloise . . . ennen hedelmällisyyttä.

MAUNU TAVAST.

Ja nyt?

ANNA.

Hän ajattelee sinun poikaasi. Maunu Tavast, sinä olet kyllin suuri sen kuulemaan: on onnellista olla äiti sinun pojalle.

MAUNU TAVAST.

Onneton! Mitä tarkoitat sinä minun suuruudellani?

ANNA.

Maunu Tavast! Suuri olit sinä jo silloin, kun sinä rakastit minua, niin suuri, että vaivoin koskin sinun olkapäähäsi. Nyt seisot sinä pilvien tasalla. Suru on tehnyt sinusta jättiläisen.

MAUNU TAVAST.

Ja sinusta, Anna Lepaa?

ANNA

(hiljaa).

Minä en ole koskaan lakannut sinua rakastamasta.

MAUNU TAVAST.

Kuitenkin sanoit sinä olevasi siitä onnellinen.

ANNA.

Minä olisin onnellinen, jos voisin olla vertaamatta nykyistä elämääni siihen, mitä elin sinun kerallasi. Mutta oliko se elämää maan päällä? Ei liene lupa kuolevaisen olla niin onnellinen.

MAUNU TAVAST

(soinnuttomasti).

Ei.

ANNA.

Ken kerran on kesä-yön valkean onnen elänyt, hänestä tuntuu kaikki sen jälkeen turhalta ja tyhjänpäiväiseltä.

MAUNU TAVAST

(kuten edellä).

Niin. — (*Vaitiolo.*) Mutta jos kuka on ker-
ran ollut niin onnellinen, silloin on hän ottanut
myös osansa ajallisesta autuudesta.

ANNA.

Pahoin pelkään: myös iankaikkisesta.

MAUNU TAVAST.

Kuinka? — (*Vakaumuksella.*) Ei, Anna Le-
paa, ei! Ano anteeksi Jumalalta! Hän ei ole
hylkäävä sinun rukoustasi.

ANNA.

Kuinka voisin anoa anteeksi Jumalalta sitä,
josta minä en lakkaa hänelle kiitosvirsiä virittä-
mästä? Kuinka voisin katua sitä, että minulle
suotiin autuus rakastaa aikakauden suurinta mies-
tä ja tuntea edes tuokio iankaikkisen elämän hen-
käys kasvoillani?

MAUNU TAVAST

(vakavasti).

Se tuokio on minulle antanut syvän tunteen
kaiken katoavaisuudesta. Muistellen omaa hai-
rahdustani olen minä, joka ennen olin ankara kuin
kuluttava tuli, tullut lempeäksi ja anteeksi-anta-
vaiseksi muiden rikoksille. (*Hiljaa.*) Niin, usein

tuntuu minusta siltä kuin minä ainoastaan sen kautta olisin oppinut rakastamaan ihmisiä.

ANNA.

Piispa Maunu Tavast: nyt annoit sinä meidän rakkaudellemme pyhimmän vihkimyksen.

MAUNU TAVAST.

Niin, minä en tiedä . . . elämä on niin lyhyt ja kuoleman-ajatus niin kammottava. — Minä en voi tuomita ihmisiä niinkuin ennen. Sikäli kuin silmäni hämärtyvät, osaan minä yhä vähemmän tehdä eroa heidän välillään. — Minä rakastan kaikkia ihmisiä, Anna Lepaa, sillä me olemme onnettomuustovereita.

ANNA

(ihailleen).

Sinä suuri, suuri mies! Mikä olen minä, että uskallan tulla sinun eteesi ja sinulle minun omaa pientä rakkauttani muistuttaa? — Mutta älä luule, että näen taikka olen vuosikymmenien vierieissä nähnyt sinussa vain entisen rakastajani! Minä olen kuullut puhuttavan sinun valtiotoimistasi ja minä olen ihmetellyt! Minä olen salasta katsonut myös täällä Turussa sinun lujan ja laupiaan kätesi aloja ja minä olen painanut pääni alas. Nyt en minä voi estää enää kyyneleitäni, sillä minä olen nähnyt sen suuren ja laajan sydämen, josta

kaikki nämä hyvätyöt ovat kultaisena virtana kummunneet.

(Vaipuu nojatuoliin, käsi Maunu Tavastin kädessä. MAUNU TAVAST katsoo vakavana suoraan eteensä. Mailleen menevän auringon lempeä hohde heittää sädekehänsä heidän ylitseen.)

MAUNU TAVAST.

Vähän olen minä tehnyt, enempi tahtonut. Olen jatkanut vaan voimieni mukaan sitä työtä, mitä pyhät miehet ennen minua ovat Suomen kirkon hyväksi tehneet ja toimittaneet.

ANNA.

Ja työ on tuottanut sinulle tyydytyksen?

MAUNU TAVAST

(hiljaa).

Minä olen pitkospuu suossa. Toinen onnellisempi on käyvä minun ylitseni.

ANNA.

Kuka?

MAUNU TAVAST.

Olavi Maununpoika Tavast on hänen nimensä.

ANNA

(puristaa hänen kättään liikutettuna).

ESIRIPPU.

TOINEN NÄYTÖS.

Sama näyttämö. Samat asemat kuin edellisen näytöksen loppuessa. MARTTI tulee kiireesti oikealta.)

MARTTI.

Anteeksi, teidän korkea-arvoisuutenne ...

MAUNU TAVAST.

Puhu!

MARTTI.

Asemies Rankonen on ollut Turussa ja palannut juuri sieltä. Hän sanoo, että maisteri Olavi on nähty kaupungissa ...

MAUNU TAVAST

(kuin heräten).

Niin, niin, tietysti, minä tiedän. Hän voi olla missä silmänräpäyksessä hyvänsä täällä. Hänet on vastaan otettava kaikella sillä kunnialla, mikä tulee hänen opilleen ja säädylleen.

MARTTI.

Kyllä, teidän korkea-arvoisuutenne.

MAUNU TAVAST.

Nähkääs, rakas ystäväni: Olavi on nyt hyvin oppinut mies. Hän on sekä *baccalaureus* että *magister regens* Parisin yliopistossa. Ymmärrättekö, herra kaniikki, mitä se merkitsee?

MARTTI.

Kyllä, teidän korkea-arvoisuutenne.

MAUNU TAVAST.

Hän tuottaa kunniaa nyt koko maalle ja Turun hiippakunnalle. — Linnanvouti Pietari Karjalainen olkoon itse portilla häntä vastaan ottamassa.

MARTTI.

Kyllä, teidän korkea-arvoisuutenne.

MAUNU TAVAST.

Kuin kuningasta on häntä tervehdittävä Kuusistoon. — Herra kaniikki: minun sauvani ja minun piispanhiippani. — (*Martti tuo hänelle arvonmerkit.*) Niin, niin, rakas ystäväni: Olavi on nyt oppineempi mies kuin me molemmat yhteensä. — Joutukaa! Annettakoon käskyt koko linnanväelle. Älköön saako maisteri Olavi luulla meistä, ettei Suomen erämaassa tehdä kunniaa tieteen kruunupäille.

MARTTI.

Kaikki on oleva heti valmista, teidän korkeaarvoisuutenne.

(Menee.)

ANNA

(nousten).

Tahdot varmaan kohdata poikasi kahden kesken, Maunu Tavast?

MAUNU TAVAST.

Sinä voit kyllä jäädä. — Se on totta! Meidän äskeinen kanssapuheemme jäi kesken. Minä en vielä saanut tietää sinun matkasi lopullista tarkoitusta.

ANNA.

Minä tahdoin nähdä hänet ennen kuolemaani.

MAUNU TAVAST.

Ja nyt kun olet nähnyt hänet? Mitä nyt ajattelet?

ANNA.

Nyt on minun vielä vaikeampi olla enää koskaan häntä näkemättä.

MAUNU TAVAST.

Koskaan?

ANNA.

Niin. Hän matkustaa tietysti takaisin Pariisiin ja minä ...

MAUNU TAVAST.

Anna Lepaa: etkö arvaa, ketä varten minä olen tuota naisluostaria Raisioon rakennuttanut?

ANNA.

En.

MAUNU TAVAST.

Sinusta on tuleva sen ensimmäinen abbedissa.

ANNA.

Minusta? — Piispa Maunu Tavast: minä en ole niin korkeaan toimeen kelvollinen.

MAUNU TAVAST.

Se on ollut minun mieli-ajatukseni. Minä en ole kuullut enkä tiedustellut sinusta mitään, mutta minun sydämeni on sanonut minulle: Anna, Lepaan neiti, on oleva se nainen, jonka käsiin voin luottamuksella uskoa hurskaan unelmani.

ANNA.

Pelkään, että hurskas unelmasi on sinut harhaan johdattanut. — Mutta jos minä jäisinkin tänne, minä en kuitenkaan saisi enää milloinkaan nähdä häntä.

MAUNU TAVAST.

Kuinka niin?

ANNA.

Minun eloni päivät ovat luetut eikä Olavi varmaan ole niin pian toistava käyntiään.

MAUNU TAVAST.

Hän? — Hän jää tänne.

ANNA.

Turkuun?

MAUNU TAVAST.

Minun luokseni. — Kuten olet kuullut ehkä, nimitin hänet viime käynnillään täällä arkkiteiksi. Virkaa ei kuitenkaan voi enää hoitaa sijaisen avulla. Hänen täytyy nyt jättää tie-
teensä laakerit ja antautua niihin arkitoimiin, jotka ovat välttämättömät, jos hänen mieli koskaan kohota tuomiorovastiksi ja sitten kenties kerran sille piispan-istuimelle, jolle minä olen hänen tiensä viitoittanut.

ANNA.

Ja sinä luulet, että Olavi on oleva halukas seuraamaan sinun viittaustasi?

MAUNU TAVAST

(kummastuen).

Minä olen varma siitä. Mitä hän muuta voisi sikaan? Hän on nyt kyllin oppinut. Hänen on aika astua kirkon palvelukseen.

ANNA.

Kirkon palvelukseen luulen minä hänen mielellään astuvan. Mutta tuskin Suomen kirkon.

MAUNU TAVAST.

Isänmaa tarvitsee häntä. — Kuinka? Eikö Suomen kirkon? (*Hymyillen.*) Mitä hulluja mieleesi lennähtääkin, Anna Lepaa? — (*Miettien.*) Hm, Suomen kirkko on tosin pieni ja syrjäinen, mutta piispan-istuin on kuitenkin aina piispan-istuin ...

ANNA.

Etkö usko hänen kunnianhimonsa tähtäävän korkeammalle?

MAUNU TAVAST.

Korkeammalle? Hänen kunnianhimonsa? (*Levottomana.*) Minä en ole tullut sitä ajatelleeksi. Olavi ei tahtoisi jäädä tänne? — (*Haihduuttaen ikävät ajatukset.*) Ei, se ei voi olla mahdollista. Hän on mielellään jättävä kaikki liiat pilvilinnat ja uhraava miehuutensa voimat sille maalle, jonka lapsi hän on ja joka on hänet niin korkeaksi kasvattanut.

ANNA

(hiljaa).

Olitko itse niin valmis niistä luopumaan, Maunu Tavast? Olitko itse niin altis uhraamaan nuoruutesi korkealentoiset unelmat pyhän ja ankaran työsi alttarille?

MAUNU TAVAST.

Minäkö? (*Synkistyen.*) Minä olin hourupää siihen aikaan. (*Hymyillen surumielisesti.*) Niin,

mitä kaikkea minä itsestäni kuvittelinkaan! Oli kuin olisin seisonut korkealla vuorella ja nähnyt allani kaiken maailman ihanuuden.

ANNA.

Etkö luule nyt Olavin seisovan sillä? Etkö luule nyt hänenkin silmissään kauniimpien ja eteläisempien maiden kangastavan?

MAUNU TAVAST.

Oikeaan aikaan sattui Jumalan käsi raskaana minun päälleni ja musersi minun itserakkaan ylpeyteni niinkuin saviastian. (*Kuin itsekseen.*) Se oli tarina Maunu Tavastin unelmien. — Mutta Olavin? Ei koskaan. Hän on jo alunpitäen ollut viisaampi, ollut järkevämpi minua. Sinä erehdyt, Anna Lepaa, saatpa nähdä, että sinä erehdyt.

ANNA.

Mikään ei olisi minulle sen mieluisempi. — (*Vaitiolo.*) Ja hänen sukuperänsä? Hän ei vielääkään tiedä siitä mitään?

MAUNU TAVAST.

Ei. Hän luulee, kuten kaikki muutkin, että hän on veljeni Niilon poika, jonka opillisen kasvatuksen minä olen ottanut huolekseni. Me olemme veljeni kanssa sen niin sopineet.

ANNA

(varovasti).

Eikö olisi syytä sanoa sitä hänelle? Hän voisen mahdollisesti saada tietää joltakin asiaankuulumattomalta.

MAUNU TAVAST.

Tuskin. — Kenties olisi syytä sanoa hänelle. Minä olen joskus miettinyt sitä. Mutta hän on ollut niin nuori ja niin iloinen ja niin ylpeä, että minun on ollut sääli häiritä hänen aamunsa päivänpaisteisuutta.

ANNA.

Luuletko — — että se tulisi — — häneen kovasti koskemaan?

MAUNU TAVAST.

Niin, minä luulen. Millä ylpeydellä hän joskus on puhunut sukuperästään, meidän suvustamme, Tavastien tahraamattomasta vaakunasta, jonka teräksinen käsivarsi on hänen mielestään ollut luotu kansakuntien kohtaloita ohjaamaan! Ja jos hän nyt saisi kuulla äkkiä, että hän onkin vain avioton lapsi . . .

ANNA.

Mutta onhan hän Tavast kaikissa tapauksissa! Ja vielä enemmän Tavast, kun hänen isänsä olet

sinä, sukusi suurin, Suomen kunnia ja siunaus Turun hiippakunnan.

MAUNU TAVAST.

Maaailma ei olisi sitä katsova niin. — Minä tunnen Olavin rehellisen ja vilpittömän luonteen. Hän ei tahdo lainasulilla kaunistautaa. Hän ei sen jälkeen tahtoisi enää käydä päiväakkään veljeni Niilon pojasta.

ANNA.

Tunnusta hänet siis pojaksesi, Maunu Tavast! Mielestäni voivat isä ja poika tässä tapauksessa olla ylpeät toisistaan.

MAUNU TAVAST.

Se voisi vahingoittaa hänen menestymistään kirkon palveluksessa. — Ei, ei, paras ettei hän tiedä mitään eikä saa tietää mitään. Sitten, kenties sitten . . . ennen kuolemaani.

ANNA.

(värähtävällä äänellä).

Etkö luule hänen äitiään halveksuvan?

MAUNU TAVAST.

Anna!

ANNA.

Niin, minä ajattelin . . . jos hän kuulee, että hänen äitinsä ei olekaan siveä ja jalosukuinen

rouva Ingeborg Jägerhorn, vaan langennut, onneton Anna Lepaa, jonka sydämen tuskaa nunnanpuku turhaan verhoaa . . .

MAUNU TAVAST.

Lepaan kirkas aateliskilpi keltaruskeine leijonineen on kyllin vankka kestääkseen nuoruutesi erehdyksen. (*Vaitiolo.*) Katso, päivä on jo painunut lahden tuolle puolen. Me seisomme nyt jälleen Suomen kesä-yön hämärässä.

ANNA.

Niin. Lyhyt, utuinen unelma on elämä keskellä kahden ruskon kajastamista.

(*Vaitiolo.* Torvet torahtavat kartanolla. Riemuhuu-toja, kannusten kilinää. Ovi taustassa temmaistaan auki, sisälle astuvat KARPALAINEN ja RANKONEN asetuen kumpaankin pihtipieleen.)

KARPALAINEN.

Hänen jalosukuisuutensa maisteri Olavi Tavast.

(*OLAVI* tulee nopein askelin perältä, hienona, häikäisevänä, maisterin baretti päässään, kasvot itsetietoista älykäisyyttä ja energiaa todistaen.)

OLAVI.

Setä!

(*Syöksyy Maunu Tavastin syliin.*)

MAUNU TAVAST.

Poikani, rakas poikani! — Sinä olet siis jälleen kotona.

OLAVI.

Niin, rakkahin setäkulta! Voitko ajatella mitään niin naurettavaa? Koti-ikävä, yksinkertainen suomalainen koti-ikävä keskeytti kaikki puuhani siellä aikaisemmin kuin olin odottanutkaan. (*Huomaa Annan.*) — Anteeksi, minä en tiedä, onko minulla kunnia . . . ?

MAUNU TAVAST

(esittäen).

Hurskas nunna Wadstenan luostarista . . .

OLAVI

(tervehtien kohteliaasti).

Teidän luostarinne maine heittää heijastuksensa jokaisen ylle, joka kantaa tuota pukua. — Äiti, suokaa minulle siunauksenne!

ANNA.

Jumala siunatkoon ja varjelkoon sinua kaikessa sinun vaelluksessasi ja olkoon hänen oikea kätensä aina kevyt sinun pääsi suortuvilla.

(Kääntyy pois pyyhkiäkseen kyyneleitään.)

OLAVI.

Kas niin, nyt olen minä jälleen kotona tässä vanhassa, rakkaassa Kuusistossa! Sinä et usko,

setä, miten hauska matka minulla on ollut! Ensin laivalla ja sitten täällä Turussa . . . Niin, tehän olitte myöskin laivalla, hurskas äiti?

ANNA.

Minä olen juuri tullut Tukholmasta.

OLAVI.

Niin, minä muistan: te olitte aina syventynyt rukouksiinne. — Setä, minulla on sinulle terveisiä . . . Ei, ei, kaikki terveiset tuonemmaksi. Niitä on liian paljon, Tukholmasta, Köpenhaminasta, Pragista . . .

MAUNU TAVAST

(vilkkaasti).

Pragista? Oletko siellä ollut?

OLAVI.

Minä poikkesin sinne matkallani. Siellä olet sinä hyvässä muistossa, setä. (*Leikillisesti.*) Niin, niin, kuulimpa minä siellä yhtä ja toista sinusta, jota sinä itse et ole koskaan kertonut minulle.

MAUNU TAVAST.

Kuinka? He muistavat —?

OLAVI.

Kyllä, tietysti vain vanha polvi. He puhuivat mielellään suomalaisesta harhaoppisesta maiste-

rista, nimeltä Maunu Tavast, joka oli kuunnellut siellä m. m. Juhana Hus'in luentoja. — (*Humoristisesti.*) Kuinka on, setä? Olitko sinä harhaoppinen?

MAUNU TAVAST

(hymyillen).

Mahdollista kyllä. Meillä nuorilla oli siihen aikaan kaikenlaisia kerettiläisiä harrastuksia.

OLAVI.

Hyvä kyllä, että ne nyt ovat haihtuneet. — (*Vakavasti.*) Myöskin tässä ajassa liikkuu virtauksia, joiden suhteen oikea-uskoisen katoolisen kirkon on oltava varoillaan. Minä voisin kertoa sinulle paljon synkkiä tarinoita, setä. Maailmassa käy salainen kuiske ihmishengen vapaudesta.

MAUNU TAVAST.

Sinä et ole noille äänille korvaasi kallistanut?

OLAVI.

En. Sillä ihminen on vapaa vain Jumalassa. Niin, kuulepa siellä täällä Europan etevimmissä yliopistoissa jo suorastaan vastustettavan paavin maallista auktoriteettia ja sanottavan, että raamattua olisi kansan kielellä kirkoissa opetettava.

MAUNU TAVAST.

No, se nyt on ehkä liika vaatimus. Pienen alun siihen suuntaan olemme me täällä Suomessa

kuitenkin tehneet luettamalla isämeitä, Neitsyt Maarian rukousta ja uskontunnustusta myös äidinkielellä.

OLAVI.

Setä! Ei vähintäkään myönnytystä ajan vapaamielisille aatevirtauksille. (*Ankarasti.*) Mitä minä kuulen? Isämeitä äidinkielellä? Ja Ave-Mariaa ja uskontunnustusta? — Setä! Setä! Tästä meidän täytyy vielä toisti pitemmin ja perusteellisemmin keskustella.

MAUNU TAVAST

(hymyillen).

Sinä palat väittelyhalusta? — Niin, niin, pelkään vaan, että sinulle on oleva liian helppo todistaa kumoon minut vanhoine, ruostuneine argumentteineni ja palauttaa oikea-uskoisen kirkon helmaan tämä vanha, valkopää lapsi, jota ei lähes neljäkymmeneen vuoteen ole muut kuin elämä opettaneet. — Sinun aseesi taas ovat hijotut ajan etevimmissä oppisaleissa.

OLAVI.

Sinä lasket leikkiä, setä? — Minä puolestani puhun tätä aivan vakavasti. Juuri tämä asia on erikoisesti kallis minulle, se on minun aivojeni unelma, minun sydämeni syvin mahtiponsi. — Sinä sanot, että minun aseeni ovat hijotut, setä. Totisesti minä en ole säästänyt työtä enkä vaivaa.

niitä hijoessani, mutta tiedätkö, setä, minkä asian palvelukseen minä olen päättänyt ne pyhittää? Juuri samojen harhaoppisten suuntien kukistamiseen. — Niin, minä tunnen todellakin itseni siihen kutsutuksi. Minä uskallan sanoa sinulle, setä, että minä näen siinä elämäntehtäväni, suuren, ihanan elämäntehtäväni. — Monin joukoin ja eri tahoilta lähestyvät nyt katoollisen kirkon viholliset. Pakanalliset roomalaiset ja kreikkalaiset kirjailijat, jotka Jumalan nimen kiroukseksi ovat jälleen herätetyt haudoistaan, hurmaavat lumoavalla muodollaan ihmismieliä kautta sivistyneen maailman ja ovat saaneet jo monen hurskaan ja oppineen miehen oikean uskon poluilta hairahtumaan. — Toisaalta on kansoissa huomattavana itsekäs pyrkimys omintakeiseen toimintaan, riippumattomuuteen Rooman hengellisestä ja maallisesta yliheruudesta, sanalla sanoen: riihattomuuteen. — Ja mihin ovat vieneet nämä niin sanotut ihmishengen vapauden vaatimukset? Ne ovat vieneet ihmishengen orjuuteen, lihan ja aineen ylivaltaan . . . Anteeksi, minähän unohdan aivan, että kunnan Karpalainen odottaa minulta kiitosta suuremmoisesta vastaanotostaan.

(Menee ja kättelee häntä.)

KARPALAINEN.

Ei kestä kiittää, herra maisteri. — Minä seison kyllä mielelläni ja kuuntelen niin kauan kuin

dominus magister vain puhuu. — Rankonen, sinä muistat, mitä minä aina olen sanonut sinulle. „Rankonen”, olen minä sanonut, „maisteri Olavi on syntynyt piispanhiippaa kantamaan. Kun hän haastaa, on kuin tuliset kielet lähtisivät hänen päälaeltaan.”

OLAVI.

No, noh, ei puhuta syntiä, Karpalainen. — Päivää, Rankonen. (*Kättelee häntä.*) Tokko enää tunnet minua ollenkaan?

RANKONEN.

Tottahan toki, herra maisteri.

OLAVI.

Kuinka nyt ketut jaksavat? — Niin, niin, tunnustapas vaan, että sinulla on jälleen monta surmansilmukkaa heille Kuusiston takamailla.

RANKONEN.

Ketut? (*Hyrähtää nauruun hyvillä mielin.*) Kaikkia herra maisteri suvaitsee muistaakin. — Eei, eihän niitä näin kesäaikaan . . .

OLAVI.

Niin, tiedäpäs, setä, tämä Rankonen on ollut minun suuri opettajani metsästyksen jalossa taidossa. — Nyt olen minä siis jälleen kotona! . . .

(*Menee ikkunan luo.*) Ja tämä tähdetön yö, tämä auringoton päivä, missä valkeus tulvehtii yli tienoon näkymättömästä lähteestä kuin Jumalan kaikkivalta kautta ihmistekojen ja ihmiskohtaloiden!—Totisesti tuntuvat täällä ijäisyyden siipein-iskut.

(Sulkee silmänsä uneksien. Vaitiolo.)

MAUNU TAVAST

(Annalle).

Ja sinä sanot, että hän ei tahdo jäädä tänne?
— Hänen sielunsa halajaa rauhaa.

ANNA.

Ihmisrauha on sodalla ostettava. — Sinä kuulit, mitä hän äsken sanoi . . .

MAUNU TAVAST.

Pyhän innon tuli palaa hänessä, kiivastelu kirkon asian puolesta. Hän kaipaa vain työtä ja toimialaa.

ANNA.

Juuri siksi halajaa hän avaraan maailmaan. Hän ei ole vielä löytänyt sille alaa omasta sydämestään.

(ELINA tulee oikealta viinitarjottimiseen. Pysähtyy hämillään ja katsoo isäänsä apua pyytävänä.)

KARPALAINEN.

Elina tahtoo tarjota tervetuliais-maljan.

OLAVI

(käännähtäen äkkiä).

Elina? — Ah, se on totta! — (*Lähestyy neittoa.*) Oletko sinä Elina? Kuinka olet kasvanut suureksi ja kauniiksi siitä kuin viimeksi kotona kävin! Muistatko? (*Hymyillen.*) Sinä istuit vielä silloin minun polvellani.

ELINA.

Minä muistan.

OLAVI.

Ja kuinka kaunis ruusu sinun suortuvissasi ruskottaa! Sallitko? (*Ottaa ruusun.*) Et varmaan tahdo kieltää minulta tätä lahjaa tarhastasi?

ELINA

(painaa päänsä alas ujostuen).

KARPALAINEN.

Hän tahtoi tulla jo portille ja tarjota sen herra maisterille. Mutta hän oli liian ujo, hän ei uskaltanut.

OLAVI.

Kuinka? Olemmehan me vanhoja leikkitovereita. — Hyi, Elina! Onko totta, mitä isäsi sanoo? — Sylintäydet olisin minä sinun sijassasi tarjonnut ruusuja sinulle.

ELINA.

Minun ruusuni eivät ole vielä puhjenneet. Se on vasta nuppu.

OLAVI.

Niinkö? — (*Kukan tuoksua hengittäen.*) Se tuoksuu kuitenkin jo kesältä ja aamun-auringolta. — Katso, siinä on vielä kästehelmi. Sinä olet juuri taittanut sen?

ELINA.

Niin. Se oli kevään ensimmäinen.

OLAVI

(*tarttuen pikariin.*)

Siispä juon minä kevään ensimmäisten kukkien maljan Kuusistossa. — Rakas setäni! Olkoon valkea hämärä, missä kukat puhkeevat, onnellinen sinun valkealle vanhuudellesi.

MAUNU TAVAST.

Niin myös sinun punaiselle nuoruudellesi, Olavi Tavast.

(*Tervehtivät toisiaan. ELINA vie pois viinitarjottimen. OLAVI katsoo vielä hetkisen hänen jälkeensä, pyyhkäisee otsaansa ja kääntyy sitten linnanvoudin puoleen.*)

OLAVI.

Ja nyt täytyy minun saada tietää, mihin olette minut majoittanut? Toivottavasti entiseen huoneeseeni puutarhan puolella teidän asuntonne yllä?

KARPALAINEN.

Niin, herra maisteri. Kaikki on siellä vielä entisessä kunnossaan. Mitään ei ole liikutettu, ei yhtään kirjaa eikä paperia . . .

OLAVI.

Hyvä, hyvä. Nyt täytyy minun vain pyytää Rankosta auttamaan teitä matkakapineitteni kantamisessa sinne.

RANKONEN.

Kyllä minä . . .

OLAVI.

Niin, nähkääs, se arkku on hiukan raskas.

KARPALAINEN

(katsoen leveitä kämmeniään).

Eiköhän tuo saatane sinne.

OLAVI.

Ei sitten tällä kertaa muuta kuin: kiitokset edeltäpäin. — (KARPALAINEN ja RANKONEN menevät.) Niin, arvaapas, setä, miksi se on raskas! Siellä on vähän tuomisia sinullekin.

MAUNU TAVAST.

Mitä? Ethän jälleen liene tuhannut vähiä varojasi kirjalahjoiksi minulle?

OLAVI.

Olenpa niinkin. Vieläpä pari harvinaisuutta, niiden joukossa eräs hopeakoristeinen epistola.

MAUNU TAVAST

(ilahtuneena).

Olavi! Minun täytyy todellakin torua sinua.

OLAVI.

Eikö tuomiseni kenties miellytä sinua? Voitahan lahjoittaa sen Turun tuomiokirkolle, kuten olet monet muut entisistä kirjalähetyksistäni lahjoittanut. — (*Uhaten sormellaan.*) Ai, ai, setä! Sinäpä vasta suurin tuhleri meistä kahdesta olet.

MAUNU TAVAST.

Kirjat ovat harvinaisia täällä erämaassa. Luetuani ne panen ne mielelläni paikkaan, missä muutkin voivat niiden sisällöllä sieluaan virvoittaa.

OLAVI.

Ja mitä luet sinä nykyään, setä? — (*Ottaa kirjan pöydältä ja selailee sitä.*) Abaelardin ja Heloisen kirjeenvaihto . . .

MAUNU TAVAST.

Kuten tiedät, kuuluu se minun mielilukemi-seeni.

OLAVI.

Minä tiedän. — Abaelard! Mikä mies! Mikä nero! Mikä säkenöivä säilä pyhän kirkon palveluksessa! — Enkä minä kuitenkaan voi nautinnolla lukea juuri tätä kirjaa.

MAUNU TAVAST.

Etkö? Minulle tarjoaa se syvän silmäyksen kahteen suureen ja palavaan ihmissydämeen.

OLAVI.

Niinkö? — Minun mielestäni on se mitä surullisin, mitä kirkaisevin todistuskappale kahden sydämen synnistä ja viheliäisyydestä. — Heloise! Hänen suhteensa minä en sitä niin ihmettele. Hän oli nainen ja sellaisena luotu heikkouteen. — Mutta Abaelard! Tämä sankari, tämä hengen jättiläinen . . .! Minä en todellakaan voi ymmärtää enkä anteeksi antaa hänelle sitä.

MAUNU TAVAST.

Etkö? — (*Hiljaa.*) Ihmissydän on tehty maan tomusta. Olkoon se kuinka kirkas tahansa, tahtoo siihen aina jäädä joku hiukkanen sen alhaista alkuperää muistuttamaan.

OLAVI.

Mutta ihmishenki on ijäinen ja Jumalasta. Missä se pyhänä palaa, siellä se polttaa aineen

kuuliaisiksi astinlaudakseen. — Epäilemättä pa-
loi se pyhänä Abaelardin sydämessä. Mutta juuri
siksi minä en ymmärrä, kuinka voi langeta niin
syvälle, kun on kerran katsonut niin korkealle
Herran taivaan ihanuuteen.

MAUNU TAVAST.

Sinä et sitä ymmärrä, poikani?

OLAVI

(kiivaasti).

En. Minä en voi, minä en tahdo ymmärtää
sitä. Minä tuomitsen, tuomitsen ankarasti Abae-
lardin synnin, sitä ankarammin, mitä suurempi
hänen sielunsa oli ja mitä laajempi hänen lujan
ajatuksensa kantavuus.

MAUNU TAVAST.

Älkääät tuomitko, ettei teitä tuomittaisi.

OLAVI.

Setä: tuo raamatunlause ei ole tässä paikal-
laan. Täytyy tuomita syntiä, ellei mieli tulla itse
tuomitukseksi. Täytyy olla ankara pahalle, ellei mieli
itse vajota siihen. — Ja minä tuomitsen Abae-
lardin! Ja minä tuomitsen Heloisen kaikkine lie-
ventävine heikkouksineen! Tuo nainen, joka sa-
noo itsestään portto, on totisesti portto . . .

ANNA.

(heikosti).

Ah!

MAUNU TAVAST.

Olavi!

OLAVI.

Anteeksi! — Voitteko pahoin, äiti?

ANNA.

En. — Kiitos. (*Painaa sydäntään.*) Kiitos. Se menee ohitse. Se menee kyllä ohitse. — (*Koettaa hymyillä.*) Te näette, että myöskin minä olen nainen. Minun täytyy todellakin pyytää teiltä anteeksi heikkouttani.

OLAVI.

Kenties olette väsynyt? Pitkä matka Tukholmasta on teidät uuvuttanut?

MAUNU TAVAST.

Todellakin: minä olen aivan unohtanut isännän velvollisuudet. On jo myöhäistä. Lepo on väsyneen virkistävä.

ANNA.

Ei, ei. (*Nousee.*) Minä menen. Minä en saisi unta kuitenkaan. Minä teen vain pienen kieroksen linnan puistossa.

OLAVI.

Tulenko minä teitä saattamaan, äiti?

ANNA.

Ei, ei. Ei se ole tarpeellista. Menen mieluummin yksin. — Se on ohitse, se on jo ohitse. — Mutta jos sallitte, palajan vielä kuulemaan teidän oppinutta keskusteluanne, hyvät herrat.

MAUNU TAVAST.

Olet tervetullut. — (*Epäröiden.*) Nimittäin, ellei Olavilla kenties ole jotakin kahdenkeskeistä . . .?

OLAVI.

Eipä suinkaan, rakas setä, eipä suinkaan. Jatkan mielelläni keskustelua, äiti, juuri teidän hurskaassa seurassanne.

ANNA.

Kiitoksia, kiitoksia nöyrimmästi. Minulla, nähkääs, ei ole siihen aina tilaisuutta, ei aina . . . Ellen häiritse siis, olen pian takaisin täällä.

(Menee oikealle.)

OLAVI

(katsoen hänen jälkensä).

Nunna parka! Hän on jo vanha ja sairas . . .

MAUNU TAVAST.

Hänen sydämensä on sairas.

OLAVI.

Myöskin minun sydämeni, setä! — (*Lankeaa äkkiä hänen jalkoihinsa.*) Minä en puhunut totta, kun sanoin, ettei minulla olisi sinulle mitään kahdenkeskeistä. Minulla on salaisuus sinulle. Minä tahdon itseni ripittää.

MAUNU TAVAST.

Kuinka? Sinä, Olavi? Joku salainen synti painaa sydäntäsi?

OLAVI.

Niin. Taikka oikeammin: minä en tiedä vielä, onko se synti. — (*Sulkien silmänsä.*) Mutta se on suloinen kuin synti ja se on riuduttava hekkuma minun hengelleni.

MAUNU TAVAST.

Mikä synti se olisi?

OLAVI

(hiljaa).

Rakkaus.

MAUNU TAVAST.

Kuinka?

OLAVI.

Niin, mutta pyhä, taivaallinen, puhdas rakkaus, joka elää vain minun mielikuvituksessani. — Minä en ole koskaan nähnyt häntä.

MAUNU TAVAST.

Ketä?

OLAVI.

Häntä, jota minä rakastan, sydämeni valittua, sieluni ihanaa hallitsijatarta.

MAUNU TAVAST.

Hänen nimensä?

OLAVI.

J o h a n n a d' A r c! — Niin, Domremyn tyttö sotisopa, neitsyt Orleansin pantsarpaita, Ranskan pelastaja, kukka ylpein kristikunnan.

MAUNU TAVAST.

Orleansin neitsyt on kuollut.

OLAVI

(haaveellisesti).

Seitsemän vuotta sitten kärsi hän marttyrikuoleman polttoroviolla. — Yöt päivät uneksin hänestä. Auringon säteissä astuu hän eteeni kiihtävällä orhilla ratsastaen, kilpi kullan-paistavana, liljalippu hulmuten Herran taivahilla. Kuun säteissä kulkee hän vierelläni puettuna yksinkertaiseen talonpoikais-pukuun, huulilla hurskas rukous, silmät suurina kaukaisista, jumalallisista kangastuksista.

MAUNU TAVAST.

Tämä oli lempi, jonka tahdoit tunnustaa minulle?

OLAVI.

Muuta lempeä en tunne. Muu ei ole minusta mahdollinen miehelle, joka on päättänyt pyhittää voimansa Jumalan valkeudelle.

MAUNU TAVAST.

Poikani! Minun suuri poikani! — (*Siunaten häntä hiljaa.*) Pysyös aina uskollisena niille kauniille mielikuville, joita sielusi silmien eteen Jumalan taivas ja nuori sydämesi nostattavat.

OLAVI.

Nyt ja aina ja iankaikkisesti.

ANNA

(näkyen ovella).

Amen.

ESIRIPPU.

KOLMAS NÄYTÖS.

Sama näyttämö. Asemat edelliset. OLAVI nousee liikuttuna. ANNA tulee sisälle ja istuu syrjään äänettömänä. Ottaa kirjan käteensä ja selailee sitä. Vaitiolo.)

OLAVI.

Sinä et kysy, setä, kuinka minä olen johtunut juuri tuon immen kuvaa mielessäni pyhänä pitämään? Tiedäpäs, se on eloni ihanin muisto ja samalla suurin kunnia, minkä Ranskanmaa on minulle vielä valmistanut.

MAUNU TAVAST.

Kerro!

OLAVI.

Kenties muistat, että myös Parisin yliopiston professorit tuomitsivat aikoinaan Orleansin neitsen kuolemaan. Niin suuri oli silloin englantilaisten valta ja vaikutus siellä, niin pieni itse totuuden julistajien itsetunto ja tieto omasta arvostaan. Mutta vuosi sitten avasi Parisin kaupunki porttinsa Ranskan kuninkaan Kaarle VII:n sota-väelle.

MAUNU TAVAST.

Minä tiedän. Sinä olet siitä kirjoittanut minulle.

OLAVI.

Myös yliopisto vietti tätä tapausta juhlakululla pyhän Katarinan luo Kouluteinien laaksossa. Samalla tuli kysymys lähetystöstä kuninkaan luo, jonka piti koettaa selittää hänelle entistä erehdystä ja pyytää hänen suosiotaan yliopistolle. Kukin kansakunta valitsi vain yhden edustajan tähän korkeaan toimeen ja englantilainen kansakunta valitsi minut.

MAUNU TAVAST

(vilkkaasti).

Kuinka? Ja sinä olit kuninkaan luona? Ja sinä puhuit kuninkaalle?

OLAVI.

Niin. Mitä minä puhuin, minä en muista enää, mutta minun puheeni oli vain hymni Orleansin neitsyelle. Siellä täällä koetin taitavasti kutoa sanojeni lomaan viittauksia ja selityksiä itse tapahtuneesen tosiasiaan, jota yliopisto meidän kauttamme anoi anteeksi kuninkaalta. Mutta lopuksi jätin minä nämä järkeilyt kokonaan, minä innostuin, minä hehkuin, minä puhuin Ranskalle kuin toiselle isänmaalleni ja kuvailin tuon taivaallisen neitseen ilmestystä kuin ihmiskunnan parasta

unelmaa. Kaikki silmät vettyivät, kaikki sydämet aukenivat . . . Ah! Se oli suurin hetki minun elämässäni.

MAUNU TAVAST.

Ja kuningas? Mitä hän sanoi? Ottiko hän suosiollisesti vastaan sanasi?

OLAVI.

Hän tuli itse liikutettuna minua kädestä kiittämään. — Ja hän vahvisti samana päivänä kaikki yliopiston vanhat edut ja oikeudet. — Ja kaikki, jotka olivat läsnä tuossa juhlallisessa vastaanotossa, sanoivat, että se oli etupäässä juuri minun ansioni!

MAUNU TAVAST.

Sinun, Olavi? — Kuuletko, sisar, hänen ansionsa, Olavi Tavastin ansio! Hän on puhunut kuninkaalle, hän on pelastanut Parisin yliopiston.

ANNA.

Minä kuulen.

MAUNU TAVAST.

Ja nyt sinun tulee kertoa meille myös paljon muuta yliopisto-ajoistasi! — Mitä olet tehnyt ja mitä toimittanut? — Minä tiedän, että sinä et ole ollut laiska siellä . . .

OLAVI

(hymyillen).

Tuskin. — Sanotaan tosin, että moni nuori mies lähtee Pariisiin seitsemää taidetta hakemaan, mutta löytääkin sieltä kuoleman syntiä seitsemän.

MAUNU TAVAST.

Minä tiedän, että sinä et kuulu niiden joukkoon. — Mutta kuinka englantilainen kansakunta tuli valinneeksi juuri sinut tähän tärkeään ja kunniaakkaasen toimeen? — Ah, se on totta, kerroithan jo viime käynnilläsi olleesi kansakunnan rahanvartija ...

OLAVI.

Niin, ja kansakunnan prokuraattori, ja yliopiston rehtori, ja ...

MAUNU TAVAST.

Mitä? Rehtori?

(Nousee ylös.)

OLAVI.

Niin, setä, sillä tiedätkö oikeastaan, ketä sinun on kunnia tässä Kuusiston vanhassa, tomuisessa kirjastohuoneessa puhutella? — Minä, Olavi Tavast, en ole ainoastaan taiteiden tiedekunnan bakkalaario, liseniaatti ja magister regens, minä olen myös jumaluus-opin bakkalaario ...

MAUNU TAVAST.

Kuinka? — Siitä et sinä ole minulle mitään kirjoittanut.

OLAVI.

Ajattelin, että saisit sen kyllä tietää aikoinaan. — Sitäpaitsi minä olen Parisin yliopiston *lector ethicarum* ja pedagogista, pidän luentoja bakkalaarioille ja johdan yliopistoon pyrkivien nuorukaisten opintoja ...

MAUNU TAVAST.

Kuuletko, sisar? — Rehtori! Prokuraattori! Jumaluusopin bakkalaario! Etiikan opettaja!

ANNA.

Minä kuulen.

MAUNU TAVAST.

Olavi! — Tule, että saan syleillä sinua! — (*Sulkee syliinsä hänet.*) Totisesti on tämä ilon ilta minulle. — (*Ristii kätensä.*) Nyt, Herra, las- ket sinä palvelijasi rauhaan, sillä Suomen hiippa siirtyy toiselle minua arvokkaammalle.

OLAVI

(tyrmistyneenä).

Suomen hiippa?

MARTTI

(oikealta).

Anteeksi, teidän korkea-arvoisuutenne, että huolimatta myöhäisestä hetkestä uskallan häiritä teitä . . .

OLAVI.

Kas, d o m i n u s c a n o n i c u s! — Me emme ole vielä nähneet toisiamme. — Terve!

MARTTI.

Tervetullut Kuusistoon, jalosukuinen d o m i n u s m a g i s t e r.

MAUNU TAVAST.

Älkää sanoko häntä enää maisteriksi! Hän on rehtori, hän on prokuraattori, hän on jumaluusopin bakkalaario! . . . Mitä minä sanoin äsken teille, Martti? Hän on oppineempi kuin me molemmat yhteensä. Hän on oppinein mies, minkä meidän syrjäinen maamme vielä koskaan on kasvattanut.

MARTTI

(nöyrästi).

Anteeksi, minä en tiennyt, d o m i n u s r e c t o r . . .

OLAVI.

Martti sanoo vain edelleenkin maisteriksi. — Mutta teillä oli jotakin asiaa hänen korkea-arvoi-

suudelleen. Minä en tahdo estää teitä tehtäväänne suorittamasta.

MARTTI.

Teidän korkea-arvoisuutenne: siellä on eräs mies, David nimeltään, sama, jonka on kuultu yllyttävän kansaa Satakunnassa ...

MAUNU TAVAST.

David? Täällä Kuusistossa?

MARTTI.

Niin. — Hän on odottanut jo kauan, vaikka minä en ole tahtonut häiritä teidän korkea-arvoisuuttanne. Mutta nyt hän suorastaan vaatii pääsyä teidän puheille ja sanoo, että ellei veronhuojennusta tapahdu, Satakunnassa nousee kapina ...

MAUNU TAVAST.

Veronhuojennusta? Heidän veronsa huojennettiin viime vuonna. — David? Minä muistan hänen nimensä. Tahdon heti puhutella häntä.

OLAVI

(voimatta enää pidättää itseään).

Kapina? Kapinallinen talonpoika, joka pyrkii yöllä hänen korkea-arvoisuutensa Suomen piispan puheille? — Ajakaa ulos hänet! Heti-

paikalla. Taikka paremmin: hänet on vangittava ja heitettävä tyrmään miettimään rikollisia aikeitaan.

MAUNU TAVAST.

Olavi! (*Hymyillen.*) Sinä unohdat, ettet ole vielä Turun piispa.

OLAVI.

Ja ellen minä minkään muun vuoksi tahtoisi tulla Turun piispan-istuimelle, tahtoisin minä sen vuoksi, että saisin tilaisuuden opettaa tälle kansalle, kuinka Jumalaa ja pyhän kirkon päämiestä on toteltava. — Setä! Sinä et muista nähtävästi, mitä merkitsevät nuo sanat: kansan kapina. Se ei ole mikään yksityinen ilmiö, mistä tuo mies tuolla ulkona tahtoo ilmoittaa sinulle. Se on yhteydessä koko ajan hengen kanssa. — Kaikkiällä Europassa, Englannissa, Saksassa, Ranskassa se jo tunnetaan. Minä en tiennyt vain vielä, että sama myrkky oli näin kauas pohjoiseen, tänne, Turun hiippakuntaan saakka tunkeutunut.

MAUNU TAVAST

(leikkisästi).

Sinä näet, että me emme eläkään täällä niin syrjässä kuin luullaan, vaan suuren ja sivistyneen maailman yhteydessä. — Martti kaniikki! Ilmoittakaa tuolle miehelle, että hän odottakoon esihuoneessa. Tahdon heti tulla ja tiedustella

häneltä, mikä on syynä Satakunnan miesten tyytymättömyyteen.

MARTTI.

Hän on esihuoneessa, teidän korkea-arvoisuutenne.

OLAVI

(kiivaasti).

Setä! Tämä on periaatteellinen kysymys, joka voi näyttää pieneltä, mutta jonka kantavuus voi olla kautta aikojen mittaamaton. — Muista Wat Tylerin talonpoikais-kapinaa Englannissa! Eikö se puhjennut esiin heti, kun Wiklef oli alkanut harhaoppisen toimintansa ja lollardit ruvenneet järkyttämään kirkon rakennusta? Muista la Jacquerie-kapinaa Ranskassa, taborilaisia ja kalikstineja Böömissä, adamilaisia Määrissä ja näitä hirveitä hussilais-sotia, jotka nyt toki Jumalan kunniaksi ovat päättyneet! Eikö niiden kaikkien alku ja lähtökohta ole siinä, että ihminen asettaa oman järkensä Jumalan järkeä korkeammalle, jonka näkyväinen ilmestysmuoto on kirkko, on papisto, on Pyhän Pietarin istuin Roomassa? Jumalan järki tuottaa järjestystä maille ja valtakunnille, ihmisjärki harhaa ja epäjärjestystä. — Siinä nyt on seuraus, setä, sinun vaarallisista yrityksistäsi ruveta kansankieltä kirkkoissa viljelemään. Martti c a n o n i c u s: eikö täälläkin Satakunnassa ole luettu suomeksi isämeitä ja uskontunnustusta?

MARTTI.

On, onpa saarnattukin vielä, herra maisteri.
— Anteeksi, että nimitän teitä edelleenkin niin . . .

OLAVI.

Saarnattu suomeksi! — Setä, olethan pahempi harhaoppinen kuin olen luullutkaan. Millä aiot nyt kohdata lähestyvää myrskyä?

MAUNU TAVAST

(hymyillen).

Minä olen kuullut, että päivänpaiste on joskus myrskyä voimakkaampi.

OLAVI.

Ei, setä, suo anteeksi, että uskallan olla kansasi eri mieltä tästä: kapinanhenki kansasta on heti alkuunsa miekalla ja tulella tukahdutettava. — Me emme tarvitse siihen maallisen vallan apua. Meidän ei ole tarvis kysyä siihen lupaa Turun linnan isännältä. — Kaksi miekkaa on annettu pyhälle Pietarille, hengellinen ja maallinen; toista niistä voi käyttää ainoastaan kirkko ja toista voidaan käyttää ainoastaan kirkon hyväksi. — Me voimme tällä kertaa käyttää molempia. — Ilokseni näen, että olet poissaollessani varustanut Kuusiston linnan niin lujaksi, että se voi kestää kovimpiakin hyökkäyksiä. Meidän ratsuväkemme yksin riittää kapinan kukistamiseen. Sallitko,

että minä itse lähden heidän kerallaan Satakuntaan? — Mutta sitä ennen on tuo mies vangittava, häntä on kidutettava ja saatava hänet tunnustamaan koko tämän kerettiläisen kansanliikkeen synty kaikessa laajuudessaan . . . Sehän on totta, setä, minä unohdan, ettei teillä täällä Suomessa ole edes mitään kunnollista inkvisitsionia.

MAUNU TAVAST

(vakavasti).

Ei, Jumalan kiitos, eikä tule olemaan niin kauan kuin minä istun Turun piispan-istuimella. — Jätän sinut nyt jäähdyttämään sotaista intoasi Martti kaniikin kanssa. Hänen seuransa on siinä suhteessa arvellakseni paras mahdollinen.

(Poistuu oikealle.)

MARTTI

(hetken vaitiolon jälkeen).

Maisteri Olavi aikoo nyt jäädä kotimaahan?

OLAVI.

Minäkö? Kuka sitä sanoo?

MARTTI.

Minä luulin ymmärtäväni sen teidän sanoistanne. — Sitäpaitsi on herra piispa puhunut siitä.

OLAVI.

En suinkaan, enpä suinkaan. Minä aion pian taas Pariisiin. — Vai niin, hänen korkea-arvoisuus-

tensa on puhunut ... Mitä hän on maininnut teille?

MARTTI.

Hän on sanonut, että herra maisterin opinto-aika on nyt päättynyt ja että te ensi syksystä saakka aiotte itse ottaa suorittaaksenne ne arkkitenit tehtävät, joita minä nyt hoidan.

OLAVI.

Hoitakaa te vaan, hoitakaa te vain niitä edelleenkin, Martti c a n o n i c u s!... (*Kuin itseksseen.*) Mitä? Onko hän sanonut todellakin? — Ja kuinka kauaksi aikaa hän on sanonut minun jäävän Kuusistoon?

MARTTI.

Epäilemättä elinajaksenne, herra maisteri. Minä en ole ainakaan voinut muuta ymmärtää...

OLAVI.

Elinajakseni? — Mutta sehän on mahdotonta! Se on mahdotonta! — Hän ei voi toki tarkoittaa, että minä jättäisin Parisin juuri nyt, jolloin minä olen työskennellyt itselleni siellä tieteellisen tulevaisuuden?

MARTTI.

(hiljaisesti).

Niin, minä toistan vaan, mitä hänen korkearvoisuutensa on sanonut minulle.

(Vaitiolo. OLAVI on istunut karmituoliin ja painaa pään käsiinsä. MARTTI katsoo vielä hetkisen häneen ikäänkuin puhekumppania odottaen ja poistuu äänettömänä oikealle. ANNA, joka sillä välin on lukenut ikkunan ääressä, nousee ja lähestyy Olavia.)

ANNA.

Poikani! Joku suru painaa sinua.

OLAVI

(säpsähtäen).

Äiti! Te olette vielä täällä? — (*Kiiwaasti.*)
Siis te olette kuullut, mitä me olemme keskustelleet? Siis te tiedätte, mitä Martti kaniikki on minulle ilmoittanut?

ANNA.

Minä tiedän.

OLAVI.

Hän vaatii minua nyt jäämään kotiin elinajakseni. — Mutta sehän on mahdottomuus, sehän on sula mahdottomuus! — Minä en tule toimeen näiden muurien sisällä. Minä tukahtuisin raittiin ilman puutteesta koko tämän maan rajojen sisällä. — Minun täytyisi jäädä tänne hoitamaan arkkiteinin pahanpäiväisiä tehtäviä, jotka sitäpaitsi Martti kaniikki täyttää paljoa paremmin? Minä saisin jättää ikuiset jäähyvästit tie-teelleni, tutkimuksilleni? — Sehän on mahdo-

tonta, eikö totta, äiti? — Enkä minä enää koskaan pääsisi Pariisiin.

(Painaa pään käsiinsä.)

ANNA.

Kentiespä hänen korkea-arvoisuutensa vielä muuttaa päätöksensä.

OLAVI.

Ei, sitä hän ei tee. — Minä tunnen hänen lujan luonteensa, joka asuu tuon lempeän ja hyväntahtoisen hahmon alla. Jos hän on sanonut kerran jotakin, seisoo se niinkuin seinä. — (*Tuskin voin enää kyyneleitään pidättää.*) Mutta hän ei tiedä, mitä hän vaatii minulta! Te ette käsittä, äiti, mitä on elämä tuolla ulkona, suuressa maailmassa! Siellä sielu laajenee, siellä hengitys kevenee, järki salamoii sattuessaan yhteen toisten vertaistensa kanssa. Elämä saa arvon, toisin sanoen. Täällä sitä vastoin ...

ANNA.

Minä kuulin, että sinulla kuitenkin oli ollut koti-ikävä.

OLAVI.

Se on toista, se on jotakin aivan toista! — Sinä et ymmärrä sitä, äiti. Voi seisoen vuorella kaivata takaisin laaksoon, josta on lähtenyt nousemaan. Voi keskellä onnea ja päivänpaistetta

ikävöidä takaisin pimentoon, mistä juuri on pyrkinyt ja taistellut itsensä valkeuteen. — Mutta jäädä ijäksi laaksoon? Vaipua varjoon elinpäiväkseen? — Vanhana, valkeapäänä voi sen tehdä, sen minä käsitän. — Mutta nuorena? Juuri kun elämä kukkii, kun jokainen suoni suihkii verta punaisinta? — Ei, se on liian julmaa. Minusta on kuin olisi minut äkkiä köytetty käsistä ja jaloista sekä heitetty kosteaan, pimeään kellariin. — Teljetty ijäksi auringosta, ainiaaksi heleän ihmishengen ihanuudesta! — Jäädä tähän erämaahan! — Minä en voi sitä, minä en voi! — Ainoastaan vanhus valkeapää voi tahtoa sellaista.

ANNA

(hiljaa).

Kenties hänkin on kerran ollut nuori ...

OLAVI.

Hän? (*Katkerasti.*) Ei milloinkaan! Jos hän olisi ollut, hän ei voisi vaatia minulta sitä, hänellä ei olisi sydäntä vaatia sitä. — Sinä et ymmärrä sitä, äiti. — Te ette ymmärrä kukaan meitä nuoria, te vanhat! — Mahdollisesti on hän kerran ollut nuori hänkin. Mutta hänessä ei ole koskaan sammunut mitään, hänessä ei ole murtunut mitään. Hän on ollut aina yhtä eheä, kirkas, tyyni ja onnellinen. — Siksi hän ei ymmärrä niitä, joissa pyhän intohimon liekit leimuavat.

Siksi voi hän vaatia minulta sellaista, mikä olisi surma minun hengelleni, kuolema kaikille kauniille aatteille ja unelmilleni. — Vain kylmä jääpatsas voi sen tehdä! Jos hän olisi ollut koskaan tulenpatsas, ei hän pyytäisi minua puolitiehen pyhähtymään.

ANNA.

Poikani: etköhän nyt tee vääryyttä hänelle? Kenties on hänessäkin mennyt muruiksi jotakin, ennen kuin hän jälleen on noin eheäksi muodostunut. Kenties ei hänkään ole aina ollut noin kirkas, tyyni ja onnellinen. Kenties on hänkin kerran ollut tulta-syöksevän innon patsas, vaikka elämän kylmyys on pakottanut riehuvan rinnan liekit nyt niin lempeinä ja lämmittävinä loimuaamaan. Jääksi hän, Jumalan kiitos, ei ole koskaan jähmettynyt. Luo vain silmäsi siihen, mitä hän täällä Suomen kolkassa on tehnyt ja toimittanut. Nurmi nousee siinä, missä hän on kulkenut, vilja vihertää, missä hän on kättä kääntänyt. Kylmä sydän ei olisi koskaan voinut saada aikaan mitään sellaista. Hän on lämmittänyt kokonaista maata, kokonaista omaa maailmaansa. Aurinko-sydän on hän ollut tässä ajassa, vaikka hänen päivänsä nyt painuu laskulleen. Valkean hämärän on hän jättävä jälkeensä, joka vain vartoo toisen autuaamman aamun koittamista.

OLAVI.

Mitä? Yhdytkö sinäkin häneen? Liittoutko sinäkin minua vastaan, äiti? — (*Ylös ponnahtaen.*) Niin, minä tiedän hänen työnsä, minä tunnen, mitä hän on ollut tälle maalle. — Oman hiippansa arvon on hän kohottanut, niin että se nyt mainitaan kunnioituksella kaikissa pohjoismaissa. Kuninkaat ja valtaherrat kuuntelevat mielellään hänen syvää ja valoisaa viisauttaan. Suomen ristiin rastiin on hän vaeltanut ja levittänyt kaikkialle siunausta niin papiston kuin yhteisen kansan keskuuteen. Turun tuomiokirkon on hän uudesta-rakentanut ja koristanut monella kauniilla kuorolla ja kappelilla. Luostareita on hän perustanut, sairaaloita ja majataloja asettanut, leskiä ja orpoja avittanut ja ollut isä kaikille Suomen asukkaille. — Mutta minä nauran hänen elämäntyölleen, minä nauran! Se on kaikki niin vähäistä, niin surkuteltavan pientä ja tyhjämpäiväistä. Hah hah! Mitä se merkitsee? Mitä se on olevaisuudessa? Kannattaako sen vuoksi uhrata elämä? — Hah hah hah haa! — Ei, äiti, ei! Se mies ei ole koskaan suurta uneksunut.

(ANNA on edellisen aikana poistunut äänettömästi. OLAVI huomaa olevansa yksin, säpsähtää ja yrittää rientää hänen jälkensä. ELINA tulee.)

ELINA.

Herra maisteri!... Minä en tiennyt ... minä etsin isääni.

OLAVI.

Kuinka? Valvotko sinäkin vielä? — Mikä on tämä yö, jossa ei nuku kukaan, ja tämä maa, missä ihmiset vaeltavat kuin unessa! — Sinäkin uneksit, Elina.

ELINA.

Me nukumme niin vähän kesäiseen aikaan täällä. Herra piispa valvoo usein puoli-yöhön. Kuitenkin hän on taas ylhäällä aamun koittaessa. — Sanottiin, että isäni olisi täällä ...

OLAVI.

Ei, mutta minä olen täällä. — Elina, menetkö? — Oliko sinulla niin tärkeää asiaa isällesi?

ELINA.

Hän aikoi kalaan Rankosen kanssa ... että teille olisi eineeksi tuores kalakeitto.

OLAVI.

Tosiaankin! — Ne kunnan kuomat.

ELINA.

Niin, ja minun piti laittaa vähän evästä heille ... Mutta sitten heitä ei enää näkynyt missään ... Ja minä ajattelin ...

OLAVI.

Että he olisivat tulleet tänne pakisemaan minun kanssani? — (*Vetäen hänet ikkunan luo.*)

Ei, Elina! — He ovat lähteneet jo. Näetkö, heidän veneensä viilettää jo tuolla salmen suussa. He eivät ole välittäneet evästä ... Elina! Katso: aamun ensimmäiset ruskot häilyvät jo viejien vesien päällä.

ELINA.

Ne eivät tähän aikaan lakkaa koskaan häilymästä. Kun iltarusko sammuu, nousee aamurusko. Tuolla vuoren kukkulalla lyövät ne nytkin kättä toisilleen.

OLAVI.

Niinkö? — Sinne meidän täytyy soutaa, Elina. — (*Kääntyy ja katsoo häneen.*) Mutta mitä näen? Myös sinun poskesi ovat punertuneet.

ELINA.

Eihän ... Niin, se on aamurusko, joka jo tunkee ruutujen lävitse.

OLAVI.

Ja sinun silmäsi kimaltavat niin kummallisesti ... Syytätkö siitäkin nousevaa aurinkoa? Onko se aamukastetta, Elina?

ELINA

(pyyhkäisten silmäkulmaansa).

Ei se ole mitään.

OLAVI.

Onpas. — Sinä olet itkenyt, Elina?

ELINA.

Ei, ei.

OLAVI.

Oletpas. Minä näen kyynelten jälkiä poskultasi. — Sinä itket vieläkin? Elina! Nyt juuri herahti heleä karpalo alta silmäripsen.

ELINA.

Maisteri Olavi!

OLAVI.

Sinä suret? — (*Vetää hänet luokseen.*) Miksi? Nyt sinun täytyy kertoa kaikki minulle. Elina, olemmehan me kasvinkumppaleita. Tahi oikeastaan: minä olen sinun vanhempi veljesi ja opettajasi.

ELINA.

Minulla ei ole ollut veljeä milloinkaan. — Minä olen niin yksin, niin yksin.

OLAVI.

Eikö sinulla ole ketään leikkiveria? — Anteeksi, ethän sinä leiki enää. Sinähän olet suuri tyttö. Kuinka vanha olet?

ELINA.

Eilen oli minun syntymäpäiväni. Minä täytin seitsemäntoista vuotta.

OLAVI.

Niinkö? Sitten pitää minun sinua oikein kädestä onnitella. — Ja nyt istumme me tähän ikkunakulmaan ja juttelemme kuin kaksi vanhaa ystävää. — Olemmehan me ystävät, Elina?

ELINA.

Maisteri Olavi on aina ollut hyvä minulle.

OLAVI.

Sinä voit sanoa vain: Olavi. — Maisteri voin minä olla muille, sinulle olen minä . . . niin, mitä olen minä sinulle, Elina?

ELINA.

Minä en tiedä.

OLAVI.

Ja sinä olet niin yksin? Mutta onhan isäsi täällä, ja Rankonen on täällä . . .

ELINA

(hymyillen).

Rankonen!

OLAVI.

Niin, eikö totta, Elina: hän rakastaa sinua. — Hän rakasti sinua jo silloin, kun minä vii-

meksi kävin täällä, vaikka sinä olit vain tuollainen pikkuinen sinipiika. — Kas niin, Elina, nyt sinun täytyy kaikki minulle suoraan ja rehellisesti tunnustaa: hän rakastaa sinua?

ELINA.

Rankonen! — Kyllä hän pitää paljon minusta.

OLAVI.

Ja sinä?

ELINA.

Minä pidän myös paljon hänestä, vaikka en sillä tavalla kuin hän tahtoisi ... (*Hymyillen.*) Hän on niin hupsu!

OLAVI.

Todella? — Kenties on hän jo kosinut sinua?

ELINA.

On. Isäni on puhunut minulle siitä. Mutta ei siitä mitään tule. — (*Veitikkamaisesti.*) Rankonen saa rukkaset.

OLAVI.

Niinkö? Mitä sinulla on oikeastaan häntä vastaan, Elina? Eikö hän ole kelpo mies?

ELINA.

On, on tietysti. Ja isäni suosii kovasti häntä. — Mutta hän ei ymmärrä minua ollenkaan.

OLAVI.

Eikö?

ELINA.

Ei. — (*Surumielisesti.*) Eikä kukaan ymmärrä minua. — Siksi minä olen päättänytkin mennä luostariin.

OLAVI.

Luostariin? Sinä, Elina?

ELINA.

Niin. — Herra piispa rakennuttaa juuri naisluostaria Raisioon. Heti kun se on tullut valmiiksi, olen minä aikonut sinne tarjoutua.

OLAVI.

Ja peittää huntuun kultaiset suortuvasi? — Oletko tarkoin miettinyt, mitä aiot tehdä, Elina? Kenties vielä kerran kadut päätöstäsi?

ELINA.

En. — Minulla ej ole mitään iloa elämästä. Eikä kukaan kaipaa minua. — Minä olen niin tarpeeton kaikkialla.

OLAVI.

Isäsi tarvitsee sinua kuitenkin, Elina?

ELINA.

Hän tulee kyllä toimeen ilman minua, koska hän jo nyt tahtoisi työntää minut Rankoselle. —

(*Tuskin voiden kyynelittää pidättää.*) Minä olen niin yksin. Ja minä olen niin onneton, niin onneton!

OLAVI.

Elina! — (*Hellästi.*) Enkö minä siis ole sinulle mitään? — (*Iloisesti.*) Nyt sinun täytyy luvata minulle, Elina, ettet koskaan minun täällä ollessani itke enää. Me lupaamme pitää oikein hauskaa tämän kesän.

ELINA.

Kesät aina keikkuen menevät. Mutta talvet ovat niin pitkät, niin pitkät. — Ja syksy tulee niin pian. — Jo tänään löysin minä keltaisen lehden tarhastani.

OLAVI.

Kuinka? Vaikka ruusut eivät vielä ole auneet?

ELINA.

Niin. Se oli pudonnut puusta viime yönä. Minä tulin heti silloin niin surulliseksi. Ja minä ajattelin: kohta on taas kaikki pimeätä ja toivontonta.

OLAVI

(*uneksien.*)

Niin, se on Suomen kesä: tuskin ovat puut kaikki juhlaan pukeutuneet, kun jo toiset alkavat riisua itseään alastomiksi. — Tällaisessa yössä lyövät myös kevät ja syksy kättä toisilleen.

(*Vaitiolo.*)

ELINA

(naivisti).

Mekin istumme käsi kädessä.

OLAVI.

Mutta meillä on kevät, eikö totta, Elina? (*Innokkaasti.*) Me emme anna vielä talven vangita vapaata tahtoamme! Ja me voitamme talven ja me pyrimme aurinkoon ja me riennämme päivän keralla kohti suven suloisen maita ...! (*ELINA painaa päänsä alas.*) Anteeksi! ... Minä en muistanut ... eihän sinulla ole siipiä, Elina. — (*Synkistyen.*) Eikä kohta enää minullakaan.

ELINA.

Nyt tekin tulitte äkkiä surulliseksi. Tekään ette ole yhtä iloinen kuin ennen. — (*Hellästi.*) Miksi, herra Olavi?

OLAVI.

Ei se ole mitään, minä tulin vain ajatelleeksi ... (*Pyyhkäisten pois raskaat ajatukset otsaltaan.*) Siis on meillä vain tuokio, Elina. Nyt on meillä kuitenkin kesä, eikö totta? Ja me tahdomme pitää oikein hauskaa tänä kesänä. — Sanopas, mitä sinä nyt ajattelet.

ELINA

(arasti).

Minä ajattelen: herra Olavi lähtee pian pois.

OLAVI.

Hm. (*Kuin itseksseen.*) Niin aivan pian ei se ehkä sentään tapahtune. — Toivoisitko sinä minun jäävän tänne, Elina?

ELINA.

Minun toivoni ei taida siihen asiaan paljoa vaikuttaa.

OLAVI.

Ehkä. Ehkä kuitenkin. — Katso: nyt ovat sinun poskesi kokonaan punertuneet.

ELINA

(peittäen silmänsä käsivarrellaan).

Niin, kun rusko on kohonnut korkeammalle...

OLAVI.

Mikä kaunis suu sinulla on, Elina! — Oletko syönyt mansikoita? Luuletko, että löytäisimme niitä, jos lähtisimme auringon nousua kukkulalta katsomaan?

ELINA.

Minä en tiedä.

OLAVI.

Ja jos minä jäisin tänne? Olisiko se sinulle mieleen, Elina? Jäisin koko syksyksi, koko talveksi, kenties koko toiseksi kesäksikin. Mitä siitä sanoisit? Olisitko sinä iloinen siitä?

ELINA.

Olisin. (*Hiljaa.*) Olisin siihen saakka kuin toinen syksy tulee.

OLAVI.

Mutta — — jos minä jäisin tänne — — ijäksi?

ELINA

(tuskin kuuluvasti).

Silloin olisin minä ijäti onnellinen. — (*Vaiti-
olo.*) Nyt päivä nousee.

OLAVI.

Ja nyt minä suutelen sinua, Elina.

ELINA

(kaulaten häntä äkillisesti).

Olavi!

(Rientää pois.)

OLAVI.

(huumautuneena).

Elina! Minä rakastan sinua. — (*Yrittää
rientää hänen jälkeensä, pysähtyy, tarttuu pää-
hänsä kauhistuneena.*) Mitä olen minä tehnyt!

(Vaipuu kokoon.)

ESIRIPPU.

NELJÄS NÄYTÖS.

Sama näyttämö. OLAVI nyyhkyttää ikkunakulmassa, kasvot käsiin kätkettyinä. MAUNU TAVAST tulee oikealta. Huoneessa heleä aamurusko.

MAUNU TAVAST.

Poikani! Oletko yksin?

OLAVI.

Setä! Setä!

MAUNU TAVAST.

Poikani! — Sinä itket? Sinä olet onneton? Mitä on tapahtunut?

OLAVI.

Minä olen rikkonut valani! Minä olen suudellut neittä kuolevaista! Minä en ole mahdollinen enää sieluni ijäistä ihannetta palvelemaan!

MAUNU TAVAST.

Sinä, Olavi? — (*Pitkä vaitiolo.*) Ilta on aamua viisaampi, sanotaan. Monet ovat sinun laillasi elämänsä aamussa erehtyneet.

OLAVI.

Mutta minulla ei ollut lupa erehtyä niinkuin muilla! Minä olin kuitenkin asettanut pyhän päämääräni niin korkealle! — Muut voivat erehtyä heikkoudesta ja tietämättömyydestä, en minä, en minä, Olavi Tavast! . . .

MAUNU TAVAST.

Ihminen on aina heikko, Olavi. Hän on väkevä vain silloin, kun Jumalan henki vyöttää hänet omalla väkevyydellään. — Maan lapsia me olemme, Olavi. Meidän ainoa voimamme on, että me edes joskus voimme kohottaa silmämme korkeuteen.

OLAVI.

Minä olin väkevä! Minun katseeni eli korkeudessa. Minä tiesin, mikä on korkein, ja tunsin sen jokahetkisen läsnäolon hengessäni. — Nyt olen minä maata matalampi. Nyt olen minä syöksynyt niin syvälle, etten minä enää koskaan voi katsoa silmiin Herran aurinkoa.

MAUNU TAVAST.

Sinä nouset kyllä. Sinä katsot kyllä taas suoraan päivänterään. Mutta jos kuolevainen silmäsi silloin huikeneisikin, niin ettet näkisi kättäsi pitemmälle pimeydessä, muista kuitenkin, Olavi: aurinko paistaa aina, vaikka pilvet voivat sen valon usein meiltä piirittää.

OLAVI.

Minulle ei se enää paista milloinkaan. — Enkä minä enää koskaan voi ajatella häntä häpeästä punastumatta.

MAUNU TAVAST.

Ketä?

OLAVI.

Neittä Orleansin, valon taivaallisen valtiatarta minun poloisen povessani. — (*Epätoivoisesti.*) Setä! Kuinka voi tehdä sellaisen rikoksen? Kuinka saattaa ihminen olla niin kurja, että unohtaa iankaikkisen kauneuden, silloin kun armas ajallinen häntä houkuttelee?

MAUNU TAVAST.

Heleä huntu on ajallinen, heitetty ihanan ijäisen salaperäisten kasvojen ylle. Miljoonat ovat sen vuoksi myös sielunsa siveän autuuden unohaneet.

OLAVI.

Mutta ei kukaan niinkuin minä! Sillä minä tiesin, mitä maallisen takana on. Siellä oli ikuisen ilon lähde minun sielulleni. Ja kuitenkin saattoin minä sen samentaa, kuitenkin taisin minä tehdä kuvan maan tomusta ja sitä kumartaen kunnioittaa!

MAUNU TAVAST

(hiljaa).

Myös minä olen sen kerran tehnyt, Olavi.

OLAVI.

Kuinka? — Sinä lausut sen vain lohduttaaksesi minua. — Mutta minua ei voi lohduttaa mikään. Enkä minä enää milloinkaan ole kelvollinen kirkon palvelukseen astumaan.

MAUNU TAVAST.

Tahdothan sinä sen tehdä, Olavi?

OLAVI.

Vielä äsken olisin minä katsonut kardinaalinkin viittaa liian vähäiseksi vapaan sieluni ikisäteilevälle valkeudelle. Nyt olen minä mielestäni niin mustaksi muuttunut, että pienin papinpaikka Suomen synkimmässä sydänmaassa on liian hyvä minulle. — Sano: onko elänyt koskaan niin suurta rikollista?

MAUNU TAVAST.

Minä. — Minä olin sinua paljon rikollisempi. Ja sano: näytänkö minä mielestäsi nyt rikosten tekijältä?

OLAVI.

Ikuinen kauneus säteilee sinun kasvoiltasi. — Mutta mitä tarkoitat ...?

MAUNU TAVAST.

Minä olin nuori kuin sinä. Minä en ollut yhtä oppinut kuin sinä, mutta myöskin minun

tieni oli viitottu kauas siitä, mikä sittemmin on sen suunnaksi muodostunut. Niin rakastin minä neittä kuolevaista . . .

OLAVI.

Sinä, setä —?

MAUNU TAVAST.

Sallitko, että ripitän itseni sinulle niinkuin Herran Jumalan palvelijalle?

OLAVI

(hämmästyneenä).

Minulle? — Minä en ole mahdollinen sinun rippiaisi vastaan ottamaan.

MAUNU TAVAST.

Kuitenkin teen minä sen, sillä juuri sinulta tahdon minä elämäni ehtoolla kuulla päästön suuresta synnistäni. — Hetki on tullut. Nyt on se tapahtuva.

OLAVI.

Setä! — Sinä aiot . . . ?

MAUNU TAVAST.

Minä painan alas valkean pääni ja polvistun sinun eteesi, Olavi Tavast, ja tunnustan, mikä kauan on ollut sydämeni ainiaan sytevä salaisuus: sinä et ole sen poika, jota sanot isäksesi,

vaan minun, piispa Maunu Tavastin, jonka pyhyiden maine on suuri maailman silmien edessä, mutta pieni Hänen edessään, joka kaikki näkee.

OLAVI

(tuijottaa häneen hämmästyneenä).

Sinun poikasi —?

MAUNU TAVAST.

Niin. Sinä säikähdät? — Äitisi ei ole halpasukuinen, vaan Suomen aatelia. Kuitenkin olet sinä syntynyt kaikkien aviollisten siteiden ulkopuolella, vain kahden raukan sydämen rakkaudesta. — Olavi! Voitko antaa sitä anteeksi minulle? Voitko antaa anteeksi isällesi, että hän on sinulle sellaisen elämän lahjoittanut?

OLAVI.

Isäni! — (*Kohottaa ylös hänet.*) Minun isäni! Nyt vasta saa tuo sana arvon minulle. Minun suuri, korkea isäni, jonka kengännauhoja minä en ole kelvoinen päästämään! Sinäkö pyydät minulta synnin-anetta? — Minun on sinulta anteeksi anottava. Sinä et tiedä, mitä sanoja minun herjainen suuni lausui äsken tuon nunnan kuullen . . .

MAUNU TAVAST.

Nunnan?

OLAVI.

Niin. Hän näytti siitä suuresti pahastuvan.

MAUNU TAVAST

(hiljaa).

Hän on äitisi.

(Vaitiolo. OLAVI kääntyy pois liikutettuna. ANNA tulee perältä; hänen takanaan ELINA.)

ANNA.

Tämän pienen siipirikon linnun löysin minä itkemästä tarhan puiden takana. Hän sanoo haluavansa mennä luostariin.

MAUNU TAVAST.

Elina Karpalainen?

ANNA.

Niin. Hän sanoi sitä jo kauan toivoneensa. Ja kun hän kuuli, että minusta tulisi tuon uuden luostarin abbedissa . . .

MAUNU TAVAST.

Anna! Sinä suostut siis?

ANNA.

Minä en voinut vastustaa enää kiusausta, kun kuljin tässä kesäisessä yössä ja ajattelin, että minun pitäisi ijäksi jättää maa, missä synnyin,

ja taivas, joka on nähnyt kevääni kukkaan puhkeavan. Minä suostun.

MAUNU TAVAST.

Kiitos. (*Puristaen hänen kättään.*) Myöskin minulla on sinulle samasta asiasta jotakin sanottavaa. — Ja sinä aiot luostariin, Elina? Onko se sinun oma vapaa tahtosi todellakin?

ELINA.

On, isä.

MAUNU TAVAST.

Kukaan ei ole sinua siihen käsenyt eikä kehoittanut?

ELINA.

Ei. Mutta minun sydämeni sanoo niin.

MAUNU TAVAST.

Kuuletko, Anna? Hänelle ei nunnan huntu ole raskas oleva. — (*Osoittaen Olavia.*) Eikä hänelle piispanlakki.

ANNA

(surumielisesti).

Ehkä ei. — Itse paavinpaita lie liian vähäinen hänelle.

MAUNU TAVAST.

Ei, Anna Lepaa, ei! — Hän tietää nyt, kuka hän on. Ja hän tahtoo jäädä tänne elinpäiväkseen.

ANNA.

Kuinka?

MAUNU TAVAST.

Niin. Herra on tehnyt ihmeen tänä heleänä aamuhetkenä. Isä ja poika ovat toisensa ihmisiä tavanneet. — Olavi, syleile äitiäsi!

OLAVI

(lähestyen).

Äiti! Voitko unohtaa, mitä hurja sinulle huusin äsken?

ANNA.

Poikani! — (*Sulkee syliinsä hänet.*) Sinä olet tullut! Sinä olet palannut siis kotiin todellakin.

OLAVI.

Minä en luullut tuhlaajapoikana tulevani. Tämä yö on muuttanut minut sellaiseksi.

ANNA.

Mitä olet sinä tuhlannut tänä yönä?

OLAVI.

Erään pyhän pilvilinnan. Mutta minä olen ostanut sillä suuren kokemuksen.

ANNA.

Minkä?

OLAVI.

Minä olen tullut tuntemaan kesä-yön kerkeään unelman sydämessäni. Ja minä tiedän, että kaikki, mitä elämä vielä voisi tarjota minulle, olisi vain sen hetken himmeätä heijastusta.

ANNA.

Siis et sinä ole sitä liian kalliista ostanut. Sillä muista, Olavi: ruusut puhkeavat vain kerran kesässä ja kerran elämässä kukkii ihmis-onni ihanimmillaan.

OLAVI.

Äiti! Minä olen nyt niin murheellinen.

ANNA.

Murheesta tulevat toiset, mustat kukat sinulle silmunsa aukaisemaan. Tiedätkö, mitä kukkia ne ovat, Olavi?

OLAVI.

Orvonkukkia, äiti. Näen, että olet niillä itsesi tarhassa kaunistanut.

ANNA.

Ne ovat Elinan taimilavasta. Tahdotko? Sinä saat kaksi niistä. Toisen voit sinä hänelle ojentaa.

OLAVI.

Äiti! Sinun äänesi helkähää kuin hopeakello. Sen tieltä karkkoavat kaikki mustat ajatukset.

ANNA

(Maunu Tavastille).

Kuinka helppoa on toista lohduttaa! Kuinka vaikeata tulla lohdutetuksi omassa murheessaan!

(Haastelevat hiljaa keskenään.)

OLAVI

(lähestyen Elinaa).

Keltainen lehti putosi sittenkin puusta, Elina. Eikö sinulla ole enää mitään minulle sanottavaa?

ELINA.

Ettepä tekään katsele minua enää samoilla silmillä, herra Olavi.

OLAVI.

Enkö? — (*Hymyillen surumielisesti.*) Sitten lie vika minun silmissäni. Sillä olethan sinä sama, Elina?

ELINA.

Minä olin vain hetken hurma teille. Huomenna te ette minua enää ajattele.

OLAVI.

Kyllä, Elina. Sinä olet antanut minulle oudon opetuksen.

ELINA

(hymyillen surumielisesti).

Herra Olavi tahtoo oppia aina. Minä pysyn mieluummin yksinkertaisena.

OLAVI.

Pyhänä ja yksinkertaisena, Elina.

(Ojentaa kukan hänelle.)

ELINA.

Herra Olavi on liian hyvä minulle.

(Kääntyy pois pyyhkiäkseen kyyneleitään.)

MARTTI

(tulee).

Minä olen nyt laatinut kirjelmän teidän korkea-arvoisuutenne käskyjen mukaisesti Satakunnan talonpojille. Tuo mies on valmis heti lähtemään ...

MAUNU TAVAST.

Hyvä. — (*Silmää läpi kirjeen.*) Me huojenamme siis vielä kerran veroja. — Olavi! Kentiespä tahdot tarkastaa kirjeen?

OLAVI

(hymyillen).

Ei, isä. Minä tiedän kyllä sinun ymmärtävän parhaiten nuo asiat.

MAUNU TAVAST.

Myöskin sinun on niitä kerran ymmärrettävä, Olavi. Siksi tahtoisin mielelläni jo nyt tietää, miten aiot sinä kohdata niitä vaikeuksia, joita

kansan villitykset ja ajan harhaopit kenties ker-
ran sinunkin tiellesi valmistavat.

OLAVI.

Isä! Monet uudet ajatukset tekevät terää
minun sydämessäni. Mutta älä vaadi minulta
vielä sen tarkempaa selitystä! Ainoa, minkä jo
saatan sanoa sinulle, on että pelkään pian näke-
väni vain harhaoppisia kaikkialla.

MAUNU TAVAST.

Oikein, Olavi. — Ja nyt voin minäkin sanoa
sinulle oman harhaoppisen uskontunnustukseni:
suuret ajatussuunnat ovat vain teitä, joita myöten
me ihmiset eri tahoilta lähestymme Jumalaa. Ja
siksi minä en näe mitään muuta harhaoppia
maailmassa kuin sen, joka tahtoo sulkea yhden-
kään näistä toisiaan risteilevistä metsäpoluista.
Sillä kuka tietää, eikö joku juuri sitä seuraten
olisi päässyt päämääräänsä lähemmäksi?

ANNA.

Sanotko sinä niin, Maunu Tavast? (*Hiljaa
nuhdellen.*) Ja kuitenkin pakotit sinä minun me-
nemään luostariin? Ja kuitenkin tahdoit sinä
vielä äsken puoliväkisin tehdä minusta abbe-
dissan?

MAUNU TAVAST.

Minä en tahdo sitä enää. Myöskin minä olen
tänä yönä oppinut jotakin. Myöskin minulle

ovat tämän kerkeän kesä-yön ruskot monta uutta totuutta neuvoneet. Ja ensimmäinen, kaikkein käytännöllisin niistä, kuuluu: minä en rakennuta mitään uutta naisluostaria Raisioon.

ANNA.

Kuinka? Sinä luovut tuumastasi?

MARTTI.

Onko työ jätettävä kesken siis?

MAUNU TAVAST.

On. — Keskustellessani äsken esihuoneessa tuon talonpojan kanssa ja kuunnellessani hänen valituksiaan tulin minä totisesti ajatelleeksi: hän on oikeassa. Minun työni voidaan lykätä tuonnemmaksi. Mutta kansa ei voi lykätä tuonnemmaksi omia leipähuoliaan. Minun on väistyttävä.

ANNA.

Se oli kuitenkin sinun rakkain ajatuksesi, Maunu Tavast.

MAUNU TAVAST

(hiljaa).

Oli. — (*Korkealla äänellä.*) Mutta mikään ajatus ei saa olla niin rakas, että se estää meidät näkemästä sen takaa eläviä ihmisiä, eikä mikään ihanne niin ylevä, että se sulkee meidän sydä-

memme muiden kärsimyksiltä. Se oli minun toinen, tietoperäinen, totuuteni.

ELINA.

Isä! Enkö minä siis pääsekään luostariin?

MAUNU TAVAST.

Päaset, tyttäreni, päaset. Mutta sinä olet nuori ja voit odottaa. Tällä kertaa me emme voi kansaa enemmän kymmenyksillä rasittaa, ellei meidän mieli nähdä sen kaikkialla kiroavan työtä, joka kuitenkin on aiottu sen siunaukseksi. Mutta koska me emme voi myöskään jättää käyttämättä niitä varoja, joita hurskaat ihmiset ovat tähän tarkoitukseen uhranneet, on Raison naisluostarin omaisuus talletettava uutta birgittalaisluostaria varten, jonka paikka vasta on lähemmin määrättävä.

ANNA.

Kuinka? Birgittalais —? Sinä et enää katso sellaista mahdottomaksi? Sinä suostut ajatuksen, minkä Wadstenan abbedissa on esittänyt?

MAUNU TAVAST.

Minä suostun. — Ja nyt tahdon minä ilmoittaa kolmannen ja kenties kantavimman totuuteni, mikä tänä yönä on puhjennut kukkaan minun vanhan mielessäni. Nähtyäni jälleen, miten heikko ja hauras esine lujinkin ihmissydän on, sil-

loin kun maan elämä siinä syvästi sylkähtää, minä olen ajatellut: Pyhä Birgitta oli oikeassa. Näin ei saa aina olla. Miksi tapaisivat mies ja nainen siis aina vain tomussa toisiaan? Miksi ei kerran myös hengessä ja totuudessa?

ANNA.

Maunu Tavast: noin et sinä koskaan ennen puhunut. Ensi kerran elämässäsi tunnustat sinä minutkin tarpeelliseksi.

MAUNU TAVAST.

Tukea me tarvitsemme, Anna Lepaa, tukea juuri siinä, mikä meissä on jumalallista. Ja minä uskon ja tunnustan sinulle nyt tuon nousevan auringon kautta, joka juuri valahtaa voitollisena yli kukkivan luomakunnan, että sinä olet ollut tuki minulle, vaikka tietämättäni, näinä monena pitkänä vuonna, joina minä olen taistellut rauhaa ja selvyyttä sielulleni. Ja jos minä tahdon oikein rehellinen olla, tunnustan minä sinulle nyt, Anna Lepaa, kaikkien niiden linnunlaulu-lehtojen kautta, jotka juuri heräävät Luojaansa ylistämään, että minä olen todella saanut rauhan vasta nyt, kun sinä olet tuonut minulle takaisin muinaisen olentoni muiston, mutta oman kauniin sielusi kirkastamana. Nyt ei minun ole tarvis enää tappaa mitään inhimillistä povessani: ilomielin ja alttiisti on se alistuva jumalalliseen. Kiitos

siitä, Anna Lepaa, että tulit, ja kiitos, että tulit minun poikaani, meidän poikaamme, suurta ja oppinutta Olavi Tavastia vastaan ottamaan.

MARTTI

(kauhistuen).

Hänen poikansa! Teidän korkea-arvoisuutenne . . .

OLAVI.

Isä!

ANNA.

Maunu Tavast: muista asemaasi, muista hänen tulevaa asemaansa kirkon palveluksessa! Sinä voit vahingoittaa niitä molempia liialla suuruudellasi. — (*Kuiskien ja osoittaen Marttia.*) Minä pelkään ja epäilen tuota miestä. Hänen silmäteränsä välähtelevät välistä niin vihamielisesti. Etkö luule, että hän voi kieliä maailmalle, mitä sinä nyt sanot täällä hiljaisessa kammiossasi?

MAUNU TAVAST.

Minä tiedän. — Martti c a n o n i c u s! Tahdon sanoa teille kaksi sanaa viran puolesta. Teille on tapahtunut kerran vääryys . . .

MARTTI

(teeskennellen).

Minulle, teidän korkea-arvoisuutenne?

MAUNU TAVAST.

Niin, ja minä tiedän, että te ette ole sitä unoh-
tanut. Teistä olisi pitänyt tulla arkkiteini, teidän
ansionne ja kokemuksenne olisivat teidät siihen
asemaan oikeuttaneet, ellei isänrakkauteni Olavia
kohtaan olisi minua harhauttanut häntä teidän
edellenne asettamaan.

MARTTI.

Häntä? Minun edelleni? Mutta olihan se
aivan luonnollista. Päähäni ei ole koskaan voi-
nut pälkähtää . . .

MAUNU TAVAST.

Kyllä, se on pälkähtänyt usein teidän pää-
hänne, vaikka te olette nyt liian ylpeä sitä tun-
nustamaan. Minä tiedän, ettei mikään ole niin
omiaan ihmisen sydäntä koventamaan ja kutis-
tamaan kuin kärsitty vääräys enkä minä tahdo,
että te sen takia alentaisitte itsenne johonkin
tekoon, mikä ei olisi teidän sisällisen olemuk-
senne arvollinen. — Siis kuulkaa! Minä tah-
don korjata erehdykseni. Martti kaniikki: te
olette tuntenut itsenne täällä sorretuksi ja syr-
jäytetyksi hänen häikäisevän kuvansa rinnalla,
jota te minun nyt ensi kertaa kuulette pojakseni
nimittävän. Teidän ei ole tarvis tuntea enää
niin. Virka on teidän. Te hoidatte edelleenkin

arkkiteinin tehtäviä, mutta tästä lähtien vakinaisena.

MARTTI.

Teidän korkea-arvoisuutenne: minä en tiedä, kuinka voin kylläksi kiittää teitä . . . (*Kuiskien.*) Ja mitä noihin äskeisiin sanoihin tulee . . . teidän korkea-arvoisuutenne voi olla aivan tyyni: ne eivät tule menemään minua pitemmälle.

MAUNU TAVAST

(korkealla äänellä).

Minä olen tyyni, sillä minä aion itse ne kauas kaituttaa. — Olavi Tavast! Minä olen ollut heikko siinä, etten jo ennemmin ole sinua pojakseni tunnustanut. Minä en ole tahtonut vahingoittaa sinun suurta tulevaisuuttasi, kenties en myöskään himmentää sitä pyhyiden sädekehää, joka tähän päivään saakka on päätäni ympäröinyt. Nyt en minä tahdo enää omistaa mitään, mitä minä en totuudella ja yksinomaan totuudella voi saavuttaa, ja siksi salli minun sanoa sinulle: me olemme tästä päivästä saakka isä ja poika myös kaiken maailman silmäin edessä.

OLAVI.

Sinä tiedät, isä: minä en voi toivoa mitään sen korkeampaa. Sillä myöskään minä en tahdo mitään valheella varastaa.

MAUNU TAVAST.

Siis totuuden puolesta isä ja poika! (*Ojentaa kätensä hänelle.*) Ja nyt lyömme me yhteen kaksi Tavastien teräksistä kättä ja toivomme, että se vaakunakilpi, joka tähän saakka on säilynyt kirkkaana ja tahraamattomana, ei ole myöskään meidän kädenlyönnistämme samentuva.

OLAVI.

Kuitenkin tahtoisin minä omasta puolestani tehdä pienen muutoksen siihen.

MAUNU TAVAST.

Minkä?

OLAVI

(näyttäen kukkaa, jonka hän aikaisemmin oli saanut Elinalta).

Teräksinen käsi on oleva myös minun merkini elämän taistelussa. Mutta käsi, joka kukkaa kannattaa.

MAUNU TAVAST.

Ja se kukka on oleva kukka ihmisyyden. — Minä näen toisten aikojen tulevan, jotka tuomitsevat toisin myöskin meitä ja meidän ajatuksiamme. Mutta minä tiedän jotakin, joka kulkee kautta aikojen, ja se on maan parhaiden miesten unelma kansansa ja kaiken ihmiskunnan pyhien pyrkimysten yhteenkuuluvaisuudesta. Sinä tahdot sitä kukkaa kannattaa?

OLAVI.

Saakka kuolemaan, isä.

MAUNU TAVAST.

Niin ei sinun elämäsi ole hukkaan hupeneva.

ANNA

(hymyillen).

Meille ei piispa Maunu Tavastilla ole mitään kautta aikojen kannatettavaa.

MAUNU TAVAST.

Kyllä. Paljon. — Kaksi henkistä suurvaltaa olen minä elämässä kohdannut, kaksi niitä, jotka maailmoita muodostavat. Toinen niistä oli miehen unelma. Sinä arvaat, mikä toinen oli: naisen rakkaus.

ANNA.

Liian vähän jättää meille Maunu Tavast, kun hän sulkee meidät itsemme luostariin ja epää meidät maan parhaita miehiä rakastamasta.

MAUNU TAVAST.

(hymyillen).

Sinäpä sen sanoit, Anna Lepaa: vain vähän jätän minä teille maallisesta. Liian usein on mies tullut naisen luo rakastajana, liian harvoin nainen miehen luo uneksijana. Mutta maan parhaiksi naisiksi nimitän minä niitä, jotka meille kauniita

ja korkeita unelmia ihmiskunnan kunniaista lahjoittavat.

ANNA.

Ja mitä uneksit sinä siitä itse, Maunu Tavast?

MAUNU TAVAST

(hiljaa).

Tuskin tohdin sanoa sitä sinulle, Anna Lepaa, sillä aina kun katson siihen, huikenevat silmäni siitä, niinkuin tuohon koittavaan aurinkoon katsoessa . . . Minäkin kuulen ilmassa ihmishengen vapauden vaatimuksen, niinkuin Olavi on sen kuullut ja niinkuin sen on kuullut jokainen, jonka korvia eivät ajan pintakohinat ole kokonaan pimmittäneet. Mutta minä en ole kuullut sitä uhkana eikä onnettomana entenä, jonka täyttymistä vastaan meidän olisi tulella ja miekalla taisteltava, vaan siunauksena, aamutuulena, keväisenä kuiskeena mailta, joita me emme näe vielä, vesiltä, jotka meille vasta kaukaa kullavälkkyvinä kangastavat . . . (*Kuin itsekseen.*) Kenties me emme kauan tarvitse luostareita enää . . . Kenties me emme kauan tarvitse edes kirkkoja, piispoja ja kardinaaleja enää . . .

OLAVI.

Isä! Sinä sanot . . . ?

MAUNU TAVAST.

... Kenties voivat Jumalan lapset kerran käydä käsitysten totuudessa niinkuin maailman lapset nyt valheessa ja viettelyksessä ... Kenties on korkein totuus kerran oleva totuus itseään kohtaan, silloin kun kaikki muut ovat ihmisen sydämessä voimansa kadottaneet ... Kenties tulevat ihmiset kerran seuraamaan sitä yhtä jyrkästi ja ehdottomasti kuin he nyt näkymättömän sallimuksen salaisia lankoja noudattavat, mutta vapaasti ja sisällisellä hartaudella, tietäen olevansa tunte mattoman jumalan tempeleitä ...

ANNA

(polvistuen).

Minun Mestarini ja minun rakas opettajani! Oman uskontoni himmeät aavistukset kuulen nyt aurinkoisina sinun huuliltasi humautelevan.

(OLAVI ja ELINA seuraavat hänen esimerkkiään. MAUNU TAVAST seisoo nyt kokonaan auringon valaisemana keskinäyttämöllä, käsi koholla kohti valkeutta, kuin tietäjä tuleviin aikoihin tuijottaen. MARTTI kaniikki epäröi oikealla; polvistuu vihdoin oman ristiinnaulitun kuvansa eteen.)

MAUNU TAVAST.

Kenties ... Mutta siihen täytyy paljon muuttua, paljon murtua, särkyä monta utuista unelmaa ja mennä raunioiksi monta uljasta pilvilinnaa, joiden tornit nyt taivaanrannalta muka jumallallisina totuuksina kimmeltävät ... Kenties on:

kerran kaikkisovittava kauneus heittävä huntunsa niiden yli, jotka ovat tohtineet häntä totuudessa lähestyä, ja kantava heidät maan tomusta sinne, missä päättyy hyvä ja paha, rikos ja rangaistus . . . (*Äkkiä säikähtäen omia unelmiaan.*) Ei, ei, mitä minä sanoin! Älkää kuunnelko minua, älkää kuunnelko! Minun silmäni hämärtyvät, minun ajatukseni ovat jo hämmenneet. Minä olen katsonut liian kauan koittavaan aurinkoon.

(Hoippuu. MARTTI ja OLAVI rientävät häntä tukemaan. Kaikki nousevat hätääntyneinä.)

OLAVI.

Isäni, sinä voit pahoin . . . ?

MARTTI.

Teidän korkea-arvoisuutenne . . .

MAUNU TAVAST

(saatetaan nojatuoliin).

Ei se ole mitään. — Pian ohimenevä pyörtymyskohtaus. Minun päätäni huimasi todellakin. — Kiitos. — Te näette, että minä olen jo vanha. — Olavi, sinä näet, että Suomen kirkko kaipaa jo toista kättä, joka on minua teräksisempi. — Mistä me puhuimmekaan? Niin, se on totta, tuosta naisluostarista: me emme sitä rakenna siis. Me rakennamme tuon toisen, toisen, joka on oleva birgittalainen. — Siellä tahdon minäkin pian väsyneen pääni lepoon kallistaa.

ANNA.

Sinä, Maunu Tavast? Vielä seisot sinä suurena ja voimakkaana.

MAUNU TAVAST.

Minun aikani on oleva pian ohitse. — Mutta sitä ennen pitää Olavista tulla tuomiorovasti, niin, tuomiorovasti . . . Sinun oppisi ja tietosi tulevat polkusi piispan-istuimelle tasoittamaan.

OLAVI.

Etkö luule, että se on oleva ijäksi suljettu minulle, jos pyhä kirkko saa tietää oikean syntyperäni?

MAUNU TAVAST.

Tuskin. Minulla on suosijoita, mahtavia suosijoita paavin läheisyydessä. — Niin, Martti: te kirjoititte kirjeen Satakunnan talonpojille. Hyvä, hyvä. Toimittakaa se tuon miehen käteen . . .

OLAVI.

Isä, enkö minä saa lähteä hänen kerallaan sitä perille saattamaan?

MAUNU TAVAST.

Tee se, poikani. Minä ymmärrän: sinä kaipaat nyt Suomen siintävien erämaiden yksinäisyyttä. — Mutta älä viivy kauan poissa, älä kauan! Minä tahdon sinun kanssasi vielä paljon puhua ja neuvotella.

OLAVI.

Tulen takaisin pian.

MAUNU TAVAST.

Ota kirje siis! — Anna Lepaa, tarjoa toinen kätesi minulle. Ja Martti arkkiteini on tarjoava minulle toisen. — Kas niin, nyt minä voin jo nousta. Saattakaa minut näin lepokammiooni.

(Pois perältä. ANNA ja MARTTI taluttavat häntä. Vaitiolo.)

OLAVI
(hiljaa).

Elina!

ELINA
(säpsähtäen).

Päivä on jo kohonnut korkealle. Monet arki-toimet odottavat minua.

(Menee. OLAVI jää seisomaan surumielisenä etualalle, siirtyy siitä vähitellen pöydän ääreen ja ottaa koneellisesti kirjan käteensä. Lukee hetkisen, painaa sitten pään käsiinsä.)

ESIRIPPU.

SIMO HURTTA

5-NÄYTÖKSINEN HISTORIALLINEN NÄYTELMA

HENKILÖT:

SIMO AFFLECK (Hurtta), majuri, Hovilan herra.

IRJA SORMUINEN, hänen lemmittynsä.

FREDRIK ARNKIL, henkikirjuri

BJÖRN FINNE, ent. luutnantti, ni- } veronkantajia
mismies } Hovilassa.

PIETARI JESSENHAUS, tulliherra

PIETARI HÆRKEPÆUS, Pielisten rovasti.

SIPO NEVALAINEN, talonpoika.

MANTSI, vanha mieronkierto.

SYKKÖ, kuoleva karjalainen.

PIRKKO, emäntäpiika.

KAUNIKKI, paimentyttö Hovilassa.

VALKEA VAIMO.

HUOVEJA, HOVILAN VÄKEÄ.

Paikka: 5 ensimmäistä kuvaelmaa Hovilan tilalla
Nurmeksessa, 6:s autiossa metsätölliissä, 7:s Turunkorvan
tilalla Sotkamossa. — Aika: Iso viha.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

ENSIMMÄINEN KUVAELMA.

Hovilan voutitupa. Seinillä taljoja, hirvensarvia ja sota-aseita. Ovi perältä; liesi vasemmassa ovinurkassa. Oikealla pitkä pöytä, jolla viinitynnyri. Vasemmalla toinen pienempi pöytä; sen päässä karmituoli.

Myöhäinen marraskuun ilta v. 1710. ARNKIL, pakka papereita edessään, tekee laskujaan pöydän ääressä vasemmalla. BJÖRN FINNE rahilla toisen pöydän päässä hijoo miekkaa, maistellen ahkerasti haarikastaan.

Tuli palaa haarakynntilässä vasemmalla pöydällä. — Vaitiolo.

BJÖRN.

Kuulepas Arnkil! Minä tuumin tässä yhtä asiaa. Mitä sanoisit, jos minun päähäni eräänä kauniina päivänä pistäisi jättää teidät?

ARNKIL.

Kuinka monennen kerran?

BJÖRN.

Tällä kertaa on se täyttä totta. Heti kun majuri palajaa Sotkamosta, aion minä pyytää häneltä erokirjan.

ARNKIL.

Ja mihin aiot sinä lähteä sitten?

BJÖRN.

Armeijaan. Sotimaan eestä isänmaan ja Kaarle kuninkaan. Tämä poika on näet ennenkin katsonut kuolemaa silmäterään. — Ah, kun ajattelen, kuinka me ennen Pähkinälinnassa rysiä hätyytettiin . . .

ARNKIL.

Paha kyllä, hätyyttivät he teidät ulos sieltä.

BJÖRN.

Ylivoima oli liian suuri. Sellaista voi sattua etevimmillekin sotapäälliköille.

ARNKIL.

Saati sitten Björn Finnelle.

BJÖRN

(katsoo häneen).

Hm, oikeastaan minun pitäisi suuttua sinuun. Mutta minä en viitsi. Se ei kannata, hyvä veli, se ei kannata tosiaankaan, sillä eihän oikeastaan ole sinun syysi, että sinulla on niin paha sydän. Jumala on sinut luonut sellaiseksi.

ARNKIL.

Taikka piru, tarkoitat sinä sanoa.

BJÖRN

(nauraen leveästi ja hyväntuulisesti).

Oikein! — Minä pidän sinusta sinun terävän kielesi vuoksi. Mutta talonpojat vihaavat sinua. He vihaavat sinua vielä enemmän kuin majuria, sanoen sinua hänen pahaksi hengekseen.

ARNKIL.

Sinua taas he suorastaan rakastavat.

BJÖRN.

Noh, sitä en juuri tahtoisi sanoa. Mutta minä tulen toimeen heidän kanssaan. Minä olenkin näet kansan mies enkä häpeä olla sitä, kuten te, Ruotsin herrat!

ARNKIL.

Kannatpa itsekin sentään palkan Ruotsin esivallalta.

BJÖRN.

Ja mistä kantaa sen Ruotsin esivalta? Eikö tältä samalta Suomen kansalta, johon minua niin monet ja lujat siteet yhdistävät? Minä otan siis vain, niin sanoakseni, omani takaisin.

ARNKIL.

Ryypiskelet jo nytkin liikaa ja tuhlaat kruunun omaisuutta morsiuslahjoiksi kylän tyttärille. Sitäpaitsi annat sinä anteeksi saatavia . . .

BJÖRN.

Ethän vain aio kannella majurille?

ARNKIL.

Minä en hylkää ystävääni hädässä. Mutta jos esimieheni kysyy minulta, et arvattavasti vaadi, että sinun tähtesi vanhoisin kuolemattoman sieluni helvettiin?

BJÖRN

(nyreästi).

Puhu sitten, kielikello! — Minä en ole tullut armosta tähän taloon ja osaan täältä tieni omin neuvoinenikin.

(Vaitiolo. JESSENHAUS tulee ulkoa avainkimppu kädessään ja lyhty toisessa. Lämmittelee lieden edessä.)

JESSENHAUS.

Oletteko jälleen riidelleet?

ARNKIL.

Emme koskaan. Björn tässä vain taas minulle sotaista tuultaan puski.

JESSENHAUS.

Varmaan olet jälleen hänet suututtanut? Eläkää sovinnossa, rakkaat veljet, eläkää sovinnossa! Miksi aina riidellä, kun on syntiä ja kurjuutta muutenkin tässä maailmassa?

BJÖRN

(osoittaen Arnkilia).

Ellei tuo laiha saatana vielä ennen kuolemaansa riipu Paltamon pisimmän hongan latvassa, ei minun nimeni ole Björn Finne. Muistakaa minun sanoneen!

ARNKIL.

Hyvä, että se toki on tapahtuva ennen kuolemaani. Sillä olisi todellakin sangen vastenmielistä minulle tulla kuolleena hirtetyksi.

BJÖRN.

Hän on jo kuollut, elävältä kuollut, valkeaksi sivuttu hauta, täynnä kuolleiden luita ja kaikkinaista raadollisuutta.

JESSENHAUS.

No, no, Björn . . .

BJÖRN.

Hänessä on kalmanhajua, niinkuin muuten sinussakin, Jästihanska! — Hohhoi, jospa edes majuri olisi kotona!

JESSENHAUS

(kattaen pöytää).

Ei pidä nimitellä. Minun nimeni on Jessenhaus, Pietari Jessenhaus. Se on perintö minun

viipurilaisilta vahemmiltani. Jos tuhmat talonpojat kutsuvat minua Jästihanskaksi, niin olkoon se heidän asiansa. Mutta sivistyneet ihmiset eivät nimittele toisiaan.

(Siunaa itsensä ja käy ruoalle. ARNKIL seuraa hänen esimerkkiään.)

ARNKIL.

Jästihousu sinun nimesi pitäisi olla siitä saakka kuin sallit maitoparran papinkisällin nenäsi edestä vannottaa puolen Karjalaa maan viholliselle.

JESSENHAUS.

Minkä voin minä, yksi aseeton, vastaan monta sataa aseellista! — Olkoon, että kappalaisen poika Erkki Iochman, joka valankaavan luki, oli vain maitoparta Turun teini. Mutta hän oli kuitenkin sillä hetkellä Herran seurakunnan paimen ja pyhien ihmisten yhteyden päämies . . .

ARNKIL.

Konnien päämies hän oli! — Sitäpaitsi: olihan sinulla kaksi vahvaa renkiä seurassasi. Miksi et noussut ylös ja julistanut koko kirkonmenoa kapinalliseksi, kuten ehdoton velvollisuutesi kruunun palvelijana ja Kaarle kuninkaan uskollisena alammaisena olisi ollut?

JESSENHAUS.

Minä ajattelin sitä. Mutta Herran temppeli on pyhä paikka ja saapuipa pian sinne itse

rovasti Hærkepæus, jonka niskaa ei majuri kaikella voimallaan ole saanut nujerretuksi. — Ei pidä aina ottaa raiskaa toisen silmästä, olisi joskus otettava malka myös omastaan . . .

BJÖRN

(heitä kuulematta).

Ikävä on, ikävä . . . Jospa edes majuri tulisi! Päästäisi silloin metsästämään. Tehtäisiin retki taas Venäjän Karjalaan . . . Silloin lumi pilvenä pyryää, orhit korskuvat, koirat haukkuvat, kylät ja mökit säikkyvät kinoksissaan . . . (*Ottaa kanteleen seinältä ja näppäilee karjalaisen tanssin säveltä.*) Ah! Ei ole maata sen veroista kuin on maailma rajan tuolla puolen. Siellä lehto laulaa, siellä sinipiikat karkeloivat. (*Hyräilee.*)

„Kukahti käkösen kulta,
hius impyen iloitsi.” —

JESSENHAUS.

Hähhäh! Ikämies ja vielä piioista pakisee.

BJÖRN.

Kuulepas variksenpelätystä! — Miksi et asu akkasi luona?

JESSENHAUS.

Ei kannata, näinä aikoina, ei kannata. Hän on sitäpaitsi parhaassa turvassa appeni kotona.

BJÖRN.

Turvassa! Niinkuin täällä vielä olisi viholisesta tietoakaan. — Mutta sinä olet saita mies, Jästihanska, visukinttu sinä olet, ja jos minä olisin sinun appesi, tullinhoitaja Hoffrén Kajaanista . . . Kuka lempo siellä ovensuussa töllistää?

(SIPO NEVALAINEN on edellisen aikana tullut sisälle kenenkään huomaamatta. Yleinen hämmästys.)

ARNKIL.

Todellakin: hän ei ole Hovilan väkeä.

JESSENHAUS.

Mikä nimesi, mies? Häh? — Ai, ai, hän näyttää mielestäni varsin uhkaavalta.

BJÖRN.

Älä pelkää, poikani, älä jänistä ollenkaan, Jästihanska! Minä suojelen sinua. — (*Tempaa miekan ja uhkaa sillä tulijaa.*) Soh! Käypäs peremmälle mies, että saamme hiukan tarkastella sinua. Kuka olet?

• ARNKIL.

Ja jos huonoilla asioilla liikut, niin muista, että on helpompi tulla Hovilaan kuin päästä takaisin täältä. Puhu!

NEVALAINEN.

Jumalan rauha Hovilaan. Tahtoisin tavata majuria.

ARNKIL.

Tiedät kyllä, veijari, että hän on matkalla Sotkamossa. Mutta tiedä sitten myös, että hän palajaa takaisin sieltä joko huomenna tahi ylihuomenna sata hyvin asestettua ratsumiestä keralaan ja on silloin tekevä täällä lyhyen lopun konnien koukutteluista. — Nyt voit toimittaa nopeasti asiasi.

NEVALAINEN.

Olisin mieluummin sanonut sen itselleen majurille.

ARNKIL.

Me olemme tässä hänen sijaisensa. Puhu!

NEVALAINEN.

Siispä kuulkaa: kapinalliset ovat tänä yönä päättäneet polttaa Hovilan ja lähestyvät par'aikaa eri tahoilta kartanoa.

ARNKIL.

Polttaa Hovilan?

JESSENHAUS.

Tänä yönä?

BJÖRN.

Iskenkö mä?

ARNKIL.

Anna miekkasi levätä, Björn. — Jatka!

NEVALAINEN.

Yrjö Sormuinen ja Juho Nevalainen johdattavat heitä. He aikovat ottaa omin luvuin kruunun omaisuuden, vangita tahi surmata veroherrat ja julistaa Hovilan tilan kuuluvaksi tsaari Pietarille. Rovasti Hærkepæus on heidän tuumansa hyväksynyt. Kaikki on aikoja sitten huolellisesti ja visusti valmistettu. Heti kun Hovila on valloitettu, lähtee sanansaattaja viemään tietoa asiasta venäläisten ylipäällikölle.

ARNKIL.

Helvetti!

JESSENHAUS.

Kies'avita! Ollaanko siinä?

BJÖRN.

Nyt saadaan tapella siis!

ARNKIL.

Mutta kuka takaa meille, että puhut totta?

BJÖRN.

Sano Suomen totuus!

NEVALAINEN.

Minä olen jo sanonut sen.

(Väistyy takaisin ovipieleen. VOUDIT jäävät etualalle, muodostaen neuvottelevan kolmiryhmän.)

JESSENHAUS.

Luuletteko, että hän valehtelee?

BJÖRN.

Jos hän pitää pilkkanaan meitä, hakkaan minä häneltä pään poikki kuin nauriin naatan.

ARNKIL.

Jumala suokoon, että hän valehtelisi! Sillä jos hänen puheessaan on totuuden tynkääkään, on meillä edessämme leikki, jonka vertaista ei vielä ole leikitty Karjalan salomailla.

BJÖRN.

Siinä nyt on seuraus sinun ijänikuisesta pelkuruudestasi, Jästihanska. Jos sinä olisit ollut kovana kirkossa sen kerran ...

JESSENHAUS.

Miksi aina minua syytetään? — Eikähän ole ollenkaan sanottu, että asianlaita on niin kuin mies puhuu. Hän näyttää mielestäni hyvin epäluotettavalta.

ARNKIL.

Paras lienee kaikissa tapauksissa, että hän jää meidän panttivangiksemme.

(Kääntyvät ympäri. NEVALAINEN on kadonnut ovensuusta.)

BJÖRN.

Perkele! Hän on poissa.

JESSENHAUS.

Tipotiessään.

ARNKIL.

Lintu on livahtanut meidän käsistämme.

BJÖRN.

Herätämmekö rengit? Suksilla voisi kenties vielä saavuttaa hänet.

JESSENHAUS.

Siinä voi myöskin olla vipu viritetty.

ARNKIL.

Jessenhaus on oikeassa. Hän saattoi myöskin olla vakooja.

BJÖRN.

Taikka he ovat jo piirittäneet talon. Miksi eivät koirat haukkuneet?

JESSENHAUS.

Koirat on voitu houkutella pois. Mutta vahdit? Juuri äsken tarkastin minä koko kartanon eikä huomannut mitään epäilyksen alaista.

ARNKIL.

Myöskin vahdit saattavat olla jo surmatut.
— Toverit! Minä pelkään, että piru on irti.

BJÖRN.

Montako miestä meillä on?

ARNKIL.

Renkien kanssa tuskin kahtakymmentä. Ja heitä on varmaan yhtä monta sataa.

JESSENHAUS.

Antaudummeko?

BJÖRN.

Emme elävinä. — Nyt otan minä komennon. Mars! Aseisiin! Tunnussana: edestä isänmaan ja Kaarle kuninkaan.

(Asestautuvat.)

ARNKIL.

Teemme arvattavasti ensin tarkastuksen kautta talon. — (*Kuuntelee.*) St! Hiljaa!

BJÖRN.

Mitä?

ARNKIL.

Askeleita eteisessä.

JESSENHAUS.

Aivan varmaan, askeleita. Siellä tissuttaa ja tassuttaa joku.

BJÖRN.

Kuka siellä? — (*Menee päättävästi ovelle; ovi ei aukene.*) Häh? Nyt ollaan satimessa, pojat!

ARNKIL.

Onneksi ovat rengit heränneet. Minä kuulen liikettä väentuvasta.

BJÖRN.

Se on teljetty ulkoapäin. — (*Rynkyttää ovea epätoivoisena.*) Hohoi! Ohoi!

JESSENHAUS.

Miekkojen helinää. He lähestyvät. (*Rientää ikkunaluukulle.*) Lumi narskaa kartanolla.
(Kimeä vihellys. Sitten jatkuvaa huutoa ja meteliä.)

ARNKIL.

Se oli sovittu merkki.

JESSENHAUS.

Jesus Kristus!

(On avannut ikkunaluukun ja vaipuu läpästyneenä alas. Punainen loimo valaisee huoneen.)

ARNKIL.

Ne saatanat ovat sytyttäneet pikkupuolen.

BJÖRN.

He aikovat korventaa meidät elävältä. — Hohoi, ohoi!

ARNKIL.

Apua! Apua!

JESSENHAUS.

Jumala kaikkivaltias! Siunaa ja varjele meitä!
 (Rynnistävät ovea, joka aukeaa räsähtäen. Syöksevät
 ulos. Ulkona meteliä, huutoja ja aseiden kalsketta.)

ESIRIPPU.

TOINEN KUVAVELMA.

Sama näyttämö kuin edellisessä. Aamu-yö. Pirtti aluksi aivan pimeä. Oikeanpuolisella ovensuu-lautsalla SYKKÖ, joka voihtii haavoissaan

Karsinanpuolella köytettyinä BJÖRN, ARNKIL ja JESSENHAUS; kuorsaavat viattomuuden unta lattialla. Seinän takaa kuuluu silloin tällöin iloisia ääniä, loilotusta ja naurun remakkaa.

Ovi aukeaa ja kynnyksellä näkyy rovasti PIETARI HÆRKEPÆUS; hänen takanaan PIRKKO kynttilä kädessään.

HÆRKEPÆUS.

Missä on ripitettävä? — Sanottiin, että hänellä on luodinreikä sydämalassa.

PIRKKO

(valaisten kynttilällä).

Hän nukkuu.

HÆRKEPÆUS.

Taitaa kuoleman unta olla. — Kuinka? Hänellä on risti kaulallaan?

PIRKKO.

Näkyykkin olevan kreikan-uskoisia.

HÆRKEPÆUS.

Tässä on siis minun toimeni turha. — (*Ko-
hottaen kätensä siunaukseen.*) Nuku rauhassa,
väsynyt matkamies! Herramme Vapahtajamme
on sinut viimeisenä päivänä ylös herättävä.

PIRKKO.

Kuinka lempeästi hänen huulensa hymyilevät!
Ei uskoisi hänen olleen tasapäässä taistelossa.

HÆRKEPÆUS.

Ajat ovat ankarat, Pirkko muori. Ei kukaan
meistä jää nyt kohtalon iskuista osattomaksi.

PIRKKO.

Ja kannelta, poloinen, vielä vierellänsä pu-
ristaa! Lie sen tuosta seinältä siepannut tuskis-
saan.

(Seinän takana loilotusta ja juopuneiden remakkaa.
HÆRKEPÆUS istuu pöydän taakse oikealla.)

HÆRKEPÆUS.

Kylläpä ne siellä metelöivät. — Laske kynt-
tilä tähän pöydänkulmalle. Hyvä, että pääsin
hetkeksi heidän käsistään huohtamaan.

PIRKKO

(hypistellen esiliinaansa).

Olisin minä kysynyt yhtä asiaa rovastilta.

HÆRKEPÆUS.

Sanoiko Pirkko jotakin?

PIRKKO.

Tuota . . . sitä minä vain, että onko se rovas-
tin tahto todellakin, että noita herjoja on kesti-
tettävä kruunun varoilla ja kannettava heidän
eteensä kaikki, mitä he vaan vaativat maan hedel-
mästä ja ytimestä?

HÆRKEPÆUS.

Täytyy, Pirkko-muori, täytyy, jos mieli estää
täydellistä hävitystä ja ryöstöä. Pikainen voitto
on kokonaan hurjistuttanut heidät.

PIRKKO.

He ryöstävät jo nytkin. Mikä vie lehmän,
mikä lampaan. Ja äsken näin minä nuoren Neva-
laisen mittaavan ruista aitan ovella.

HÆRKEPÆUS.

Hän mittasi Venäjän kruunulle tulevaa vilja-
osuutta. — (*Kuin itseksseen.*) Suokoon Jumala,
että tämä kaikki päättyisi hyvin.

PIRKKO

(jupisten).

Tästä ei majuri heille hyvää laula.

HÆRKEPÆUS

(haukotellen).

Omaansa he vain ottavat, vievät kotiinsa, minkä Simo Hurtta on korjannut heiltä. — Hohhoijaa!

PIRKKO.

Rovasti taitaa olla hyvin väsynyt?

HÆRKEPÆUS.

En ole pariin viime yöhön silmää ummistanut. — Ovat nämä aikoja, Pirkko-muori, ovat merkittäviä aikoja ...

PIRKKO.

Tuonko minä rovastille päänalaisen?

HÆRKEPÆUS.

Ei, ei. Pirkko menee nyt vaan. — (*Melua seinän takana.*) Minä luulen, että ne jo kaipaavat Pirkkoa. — Minä huokaan vain hetken, ainoastaan hetken ...

(Torkahtaa pöytää vasten.)

PIRKKO

Rovasti rukka, kuinka hänen päänsä on käynyt harmajiin!

(Menee.)

ARNKIL

(heräten).

Elätkö vielä, Björn?

BJÖRN

(haukotellen haikeasti).

Kyllä. Mutta kurkkuani kuivaa niin tulenperhanasti. — Miksi minä en pääse ylös?

ARNKIL.

Köysissä, ystäväni, vanki niinkuin minäkin! — (*Melua ja naurua seinän takana.*) Tuolla juodaan meidän peijaitamme.

BJÖRN.

Häh? — (*Yrittää istualleen.*) Emmekö me tapelleet?

ARNKIL.

Epäilemättä, mutta huonolla menestyksellä, kuten näet. Talonpojat ovat nyt herroina Hovilassa.

BJÖRN

(jo aivan valveillaan).

Eikä sinua ole hirtetty vielä? Mahdotonta.

ARNKIL.

He tahtoivat hirttää meidät yhdessä, mutta kun sinun sielusi ei ollut valmis vielä taivaan valtakuntaan sisälle astumaan, katsoivat he paremmaksi odottaa aamun koittamista.

BJÖRN.

Missä on Jästihanska?

ARNKIL.

Nukkuu sinun vierelläsi. — Älä viitsi herättää häntä! Hän on Jumalan kukkarossa.

BJÖRN.

Judas Iskariotin kukkarossa hän on. — Sinä arvelet siis todella, että meidät hirtetään?

ARNKIL.

Pieni lintu on unessa laulanut minulle niin. Ja jos nyt on aamu, kuten luulen, on se kaiken todennäköisyyden perustuksella sangen pian ta-
pahtuva.

BJÖRN.

Perkele! — Eikö pelastusta?

ARNKIL.

Ei. On sitäpaitsi jokseenkin samantekevä, hirttävätkö he meidät tahi eivät, sillä kaikissa tapauksissa hirtttäisi meidät majuri Sotkamosta palattuaan, siitä että olemme huonosti vartioineet hänen taloan.

BJÖRN.

Minä puolestani pelkään enemmän majuria.

ARNKIL.

Olet siinä aivan oikeassa. Kuolema majurin muodossa olisi tuiki kammottava. Rovasti Hærkepæus sitävastoin on tekevä meille sen palveluksen lämpimällä kädellä ja pelkästä kristillisestä rakkaudesta.

BJÖRN.

Hm. Mutta vaikka he aikoisivat nylkeä elävältä meidät, ei heidän tarkoituksensa kuitenkaan liene tappaa meitä janoon. Hohoi! Ohoi! Onko siellä kuka? Haarikka olutta!

SYKKÖ

(voihkien).

Vettä! Minua niin janottaa. Eikö täällä ole ketään, joka toisi minulle vettä?

BJÖRN.

Kuuletko? Siellä äänsi joku. Täällä on joku toinenkin, jonka kieli kuivaa kitalakeen. Hän ei ole arvattavasti oikein hereillä vielä! Hohoi! Ohoi! Kuoma kulta, sinä tarkoitat: olutta!

HÆRKEPÆUS

(karaten ylös).

Vahdit ovat asetettavat! Majuri voi olla millä hetkellä hyvänsä meidän kimpussamme. — (*Herää täydellisesti.*) Missä olen?

ARNKIL.

Hyvää huomenta, herra rovasti. Tervetuloa Hovilaan.

HÆRKEPÆUS.

Kuka puhuu? — Henkiherra Arnkil! — Ja luutnantti Björn Finne. — Siis vankeina?

JESSENHAUS

(joka sillä välin myös on herännyt).

Ja myöskin minä, tulliherra Pietari Jessenhaus. Toivotan terveyttä teille, arvon rovasti.

HÆRKEPÆUS.

Hyvää huomenta, Hovilan herrat. Tässä huoneessa ovat siis nukkuneet sekä ystävät että viholliset.

BJÖRN.

Jumal' antakoon, jumal' antakoon, herra rovasti. Uni on ollut hyvä ja vuode kelvollinen. Mutta nyt minua janottaa niin helvetill — anteeksi! — tämä on helvetin esimakua.

HÆRKEPÆUS.

Näin teidän siis on käynyt. Kaikki terveinä, toivon minä?

ARNKIL.

Kuin raavaat ennen teurastuspenkkiin astumista. Sitä samaa luojanlahjaa toivotan myös herra rovastille.

HÆRKEPÆUS.

Jaa, jaa. Synnin palkka on kuolema. Herran käsi lepää nyt raskaana teidän päänne päällä.

BJÖRN

(vilkkaasti).

Arvon rovasti luulee siis myöskin, että meidät hirtetään?

HÆRKEPÆUS.

Tahdon puhua hyvän sanan teidän puolestanne.

JESSENHAUS.

Kaksi, arvon rovasti, kaksi. Eikä taitaisi olla liikaa tässä kolmekaan sanaa. Minulla on niin pahoja aavistuksia.

(Melua seinän takana.)

ARNKIL.

Kuuleeko herra rovasti, mitä siellä huudetaan?

HÆRKEPÆUS.

Minä kuulen. He huutavat: „Eläköön tsaari Pietari, meidän armollinen ja lempeä hallitsijamme!”

ARNKIL.

Voiko herra rovasti myös vastata oman tuntonsa edessä siitä, mitä täällä on tapahtunut ja vast'edes ehkä vielä on tapahtuva? — Venäjä on kuitenkin meidän perivihollisemme.

HÆRKEPÆUS.

Venäjä on nyt meidän laillinen esivaltamme. Me olemme vannoneet valamme Venäjän tsaarille ja aiomme Jumalan avulla myös pitää pyhänä sen.

ARNKIL.

Pyhempänä kuin valan Kaarle kuninkaalle?

BJÖRN.

Hyvä, hyvä, mutta ennen kuin syvennymme enempi valtio-opin ongelmoihin, — eikö herra rovasti ojentaisi minulle oluthaarikkaa tuolta pöydältä? Kuolevan pyyntö on pyhä, herra rovasti. Älkää hyljätkö sitä!

HÆRKEPÆUS

(ojentaa haarikan).

Kuningas Kaarle, koska hän ei ole osoittautunut voivansa suojata valtakuntaa ja erittäinkin tätä poloista, poljettua Suomenmaata virkamiesten sorrolta ja vihollisten hyökkäyksiltä, on kansan yksimielisen päätöksen mukaan lakannut täällä hallitsemasta. Ellei herra henkikirjuri Arnkil...

BJÖRN.

Kost' jumala, herra rovasti. Se oli kristillinen työ.

(Ojentaa haarikan takaisin.)

HÆRKEPÆUS.

... Ellei herra henkikirjuri Arnkil sitä tiedä tai jostakin syystä tahdo tietää sitä, on tässä herra Jessenhaus, joka sen kyllä voi todeksi todistaa. Muistaakseni oli hän mukana siinä ikimuistoisessa jumalanpalveluksessa ...

JESSENHAUS.

Minä? Miksi aina minuun vedotaan? — Niin, tietysti, arvon rovasti, tietysti, minä olin mukana siinä, vaikka ei sinun silti, Arnkil, tarvitse noin syödä minua silmilläsi. — (*Valittaen.*) Tein minä niin taikka näin, aina minua syytetään.

ARNKIL.

Minä tiedän asian. Tarkoitukseni ei oikeastaan ollut puuttua tähän jumalanpalvelukseen, kuten herra rovasti suvaitsee sitä nimittää. Minun yksityisen mielipiteeni mukaan se tosin oli valtiopetos ja maankavallus ...

BJÖRN

(nyhjien kylkeen häntä).

Älä hiidessä! Sinähän revit etkä rakenna. Koettaisit mieluummin puhua meidät pois hirsi-puusta.

ARNKIL.

Tarkoitukseni ei ollut puuttua mihinkään hengellisiin asioihin ylimalkaan, jotka kernaasti jä-

tän herra rovastin valistuneen arvostelukyvyn alaisiksi. Mutta tämä ryöstö? ja tappelu? ja murhapoltto? Tapahtuvatko nekin esivallan käsystä, ja jos niin on, minkä esivallan? Jumala ei ainakaan mahda käskeä miekkaan ryhtymään.

HÆRKEPÆUS.

Me emme ole ryhtyneet miekkaan omasta puolestamme, vaan lastemme ja lastenlastemme puolesta ja koko sen armaan isänmaan, joka pian on rajasta rajaan autio ja hävitetty. Sota, surma ja kaikkalainen väkivalta on tosin kauhistus Herran kasvojen edessä, sillä hän on rakkaus, mutta sodan haavat tulevat kasvamaan umpeen ja rauhnoista on uusi rauhan virpi vihertävä.

JESSENHAUS

(ristien kätensä).

Amen. Rovasti puhuu kauniisti.

ARNKIL.

Oman käden oikeudeksi sitä on ennen Ruotsin valtakunnan maissa nimitetty.

HÆRKEPÆUS.

Tämä ei ole oman käden oikeutta. Tämä on jumalallista oikeutta, jonka tuomiot ovat pyhät ja vanhurskaat ja jonka käskyt käyvät kansojen päiden ylitse niinkuin tuli, joka idästä leimahtaa.

Liian kauan ovat Simo Hurtan huovien ratsut polkeneet tätä kaunista Karjalan maata, liian monet kylät ovat jääneet täällä kylmilleen, liian monet vaimot ja lapset valittaneet. Hyvät herrat! Tuomion hetki on tullut. Koston päivä on koittanut veriruskeana . . .

(Melua seinän takana.)

PIRKKO

(tulee kiireesti).

Jospa rovasti olisi niin hyvä ja tulisi tänne vähän.

HÆRKEPÆUS.

Mikä on?

PIRKKO.

Minä en enää mitenkään tule toimeen noiden juopuneiden täytisten kanssa. Toiset putittavat pakoon, toiset tahtovat heti pistää tulen nurkan alle. Useimmat vaativat viinaa ja olutta. Nuori Nevalainen ja kanttori Porcander koettavat turhaan hillitä heitä.

HÆRKEPÆUS.

Missä on pitäjänluutnantti Alholm? Hänellä on ylin sotilaallinen käskyvalta joukon yli.

PIRKKO.

Hän on hävinnyt heti, saatuaan kuulla majurin palanneen Sotkamosta sadan ratsumiehen ke-

ralla. Kaikki huutavat ja puhuvat yht'aikaa ...
Rovastin täytyy tulla.

HÆRKEPÆUS.

Kuinka? Onko majuri palannut? Kuka sitä sanoo?

PIRKKO.

Yrjö Sormuinen, joka Turusen, Karjalaisen ja Tikan kanssa on ollut vakoilemassa. He ovat hiihtäneet itsensä henkijieveriin ja kertovat majurin olevan viiden virstan päässä.

ARNKIL.

Noh? Miksi ette jatka, herra rovasti? Teidän saarnanne jäi kesken luullakseni. — „Tuomion hetki on tullut.” „Koston päivä on koittanut veriruskeana.” — Jatkakaa, herra rovasti, jatkakaa! Teidän kaunis ja ylösrakentavainen tekstinne vaatii vielä ikäänkuin sopivaa valaistusta.

HÆRKEPÆUS.

Minä tulen.

PIRKKO.

No, jopa se oli siunattu asia.

(Menee.)

SYKKÖ

(voihkien).

Vettä! Minä kuolen. Eikö kukaan anna minulle vettä?

HÆRKEPÆUS.

Hyvät herrat, olosuhteet ovat muuttuneet. Tahdon itse irroittaa teidän siteenne ja lähettää teidät tarpeellisen suojajoukon saattamana vastaan majuria, ilmoittamaan hänelle, mitä täällä on tapahtunut, ja hänen arvoistansa aselepoa tarjoamaan.

ARNKIL.

Majuri Affleck, sikäli kuin minä tunnen hänet, ei neuvottele rauhasta kapinoitsijain kanssa.

HÆRKEPÆUS.

Kuitenkin on meidän koetettava sitä keinoa. Kenties onnistuu meidän estää enempi verenvuodatus ja saattaa asia sovinnolla otolliseen päätökseen.

BJÖRN.

Hm. Minä arvaan tuon päätöksen. Mutta kaikissa tapauksissa on tämä tuuma meille parempi kuin hirsipuu. — Minä hyväksyn sen.

HÆRKEPÆUS.

Seuratkaa minua!

JESSENHAUS.

Mutta ...

HÆRKEPÆUS.

Minä menen takuusen teidän turvallisuudestanne.

(Menevät. Ulkona äänten sorinaa, ovien pauketta, aseiden helinää. Kaikki vaikenee vähitellen ja syntyy syvä hiljaisuus. SYKKÖ kohoaa voihkien vuoteeltaan.)

Sykön virsi.

Miksi vierin vieno peura
 Repolasta rikkahasta?
 Oli tuolla tuttu seura,
 maanitteli maammo lasta.
 Miksi heitin heimon kannat,
 vierin maalle vierahalle,
 heitin heljät heinärannat,
 punapurret rannan alle?

Outo tääll' on urhon olla,
 korpi kolkko, kansa karu,
 kaihi eessä auringolla,
 soi ei kannel eikä taru.
 Eipä kaiu hemme helske
 rantamilla rahkasoiden,
 kaikuu täällä miekan melske,
 tanhujuoksut täpparoiden.

Oli mulla kontu pieni,
 senkin ryösti Hurтта julma,
 on nyt musta murhetieni,
 asuntoni korven kulma,
 mätäs märkä vuoteheni,
 hongan oksat pääni harjaa;
 särkyi silloin sydämeni,
 kohta kaitsen Tuonen karjaa.

Oli nainen nuori mulla,
 tarpoi lunta talvisäissä,
 on nyt tupa tuiretulla:
 nääntyi tielle synnyttäissä.
 Puhui tuima pohjatuuli,
 kylmät kiiksi tähdet taivaan,
 taaton kirot korpi kuuli;
 kohta astun kuolon laivaan.

Älä suutu, suuri Luoja,
 vihan ärjy ääntä mulle,
 anna armo ynnä suoja
 minun Tuonen tupaan tullen,
 osoittaos lämmin soppi
 oven suussa, lieden luona;
 oli kylmä elon oppi,
 synkkä syödä mieron muona.

Vaan jos ärjyt ääntä vihan,
 koska vuodan veljesverta,
 näin ma sulle vastaan ihan:
 „Tehtiin oikeutta kerta.
 Ei se aina voita hyvyys,
 pilven alta päivä loista,
 eikä elon vetten syvyys
 aina taivaan kaartaa toista.”

Tule Tuonen tumma pursi,
 satamahan miestä saata,
 miestä, jonka matka mursi;
 kaipaam kangastuksen maata:
 pääskyn virttä viiripuussa,
 kotikummun kultasantaa,
 laituria lahden suussa,
 heleätä heinärantaa.

(Kuolee. Kynttilä pöydällä on sammunut vähitellen. Talvisen aamun kajastus tunkee ikkunaluukusta huoneeseen. — Äkkiä ulkona pistoolinlaukauksia. Huutoa, parkua ja voivotusta. Taistelu lähenee. Ovi temmataan auki, kaksi huovia asettuu ovipieleen, SIMO AFFLECK näkyy kynnyksellä, saappaat veressä, hahmo hirmuisena, jakaen käskyjä oikeaan ja vasempaan.)

AFFLECK

(karjuen).

Ne roistot! Ne ryövärit! Ne murhapolttajat! Tappakaa jokainen, joka tavataan ase kädessä! Ne maankavaltajat! Pieskää vangituista, voidelkaa hyvin heitä ja viskatkaa heidät sitten sidottuina Hovilan syvimpään kellariin, niin että luut ruskavat! Ne valapetturit! Lähettäkää sana rovastille. Hänen on oltava Hovilassa ennen puoltapäivää. — Etsikää kylä! Puhdistakaa se kapinallisista! Jos he piiloutuvat, pistäkää tuleen talot ja riihet! Polttakaa! Ryöstäkää! Hävitäkää! Liikkukaa kuin kuolon enkelit kädessä käyrät viikatteet! Annan teille aikaa kaksi tuntia kapinan kukistamiseen. Kylän kauneimmat kassapääät ovat palkintonne. — Mars! Toimeen! Ja toimikaa hyvin, niin että he muistavat käyneensä vieraissa Simo Hurtan luona! — (*Tulee sisälle huoneeseen.*) Täällä on tehtävä selvää. Jokainen, joka on syyllinen, rangaistaan. Kapinan henki on kerta kaikkiaan maasta juuritettava.

TOINEN NÄYTÖS.

Kansliahuone Hovilassa. Kaksi ovea perältä, ovi vasemmalla. Oikealla ikkuna, jonka ääressä suuri kirjoituspöytä. Ovien välissä perällä leveä puusohva ja sen päällä Kaarle XII:n kuva sota-aseista muodostetun koristeryhmän ympäröimänä; kuvan alla ristissä pari pitkää ratsupistoolia. Oikealla takanurkassa katosta lattiaan ulottuva kaappi. Vasemmalla etualalla toinen pienempi pöytä, nahkasohva ja keinutuoli, kaikki karkeata ja jyrkää tekoa. — Taustassa vasemmalla takka.

Kylmä ja kirkas aamupäivän valaistus. ARNKIL kirjoittaa. Rovasti HÆRKEPÆUS, BJÖRN FINNE ja PIETARI JESSENHAUS seisovat vasemmalla. Majuri AFFLECK saapuu nopein, täsmällisin askelin vasemmalla. Tervehtii sivumennen kumartaen rovastia.

AFFLECK.

Hyvää huomenta, herra rovasti. — (*Arnkilille.*) Kuolemantuomiot?

ARNKIL.

Puuttuvat vain allekirjoitusta.

AFFLECK.

Hyvä. — (*Kirjoittaa.*) Kuriiri Tukholmaan?

ARNKIL.

Hänen hevosensa on valjastettu.

AFFLECK.

Hyvä. — (*Kirjoittaa.*) Ja tuo talonpoika, joka ilmiantoi kapinan? Onko löydetty hänet?

ARNKIL.

Vartoo väentuvassa.

AFFLECK.

Hyvä. Saattakaa hänet minun puheilleni! — Henkiherra Arnkil, olen tyytyväinen teihin. Tästä päivästä saakka ovat Hovilan avaimet teidän hallussanne.

ARNKIL.

Esimieheni tyytyväisyys on jo kyllin suuri palkkio vähäpätöisistä ansioistani.

(Menee kumartaen vasemmanpuolisesta takaovesta.)

JESSENHAUS

(änkyttäen).

Minä ... minä ...

AFFLECK.

Te olette vanha mies, herra Jessenhaus, ja kaipaatte virkistystä rasittavan virkatoimenne lomaan. Te lähdette, tänään taikka huomenna, kuinka teille vain paremmin soveltuu, appenne

luokse Kajaaniin, ja viivytte siellä, siksi kuin terveytenne on täysin ennallaan.

JESSENHAUS.

Ei — — minua — — mikään vaivaa.

AFFLECK.

Epäilemättä. (*Tuskin peittäen ivaansa enää.*)
Tehän olette nytkin kalman-kalpea ja tutisette aivan huomattavasti. Me kaipaamme toisellaisia miehiä Hovilassa.

JESSENHAUS.

Palkkani saanen kuitenkin nostaa?

AFFLECK.

Vuoden ajaksi vapautan teidät myös siitä vaivastanne. Sitten: saamme nähdä. — (JESSENHAUS *tekee rukoilevan liikkeen.*) Mars! Menkää!

JESSENHAUS

(kuiskien).

Minun vaimoni ... te tiedätte, herra majuri ... hän on vielä nuori ja muistelee teitä niin usein ... Mitä vastaan minä hänelle, jos hän kysyy ... ?

AFFLECK.

Tervehtikää vaimoanne minulta, herra Jessenhaus, ja sanokaa, että toivon hänen olevan onnel-

lisen saadessaan kotiin miehensä, jota minä olen täällä kauan, liian kauan viivytännyt. — (*Hiukan leppeämmin.*) Jos matkani joskus pitää Kajaa-
niin, on minulle oleva kunnia viettää yöni teidän
kattonne alla.

JESSENHAUS

(kumartaen miltei maahan saakka).

Kunnia jää kokonaan meidän puolellemme.

(Menee kiemurrellen ja alituisesti kumartaen oikean-
puolisesta takaovesta.)

AFFLECK.

Luutnantti Björn Finne —!

BJÖRN

(astuen askeleen eteenpäin).

Minä, herra majuri.

AFFLECK.

Te olette aina ikävöinyt takaisin armeijaan.
Kas tässä on teille suosituskirje Suomen kenraali-
kuvernöörin ja armeijan ylipäällikön kreivi Nie-
rothin luokse, joka varmaan ei ole kieltävä teiltä
paikkaa urhoollisen upseeristonsa keskuudessa.

BJÖRN

(kuin ukkosen iskemänä).

Me emme siis matkustakaan tänä talvena Ve-
näjän-Karjalaan?

AFFLECK.

Emme. Rajarauha on rikottu ja meillä on oleva pian täysi työ suojella maata maan viholliselta.

BJÖRN.

Herra majuri, minä ajattelin kuitenkin . . .

AFFLECK.

Te saatte nyt jättää toistaiseksi ne ajatukset, herra luutnantti, ja unohtaa niin hyvin karhut kuin hirvet että muut vähäpätöiset huvitukset, joihin rauhan askar ja veltostuttava elämä täällä erämaassa on voinut joskus teitä ja minuakin houkutella. Isänmaa ei voi olla enää vailla teidän sotaista kuntoanne. Se odottaa teiltä voittoa taikka kuolemaa tappotantereella.

BJÖRN.

Epäilemättä, herra majuri, epäilemättä. Tämä onni tulee minulle vain niin nopeasti ja äkki-
arvaamatta . . .

AFFLECK.

Sankarkunnia ei voi tulla kenellekään liian aikaiseen. — Te tarvitsette kaksi päivää pannak-
senne kokoon tavaranne ja kolmannen jättääk-
senne hellät jäähyväiset niille monille, jotka teitä
tässä kylässä niinkuin muuallakin tulevat kauan
ja kaipauksella itkemään. Neljännen päivän te-
nukutte ja viidentenä te matkustatte. — Teiltä

ei tule puuttumaan mitään. Minä olen varustava teidät tarpeellisella matkakassalla ja Hovilan viinikellari on siihen saakka oleva kokonaan teidän käytettävissänne. Hyvästi!

BJÖRN.

Jumala varjelkoon herra majuria!
(Menee tehden kunniaa oikeanpuolisesta takaovesta.)

AFFLECK.

Kas niin, rakas appeni, nyt olemme vihdoinkin kaksin. — Mutta miksi te seisotte? Ettehän liene tullut tänne tulta lainaamaan, vaikka — (*Uhkaavasti ikkunaan osoittaen.*) päättäen noista vielä suitsevista raunioista sitä olisi kyllin viime yönä ollut täällä?!

HÆRKEPÆUS.

Niin, se oli hyvin ikävä tapaus eikä suinkaan vastaava minun alkuperäisiä tarkoituksiani.

AFFLECK.

Epäilemättä ei. — Istukaa, olkaa hyvä, että saamme jutella hiukan rauhassa niinkuin sopii rakkaiden sukulaisten. — Piippu, sallitteko? Pieni henkäys Hollannin tupakkaa on omiaan suuresti keventämään keskustelua.

HÆRKEPÆUS.

Kiitän.

(AFFLECK istuttaa hänet sohvankulmaan, tarjoaa piipun, sytyttää sen, samoin toisen itselleen, ja istuu sitten keinutuoliin; kaikki keveällä, ivallisella kohteliaisuudella. HÆRKEPÆUS sallii sen epävarmana ja tahdottomasti.)

AFFLECK.

Mitä arvelette tästä tupakkalajista? Se on oikeastaan minun ystäväni Kajaanin linnan herra, joka on sitä minulle suositellut.

HÆRKEPÆUS.

Erinomaista. Hiukan kuivaa kukaties.

AFFLECK.

Niin, nähkääs, tupakan laita voi joskus olla päinvastoin kuin ruudin: se täytyy pitää vähän kosteana. — Eikö totta, rakas appi? Te pidätte enemmän ruudinsavusta?

HÆRKEPÆUS

(nauraen väkinäisesti).

Ainakaan minä en ole keksinyt sitä.

AFFLECK.

Päinvastoin, herra rovasti, päinvastoin. Te leikitte sillä niin taitavasti, että on mahdotonta muuta ajatella. — No niin, kuten näette, on minulla ollut täällä tänään pieni pyykinpesu. Kokoutuu aina poissaollessa kaikenlaista, joka täytyy

sitten siivota pois, kuinka sanoisinkaan, noin yhdellä rupeamalla.

HÆRKEPÆUS.

Te olette ehtinyt paljon tänään, herra majuri.

AFFLECK.

Oh, se on vain vähäpätöistä sen rinnalla, mikä vielä jälellä on. — Mutta te istutte niin epä-mukavasti. Tämä tyyny, sallitteko?

HÆRKEPÆUS.

Kiitän. Rakas vävyäni on liian kohtelias.

AFFLECK.

Me tapaamme niin harvoin, että tunnen päinvastoin tullessi täydelliseksi metsäläiseksi. — Niin, niin, älkää evätkö sitä, olettehan te minun suuri opettajani seurustelun sirossa taidossa. Mutta te olette viime vuosina käynyt niin harvoin Hovilassa. Oikeastaan tulisi minun oikein olla siitä suuttunut teille.

HÆRKEPÆUS.

Minun aikani on tärkki, herra majuri, eivätkä nykyiset olosuhteet muutenkaan ole mielestäni olleet sopivat siroon seurusteluun, kuten te suvaitsette sanoa.

AFFLECK.

Minä ymmärrän: huoli kansan ja isänmaan kohtalosta . . . niin, niin, te ajattelette niitä aina, minä tiedän sen. Vahinko, ett'ette ole syntynyt valtiokansleriksi. Teidän suuret lahjanne siihen suuntaan eivät saa, kuinka sanoisin, tarpeellista liikkumistilaa näissä meidän ahtaissa oloissamme.

HÆRKEPÆUS.

Minun kunnianhimoni ei tähtää niin korkealle. Vaatimaton tehtäväni on ollut vain olla todellinen paimen sille lammashuoneelle, jonka Herra on minun heikon käteni alle asettanut.

AFFLECK.

Oh, te arvaatte aivan liian vähäiseksi tehtävänne. — Tuo liitto Venäjän kanssa esimerkiksi . . . Myöntäkää, rakas rovasti, että se puolueettomalle syrjästäkatsojalle esiintyy niin nerokkaana diplomaattisena ennätyksenä, ettei sellaista vielä tähän saakka ole Suomen suuriruhtinaanmaassa suoritettu. Vai kuinka? Tehän tunnette aikakirjat. Olisin oikeastaan hyvin huvitettu kuulemaan siitä teidän oman etevän ja yleispätevän mielipiteenne.

HÆRKEPÆUS.

Minä tiedän, että te pidätte sitä suurena erehdyksenä, herra majuri.

AFFLECK.

Erehdyksenä? Enpä suinkaan, se on aivan liian lievä sana. Varsinkin kun ajattelee sen takana piileviä salaisia johtolankoja . . .

HÆRKEPÆUS.

Mahdollisesti minä olenkin erehtynyt. Siitä päättää historian genius, johon omasta puolestani tunnustan sokeasti uskovani. On olemassa kaitseلمus, herra majuri, Jumalan sormi kansakuntien kohtaloissa . . .

AFFLECK.

Ja se oikeuttaa teitä pistämään niihin oman pikkusormenne? — Mutta minä en tarkoittanut nyt mitään taivaallista johdatusta. Siitä viisaat turhaan kiistelevät. Tarkoitin niitä salaisia syntyjä syviä, jotka ohjaavat meidän kuolevaisten tekoja ja toimintaa. Ja niiden suhteen pitää paikkansa eräs toinen lause pikkusormesta, jota minun kenties on turha teille tässä yhteydessä mieleen palauttaa.

HÆRKEPÆUS.

Minä en ymmärrä, herra majuri . . .

AFFLECK.

Tarkoitan: joka antaa pikkutillinsä pirulle . . .

HÆRKEPÆUS.

Minä vakuutan toimineeni täysin puhtaista tarkoituspäristä.

AFFLECK.

Tietysti, herra rovasti, tietysti. Kuinka voitte uskoa minun muuta otaksuvankaan? — Mutta piru on viisas, väitetään. Hän voi lähestyä ihmistä valkeuden enkelin haamussa ja kirkon miehiä kuuluu hän erityisesti juuri siten etsiskelevän. — Kas niin, miksi teeskennellä, rakas appeni? Todelliset valtioviisaat käyttävät aina keskenään suoraa kieltä ja mielestäni voimme varsinkin me kaksi puhua aivan avomielisesti . . . Myöntäkää, että koko tämä kapina ja maankavallus perimmäiseltä pohjukaltaan johtuu siitä, että kansakuntien Herra sattumalta on asettanut teidät minun apekseni.

HÆRKEPÆUS.

Vahinko kyllä, hän ei samalla valistanut himmeätä järjenjuoksuani ymmärtämään täydellisesti rakkaan vävyäni syvämielisiä viittauksia. Pyytäisin hiukan seikkaperäisempää selontekoa niistä ikuisen salliman langoista, joita te näette näiden veristen ja valitettavien tapahtumien sarjan takana.

AFFLECK.

Hyvä. Myöskin minä pidän selvästä ja täsmällisestä puhetavasta. Ja silloin tahdon minä sanoa: ellen minä, majuri Simo Affleck, jota

myös Hurtaksi kutsutaan, eräänä myrskyisenä yönä olisi ratsastanut Pielisten pappilaan ja pakottanut rovasti Pietari Hærkepæusta seuraamaan minua kirkkoon ja vihkimään minua samana yönä nuorimman tyttärensä Annan aviopuolisoksi, niin, sanon minä, ellei kaikki tämä kerran kymmenen vuotta sitten olisi tapahtunut, ei meillä täällä sisällä nyt olisi ketään valtiopetturia eikä tuolla ulkona samalla hetkellä pystytettäisi hirsi-puita.

HÆRKEPÆUS

(ylös kavahtaen).

Kuinka? Minä luulin kuitenkin, että tuomiot alistettaisiin —?

AFFLECK.

Simo Hurtan tuomiot pannaan ensin täytännöön: sitten vasta voidaan vedota niistä. — Mutta istukaa, jos suvaitsette, herra rovasti! Myöskin teidän piippunne on sammunut . . . sallitteko, että sytytän sen? — Olkaa aivan levollinen, ei teitä hirtetä, rakas appi. Se kunnia kuuluu roskaväelle tahi, jos se nimi enemmän teitä miellyttää, vapauden sankareille.

HÆRKEPÆUS.

Siinä tapauksessa tunnustan minäkin kaikesta sydämestäni ja mielestäni kuuluvani noihin onnettomiin tuolla ulkona . . .

AFFLECK.

Te? — (*Nauraa.*) Ette suinkaan. Teissä ei ole sankaria niin hituistakaan ja vielä vähemmän roskaväkeä, sillä siinä tapauksessa te ette tuumisi, te toimisitte. Uskokaa pois, marttyyrikruunu sopisi hyvin huonosti teidän harmaille hapsillenne.

HÆRKEPÆUS.

Kaiken pyhän nimessä, herra majuri, lakatkaa sydämättömästi pilkastanne! Ettekö kuule noiden kuolemaantuomittujen kirouksia ja huokauksia?

AFFLECK.

En. Minä en kuule mitään. Teillä on paremmat korvat kuin minulla. Mahdollisesti on teidän kuulonne tällä hetkellä myös erikoisesti teroittunut. — Sitäpaitsi he eivät huuda ollenkaan. Heitä ei ole hirtetty vielä. Ja kun he kerran ovat hirtetyt, he ovat mykät kuin hiiret, olkaa siitä vakuutettu. — Mielestäni voimme me istua tässä aivan tyyninä, päät vastatusten, kuin kaksi sakinpelaajaa. Eikö totta, tähän pelaatte sakkia, herra rovasti? Niin, minä muistan ... No niin, te tiedätte siis, että sakkipelissä talonpojat uhrataan ensiksi, jos joku korkeampi diplomaattinen tarkoitus vaatii sitä.

HÆRKEPÆUS.

Jos minä olisin voinut aavistaa ...

AFFLECK.

Epäilemättä te ette ole voinut aavistaa. Teillä on ollut mitä ylevimmät diplomaattiset tarkoitukset, mutta roskaväki ei ole oikein käsittänyt niitä. Te olette tahtonut vain leikkiä sotaa, mutta roskaväki on ottanut sen todeksi. He luulivat asian koskevan kuningasta, valtakuntaa, isänmaata, ja jumalaties mitä pyhiä ja korkeita käsitteitä, silloin kun oli kysymys aivan yksinkertaisesti pienestä perheriidasta, jonka me sivumennen sanoen olisimme voineet ratkaista kaikessa rauhassa ja rakkaudessa.

HÆRKEPÆUS.

Minä vannon, ettei pieninkään ajatus onnetoman tyttäreni kohtalosta ole sekaantunut siihen isänmaalliseen suunnitelmaan . . .

AFFLECK.

Älkää vannoko, herra rovasti, älkää vannoko! Te voisitte vannoa väärin yhtä helposti kuin te päästitte tämän kansan valastaan lailliselle esivallalle. — Onhan se sitäpaitsi aivan luonnollista. Te rakastatte tyttärtänne ja vihaatte minua, minä en tiedä miksi . . .

HÆRKEPÆUS.

Ja teillä on sydäntä kysyä vielä! Kuinka häntä on kohdeltu tässä talossa! Kuinka häntä

on pidetty vankina ja pidetään vieläkin lukkojen ja salpojen takana milloin milläkin teidän monista maatiloistanne . . . !

AFFLECK.

Rakas appeni, te tiedätte, että tyttärenne järki, joka ei koskaan ole aivan lujaa tekoa ollut, on näistä ajan sekavista olosuhteista kokonaan hämmentynyt. Olisi vaarallista hänelle itselleen sallia hänen kulkea vapaana. Se että hänen olopaikkaansa muutellaan, todistaa vain, että hän kaipa vaihtelua ja pidetään huolta hänestä. — Toisesta toiseen: te luulitte varmaan löytävänne hänet Hovilasta?

HÆRKEPÆUS.

Niin. Mutta hän oli poissa.

AFFLECK.

Hän oli Hovilassa ja on vieläkin, vakuutan minä. Hovilassa on kammioita, joita ei tunne kukaan, ja käytäviä, jotka aukeavat vain salais-
ten koskettimien tuntijalle. — Rakas appeni, jos te vasta aiotte tehdä täällä kotitarkastuksen, on parasta, että ilmoitatte minulle edeltäkäsikin aikomuksestanne. Muuten: te ette löydä mitään.

HÆRKEPÆUS.

Anna parka! Hän on ollut siis täällä ja kuul-
lut kaikki, taistelun melskeen ja yöllisen tulipalon

... Kuinka hän on mahtanut vavista ja peljätä piilopaikassaan!

AFFLECK.

Hänen kohtalonsa on laulu, oikea kansanlaulu, herra rovasti, eikä ihme, että kansa pitää kuoleena häntä. — Kuitenkaan ei se mielestäni oikeutta teitä kiihoittamaan sitä kapinaan ja saattamaan, kuten näette, hirsipuuhun.

HÆRKEPÆUS.

Mitä tahdotte minusta? Miksi kiusaatte minua? Miksi korventaa hiljaisella tulella miestä, jonka povessa pätsi leimuaa? Miksi ette mieluummin lähetä minua heti vangittuna Tukholmaan tahi aseta minua Turun tuomiokapitulin eteen vastaamaan teoistani?

AFFLECK.

En. Minä en tee sitä. Te voisitte siellä ilmiantaa minut yhdestä ja toisesta, jota en mielelläni tahtoisi korkean esivallan kuuluviin. Näen kernaammin, että jäätte tänne. Yhtä vähän aion ollenkaan vetää teitä edesvastuusen valtiopetoksesta, sillä tiedän, että mestauspölkky olisi teille tällä hetkellä tervetullein päänalainen. Aion päinvastoin ehdottaa teille sulaa sovintoa. Eikö teidänkin mielestänne? Tämä riita läheisten sukulaisten välillä on jo liian kauan heikontanut esivallan auktoriteettia tällä paikkakunnalla.

HÆRKEPÆUS.

Te tarkoittatte —?

AFFLECK

(tuttavallisesti).

Mielestäni olisi koko tämä juttu, mikäli se teitä koskee, painettava alas. Ei lähetetä mitään raporttia Tukholmaan. Kuriiri ei ole lähtenyt vielä. Taikka jos joskus sellainen toimitettaisiinkin, puhuttaisiin noin vaan ylimalkaan talonpoikais-levottomuuksista. Ei mainittaisi herra rovesta halaistulla sanallakaan. — Kas niin, olkaa nyt järkevä, rakas appeni! Te lakkaatte kansaa yllyttämästä ja minä . . . niin, minä voin miettiä keinoja kuinka lievittää teidän onnettoman tyttärenne kohtaloa.

HÆRKEPÆUS.

Te ette ole ihminen, herra majuri. Saatana itse ei asettaisi isälle ja seurakunnan paimenelle sellaisia rauhan-ehtoja.

AFFLECK.

Jättäkää seurakunta! Nyt puhumme vain me kaksi. Sen sijaan että me, esivallan edustajat ja Ruotsin virkamiehet, nousemme toisiamme vastaan, olisi meidän tuettava toisiamme tässä ankarassa ajassa ja jaettava sen tuoma hyvä ja paha kristillisesti keskenämme.

HÆRKEPÆUS.

Korpin ei olisi puhkaistava korpin silmää, tarkoittaa herra majuri?

AFFLECK.

Tjah, kuinka sen vaan tahtoo sanoa. — Ei voi herättää muuta kuin pahennusta ...

HÆRKEPÆUS.

Jos nousee pahennusta vaan?

AFFLECK.

Riippuu siitä, mikä on pahennus. — Mitä arvelette? Miettikää tarkoin, ennen kuin teette päätöksenne. — Tai kenties tahdotte sitä ennen tavata tytärtänne ...

HÆRKEPÆUS.

Väisty, paha henki! Herra vahvista minua minun suuressa koettelemuksessani.

AFFLECK.

Te hylkääte tarjouksen?

HÆRKEPÆUS

(nousten).

Niin, minä hylkään sen. Liitto teidän kansanne olisi liitto susien kanssa. (*Ristien kätensä.*) Minä olen pantu tämän kansan paimeneksi.

Herra ei ole minua tähän edesvastuulliseen virkaan asettanut sitä varten, että käyttäisin sitä kansan sortamiseksi teidän avullanne ja teidän kerallanne, Hovilan herrat, vaan sitä varten, että koettaisin kykyni mukaan suojella sitä ja varjella sitä ja katsoa, ettei sanan, tiedon ja hyvien tapojen kipuna kokonaan sammuisi Suomen erämaista. — Siinä vastaukseni.

AFFLECK.

Hyvä. Emme puhu siis asiasta sen enempää. — (*Nousee.*) Se oli vain tuollainen mielijohde. Ajattelin etupäässä teidän tyttärtänne . . .

HÆRKEPÆUS.

Minun tyttäreni yllä valvoo Herra, niinkuin tämän poloisen, onnettoman kansan yllä. Tapahdukoon Hänen tahtonsa niin maassa kuin taivaahissa.

AFFLECK.

Se onkin heti tapahtuva. — (*Menee kirjoituspöydän luo, ottaa sieltä erään paperin ja ojentaa sen rovastille.*) Tässä on julistus, jonka te teette kansalle tietäväksi kirkossa ensi sunnuntaina. — Lukekaa se!

HÆRKEPÆUS.

Minä arvaan sen sisällyksen.

AFFLECK.

Se on tiedon-anto esivallan toimenpiteistä kapinan kukistamiseksi. Luettuanne sen pidätte te saarnan, jossa te julistatte koko tuon valtiokaappauksen surulliseksi erehdykseksi — niinkuin se olikin sitäpaitsi — ja vannotatte kansan jälleen ikuiseen uskollisuuteen Ruotsin valtakunnalle ja Kaarle kuninkaalle.

HÆRKEPÆUS.

Ja ellen minä tee sitä —?

AFFLECK.

Silloin te olette todellakin härkää ja minun täytyy, niin epämieluisa kuin se minulle olisikin, julistaa teidät vangikseni. Jos luulette sillä lievittäväne tämän kansan kohtaloita, erehdytte. Minä olen menettelevä niinkuin valloitetussa maassa. Valitkaa!

HÆRKEPÆUS.

Ennen kuin voin vasta mitään lopullista, on minun neuvoteltava asiasta laillisen esivaltani kanssa rajan tuolla puolen.

AFFLECK.

(laskien kätensä pöytään).

Teidän laillinen esivaltanne olen nyt minä ja kavahtakaa, herra rovasti, ellette noudata ehdotonta kuuliaisuutta.

HÆRKEPÆUS.

Herra majuri, teidän tulee muistaa kuitenkin, että minä tällä hetkellä ja tässä huoneessa edustan tsaari Pietari I:stä, kaikkien venäläisten itsevaltiasta. Minun kanssani voidaan neuvotella, mutta ei uhata minua.

AFFLECK.

Ja muistakaa te, herra rovasti, että minä Simo Affleck, nostoväen majuri, rajakapteeni ja kaikkien kruununverojen vuokraaja Kajaanin vapaaherrakunnassa, edustan tällä hetkellä Hänen Kuninkaallista Majesteettiansa R e x C a r o l u s'ta, joka on minulle miekan antanut ja jolle minä olen vastuunalainen tämän Suomen kolkan suojelemisesta maan viholliselta. Ja minä edustan häntä paremmin kuin te Moskovan tsaaria, sillä minulla on tuolla ulkona sata aseellista ratsumiestä, jotka tottelevat minun pienintäkin viittaustani. — Huomatkaa: jousi on jännitetty. Te voitte vielä estää sen laukeamasta.

HÆRKEPÆUS.

Ja ellen minä suostu sittenkään —?

AFFLECK.

Silloin istun minä noiden samojen ratsumiesten eturiviin ja karahutan ristiin rastiin kautta maan, ja liekin pitää loimuaman ja kylien kype-

nissä suitsuaman sillä tiellä, jota Simo Hurtta on ratsastanut. — Suostutteko?

HÆRKEPÆUS.

Minä suostun.

AFFLECK.

Hyvä. — (*Jälleen hymyilevänä ja kohteliaana.*) On oikein hauska jutella teidän kanssanne. Silloin tietää aina puhuvansa sivistyneen ja ymmärtäväisen miehen kanssa. — Kenties tahdotte syödä päivällistä kerallani? Minä vakuutan, että Pirkko-muori on paneva parastaan, kun hän saa näin harvinaisia vieraita. — (*Nauraen.*) Anteeksi, minähän unohdan aivan, että te viime yönä olitte vieraani, vaikka kutsumaton. — Jäättekö?

HÆRKEPÆUS.

Kiitän. Aterioitsen mieluummin oman orteni alla.

AFFLECK.

Kuinka vaan tahdotte, kuinka vaan kernaimmin suvaitsette, rakas appi. — Odottakaa! Minulla on vielä eräs toimi teille. Sitä ennen on minun kuitenkin päästävä tuosta talonpojasta.

(ARNKIL ohjaa sisälle SIPO NEVALAISEN vasemmanpuolisesta takaovesta ja istuu sitten itse kirjoituspöydän ääreen. HÆRKEPÆUS vasemmalla etualalla. AFFLECK mittailee pitkin askelin permantoa luoden välillä Nevalaiseen tutkivia katseita alta kulmiensa. Pysähtyy vihdoin hänen eteensä. Vaitiolo.)

AFFLECK.

Nimesi?

NEVALAINEN.

Sipo Nevalainen.

AFFLECK.

Talonpoika Nurmeksesta?

NEVALAINEN.

Niin.

AFFLECK.

Miksi ilmiannoit kapinan?

NEVALAINEN.

Koska kunnioitan laillista esivaltaa.

AFFLECK.

Hyvä. — Te kuulette, herra rovasti. Suomen kansa ei ole vielä kokonaan teidän harhoppinne saastuttama. Tahdotteko jatkaa kyselyä? Tehän olette tottunut lukukinkereihin.

HÆRKEPÆUS.

Kysykää te vaan, herra majuri. Metsä vastaa niinkuin siihen huudetaan.

AFFLECK.

Se oli kamala sana, herra rovasti. Metsä on aina ollut minun viholliseni. — (*Jälleen Neva-*

laisen puoleen kääntyen.) Mies, minä pidän sinusta sinun rehellisen ja jyrkän ulkomuotosi takia. Olisin samalla huvitettu kuulemaan, kuka on sinuun niin suuren kunnioituksen laillista esivaltaa kohtaan istuttanut.

NEVALAINEN.

Isäni, joka oli kreivi Pietari Brahen pertuskoita.

AFFLECK

(kuin itseksensä).

Aina tuo sama nimi! Hänen muistonsa kohtaa minua täällä joka askeleella. Niinkuin painajainen ikään. — Arnkil! Eikö koskaan voi saada tuota nimeä tämän kansan mielestä pois juurrutetuksi?

ARNKIL.

Kreivi Brahe on kuollut, herra majuri. Te elätte.

AFFLECK.

Mutta hän hallitsee vielä kuoltuaankin. — Millä kunnioituksella ja ylpeydellä tuo mies mainitsi hänet! Aivan kuin olisi ollut kysymys kunninkaallisesta henkilöstä.

ARNKIL.

Kuolleet hallitsevat vain heikkoja. Se, jolla voima on, astuu heidän ylitsensä.

AFFLECK.

Minä tiedän. — On omituista kuitenkin, että ihminen voi tulla myöskin hyvien töittensä tähden niin kauan muistetuksi.

ARNKIL.

Sellaista saattaa joskus tapahtua. Mutta silloin täytyy olla rauha ympärillä ja rauha sen ihmisen omassa sydämessä.

AFFLECK.

Ja ellei ole rauha?

ARNKIL.

Silloin vievät hyvät työt hirsipuuhun.

AFFLECK

(miltei ihailleen).

Henkiherra Arnkil, te olette tehty teräksestä.

ARNKIL.

Aina teidän palvelukseksenne, herra majuri.

AFFLECK.

Tunnen toisen itseni teissä. Toisen, lujemman minuuteni, jota ei metsä pelota. Mutta voinko luottaa teihin? Mitä jos teidän päähänne kerran pälkähtäisi pettää minut?

ARNKIL.

Ei koskaan . . . ellette te, herra majuri, itse petä toista itseänne.

AFFLECK.

Mutta jos minä tekisin sen —?

ARNKIL.

Silloin toimin minä asianhaarojen mukaisesti.

AFFLECK.

Hyvä. Me tunnemme toisemme. Meidän välillämme ei ole koskaan syntyvä mitään väärinymmärrystä. — (*Ojentaa kätensä hänelle.* ARNKIL *puristaa sitä kunnioittavasti. Jatkaa kävelyään ja pysähtyy jälleen Sipo Nevalaisen eteen.*)
Miksi kunnioitat sinä laillista esivaltaa?

NEVALAINEN.

Koska se on Jumalalta, vaikka se olisikin julma ja väärämielinen esivalta.

AFFLECK.

Hm. — Tiesitkö, että poikasi oli kapinanjohtajia?

NEVALAINEN.

Tiesin.

AFFLECK.

Etkö ano armoa hänelle?

NEVALAINEN.

En. — Onhan hän kapinoitsija.

AFFLECK.

Mutta jos minä nyt kuitenkin, hänen vanhan kelpo isänsä takia, päästäisin vapaaksi hänet —? Etkö kiittäisi minua siitä?

NEVALAINEN.

Omasta puolestani, kyllä. En kuninkaan ja Ruotsin esivallan puolesta.

AFFLECK.

Henkiherra Arnkil! Mitä arvelette tästä miehestä?

ARNKIL.

Hän puhuu kuin Suomen jumala.

AFFLECK.

Suomen jumala näkyy olevan teidän mieli-
pidettänne. Hän on kiivas ja vanhurskas.

ARNKIL.

Kuin vanha testamentti.

AFFLECK.

Mitä arvelette, herra rovasti? Etsiskeleekö
hänkin isäin pahat teot lasten päälle kolmanteen
ja neljänteen polveen niille, jotka vihaavat häntä?

Siinä tapauksessa en tahtoisi olla teidän sijas-
sanne suvunjatkajana.

HÆRKEPÆUS.

Hän on sen kirjan puustavi, jonka henki juuri
on minut kapinaan vasten laillista esivaltaani he-
rättänyt.

AFFLECK.

Hm, te ette puolusta itseänne huonosti, herra
rovasti. — (*Jatkaa kävelyään ja pysähtyy jälleen
Nevalaisen eteen.*) Sinun ilmiantosi tuli niin
myöhään, että se ei voinut estää enää ryöstöä eikä
verenvuodatusta. Mutta se todistaa kuitenkin
niin oikeaa käsitystä alammaisen velvollisuuksista,
että olen taipuvainen sinua siitä jollakin tavoin
palkitsemaan. Pyydä jotakin!

NEVALAINEN.

Herra majuri: minä en ole tehnyt sitä palkan
tähdän.

AFFLECK.

Hyvä. — Te olette aina kehunut ymmärtä-
välle kansaa, herra rovasti. No niin, tässä on
teillä edessänne eräs Suomen uskollisen kansan
edustaja. Kuinka miellyttää teitä tämä mies?

HÆRKEPÆUS.

Nähdäkseni voisi hänestä olla oppimista myös
monella esivallan uskollisella palvelijalla.

AFFLECK.

Eikä vähemmän: monella uskottomalla. —
(*Jälleen Nevalaisen puoleen kääntyen.*) Minä en
siis voi tehdä mitään sinun hyväksesi?

NEVALAINEN.

Kyllä.

AFFLECK.

Puhu! Sinä näet, että olen sinulle suosiol-
linen.

NEVALAINEN.

Pyytäisin herra majurilta siinä tapauksessa
suosituskirjaa kuninkaalle.

AFFLECK.

Kuinka? — Kuningas on kaukana, hyvä mies,
ja Jumala korkealla. Sääsken ääni ei kuulu tai-
vaasen, ystäväni.

NEVALAINEN.

Pyytäisin kuitenkin sellaista suosituskirjaa.

AFFLECK

(rovastille).

Mikä haerkepaeus! Teidän todellinen hengen-
heimolaisenne. — (*Nevalaiselle.*) Tiedätkö edes,
missä kuningas asuu tätä nykyä?

NEVALAINEN.

En. Mutta minä olen varma siitä, että löytäisin hänet. — Saanko suosituskirjan?

AFFLECK.

Hän on poissa, kaukana, maiden ja merien takana. — Ja mitä tahtoisit sinä sanoa kuninkaalle? Onko sinulla joku erikoinen asia hänelle?

NEVALAINEN.

On. Tahtoisin kysyä, onko se kuninkaan käskyn mukaista, että talonpojalta ryöstetään viimeinen siemenvilja kruunun saatavista. Ja sitten tahtoisin minä kysyä näistä uusista sotaveroista ...

AFFLECK.

Se ei auta mitään, minä vakuutan, se ei auta mitään. Kuningas ja valtakunta tarvitsevat nykyään kaikkien lainkuuliaisten kansalaisten viimeisenkin hien ja veren. — Sinä et tahtone olla muita huonompi, Sipo Nevalainen. Sama rasitus painaa koko paikkakuntaa.

NEVALAINEN.

Juuri siksi tahtoisin minä kysyä kuninkaalta ...

AFFLECK

(hermostuneena).

Mies on mahdoton! — Henkiherra Arnkil, kirjoittakaa hänelle suosituskirja, osotettu kunin-

kaalliselle kollegiolle Tukholmassa. Te ymmärrätte: kelpo mies, kunnan talonpoika, tehnyt esivallalle palveluksia, saapuu kunniallisissa asioissa . . .

ARNKIL.

Kuten käskette, herra majuri.

AFFLECK.

Odottakaa! — Voitte lisätä, että mies on . . . kuinka sanoisimme . . . hiukan omituinen . . . suomalaista itsepintaisuutta . . . te ymmärrätte.

ARNKIL.

Tulee tapahtumaan, herra majuri.

(Kirjoittaa.)

AFFLECK

(jatkaa kävelyään).

Te näette, herra rovasti: kansan usko kuninkaaseen on järkkymätön. — Minun käy todellakin sääliksi tuota miestä. Ei hän ikinä pääse kuninkaan puheille.

HÆRKEPÆUS.

Ei, sillä kansan ja kuninkaan välillä olette te, Ruotsin herrat.

AFFLECK.

Se onkin välttämätöntä, ellei mieli meidän palata takaisin siihen patriarkaaliseen yhteiskuntajärjestykseen, jossa alammainen lähestyi hal-

litsijaansa niinkuin lapsi isäänsä. — Te ihaillette itsevaltiutta?

HÆRKEPÆUS.

Kuinka niin?

AFFLECK.

Koska te tahdotte saattaa tämän yksinkertaisen ja uskollisen kansan Venäjän orjuuteen.

HÆRKEPÆUS.

Kansa ei ole niin yksinkertainen kuin te luulette, herra majuri. Sen oma terve järki ...

AFFLECK.

Saamme kuulla heti, mitä se sanoo. — (*Nevalaisen puoleen kääntyen.*) Olitko kirkossa silloin, kun vala vannottiin uudelle esivallalle?

NEVALAINEN.

Olin.

AFFLECK

(kulmiansa rypistäen).

Ja sinä vannott muiden mukana?

NEVALAINEN.

En. Minä lähdin pois kesken kirkonmenoa. Sillä minä en tahtonut tehdä itseäni syypääksi maankavallukseen.

AFFLECK.

Hyvä. — (*Riemuiten rovastin puoleen kääntyen.*) Te kuulette? Mahdollisesti voisi Venä-

jän esivalta valmistaa tälle kansalle tyynemmän ja turvallisemman toimeentulon. Mutta kansa ei ajattele pelkkää aineellista hyvinvointiaan. Sitäkin voivat välistä elähyttää eräät korkeammat siveelliset tarkoitusperät.

HÆRKEPÆUS.

Kansa ajattelee rauhaa. — Minä muistan rovasti Kajanuksen ikikauniit sanat: „Kuninkahat kuningasten kanssa taistelkoot, valtakunnat valtakuntien kanssa, miksi me, syrjäisten metsäseutujen asukkaat, rupeisimme heidän tähtensä täällä toisiamme tappamaan?” Ne tulkitsivat silloin, mitä syvintä Suomen kansan sydämessä liikkui, ja pitävät paikkansa vielä tänäkin päivänä, niin valapattoisilta kuin ne teistä mahdollisesti voivat kuulostaakin.

AFFLECK.

Minä tunnen ne sanat. Ne lausuttiin silloin, kun Kajaanin vapaaherrakunnan asukkaat omin päinsä tekivät rajarauhan eräiden venäjänpuolisten pitäjien kanssa, joka rauhakirja sittemmin Sotkamon käräjillä juhlallisesti vahvistettiin.

HÆRKEPÆUS.

Te näette, herra majuri, valtiopetoksella, kuten te sitä nimitätte, ovat pitkät juuret täällä.

AFFLECK.

On ero rajarauhalla ja valtiopetoksella.

HÆRKEPÆUS.

Eipä niinkään suuri tässä tapauksessa. Yllämainittu rauhansopimus tehtiin keskellä kahden valtakunnan palavaa sotaa, vaikka Ruotsin esivalta sittemmin antoi tapahtuneelle tosiasialle siunauksensa. Siinä suhteessa on Suomen kansan henki aina ollut sisimmältä olemukseltaan valtiopetollinen.

AFFLECK.

Mitä se todistaa? Ei muuta kuin että nämä rajaseudut, paha kyllä, ovat jo kauan muodosta-
neet ikäänkuin oman valtionsa valtiossa. Mutta juuri siitä asioiden tilasta meidän on päästävä, herra rovasti, ellei mieli meidän vajota takaisin täydelliseen metsäläistilaan ...

HÆRKEPÆUS.

Me elämme metsäläistilassa, herra majuri. Vai onko teidän mielestänne järjestettyä yhteiskuntaelämää se tila, mikä nykyään Suomen salomailla vallitsee?

AFFLECK.

Meillä on nyt sota. Mutta sittenkin pyydän minä palauttaa teidän mieleenne niitä heimotais-
teloiden surullisia kokemuksia, jotka ammoisista ajoista saakka ovat näiden maakuntien väestöä rajan kahden puolen kuohuttaneet. Ja silloin pyydän minä kysyä teiltä: onko teidän mielestänne parempi, että yksityiset pitäjät ja rajaseudut

omien tilapäisten etujensa tähden tekevät rauhoja ja julistavat sotia kuninkaan ja tsaarin keskinäisistä sopimuksista vähääkään välittämättä, vai että ne alistavat yksityiset etunsa valtakuntien yleisten etujen alle? Kumpi takaa teidän mielestänne lopullisesti paremmin myöskin yksityisten alammaisten turvallisuuden, nekö päätökset ja asiakirjat, jotka vahvistetaan Sotkamon käräjillä, vai ne, joiden takana seisovat kahden mahdollavan valtakunnan hallitukset, neuvosherrat ja sotajoukot? — (*Vaitiolo.*) Katsokaa, te ette voi vastata minulle. Teidän kantanne on sittenkin alempi kuin minun, sillä se on yksityisten pitäjien ja maakuntien kanta asetettuna vastaan kuninkaan ja valtakunnan yleistä asiaa.

HÆRKEPÆUS.

Minä tunnen ja tunnustan teidän dialektisen asianajo-kykynne, herra majuri, jolla te sekä Sotkamon että Pielisten käräjillä olette saattanut niin monta kunnan talonpoikaa kodittomiksi ja leivättömiksi, täysin laillisia ja luvallisia keinoja noudattaen. Mutta on olemassa eräs korkeampi oikeus, joka on yhtä paljon yläpuolella teidän puutteellisia lakikirjojanne kuin taivas on maasta erotettu. Se on ihmisen oikeus elämään, valoon, Jumalaan. Ja se oikeus on meidän puolellamme, herra majuri, tässä kansan kapinassa, joka ei tule päättymään tähän, vaan jatkumaan, siksi kuin

kunkin yksityisen kansalaisen oikeus elää rauhassa omilla pelloillaan on Suomenmaassa ja maailmassa loukkaamattomaksi laiksi tunnustettu.

AFFLECK.

Te olette haaveksija, herra rovasti. Rauha on haudassa, maan päällä kamppaelu iankaikkisesti.

ARNKIL

(nousten).

Kirje on valmis.

AFFLECK.

Hyvä. — (*Nevalaisen puoleen kääntyen.*)
Enkö ole nähnyt jossakin ennen sinua? Missä?

NEVALAINEN.

Olen kerran ennen käynyt majurin puheilla.

AFFLECK.

Armoa pyytämässä?

NEVALAINEN.

En, oikeutta.

AFFLECK.

Et ollut tietysti maksanut verojasi?

NEVALAINEN.

Olin, kaikki vakinaiset. Mutta viime kesäistä ylimääräistä veroa en suostunut maksamaan, kun en saanut nähdä kuninkaallista käskykirjettä.

AFFLECK.

Ne eivät ole tarkoitettut oppimattomien talonpoikien luettaviksi. — Sitten ryöstettiin sinulta vero?

NEVALAINEN.

Niin. — (*Arnkilia osoittaen.*) Hän ryösti.

AFFLECK.

Sinä et tehnyt vastarintaa?

NEVALAINEN.

En. — Minä en ollut kotona.

AFFLECK.

Mutta jos sinä olisit ollut kotona —? Mitä olisit sinä silloin tehnyt?

NEVALAINEN.

Silloin olisi kirves puhunut minun puolestani.

AFFLECK.

Hyvä. — Sinun suhteesi on menetelty niinkuin laki vaati. Kuitenkin olen minä taipuvainen suorittamaan sinulle takaisin ryöstetyn verorästin, samoin kuin vapauttamaan sinut kaikista vastaisista lisäveroista.

NEVALAINEN.

Herra majuri! Minun pirttini ovat kapinalliset tänä aamuna polttaneet kostoksi ilmiannos-

tani ja minun vaimoni kuoli niistä haavoista, jotka hän sai suojatessaan taloni omaisuutta teidän huoveiltanne. Minulla ei ole myös muita jälkeentulevaisia kuin poikani Juho, joka pian hirtetään. Minulta ei voida ottaa eikä antaa enää minulle mitään. Mitä tekisin minä verovapaudella?

AFFLECK.

Ja kuitenkin sinä et aio yhtyä kapinallisiin?

NEVALAINEN.

En. Minun laillinen esivaltani on kuningas Kaarle. Hänelle olen minä vannonut valani ja aion myös Jumalan avulla pitää sen.

AFFLECK

(tehden kunniaa).

Se oli kuninkaallinen sana. — Ja nyt aiot sinä marssia tuon pitkän matkan Tukholmaan anoaksesi verohuojennusta niille, jotka ovat pirttisi polttaneet? Miksi teet sen?

NEVALAINEN.

Teen sen siksi, ettei vast'edes olisi kenenkään talonpojan Suomenmaassa tarvis ilmiäntä vertaisiaan kapinasta laillista kuningastaan ja esivaltaa vastaan.

AFFLECK.

Hm. Saat mennä. — Odota! Jonkun muiston tahdon kuitenkin antaa sinulle ennen kuin eroat täältä. — (*Ottaa pistoolin peräseinältä ja ojentaa sen Nevalaiselle.*) Tämän on isäni takonut. Sen lukko ei ole pettänyt vielä milloinkaan. Ota se! Voit kenties tarvita sitä matkallasi.

NEVALAINEN.

Tuon sen takaisin, kun olen lakannut tarvitsemasta sitä. Hyvästi!

AFFLECK.

Hyvästi! — Ja muista, että niin kauan kuin minä elän on sinulla aina leipä ja vuode Hovilassa. — (*NEVALAINEN menee vasemmanpuolisesta takaovesta. Pitkä vaitiolo. AFFLECK tulee mietteissään oikealle etualalle. Kuin itsekseen:)*) Vaarallinen mies! Metsä humisi hänen sanoistaan.

ARNKIL.

Sanoiko majuri jotakin?

AFFLECK.

Henkiherra Arnkil! Mitä arvelette tuosta miehestä? Eikö hän ollut esimerkki siitä Suomen kansasta, joka seisoo, kärsii . . .

ARNKIL.

Herra majuri — —?

AFFLECK.

Ja kuolee paikalleen. — (*ARNKIL tekee epäävän liikkeen.*) Niin, niin, saamme tuumia vast'edes kuinka lievittää sen kärsimyksiä.

(Vaipuu ajatuksiinsa.)

HÆRKEPÆUS.

Herra majuri, te sanoitte, että minulla olisi täällä vielä joku toimi . . .

AFFLECK

(kuin heräten).

Se on totta. Kuolemaan-tuomitut talonpojat haluavat saada teiltä viimeisen lohdutuksen. Tehkää se, mutta pian! Kaikki täytyy olla ohitse tunnin kuluessa. — (*ROVASTI menee oikeanpuolisesta takaovesta.*) Henkiherra Arnkil! Katsokaa, että kaikki käy nopeasti, häiritsemättä. — Minä olen väsynyt . . . (*Kuin itsekseen.*) niin väsynyt.

(Heittäytyy matalalle leposohvalle oikealla ja sulkee silmänsä hetkiseksi. ARNKIL poistuu varpaillaan vasemmanpuolisesta takaovesta. — Tuokion perästä aukeaa sama ovi rajusti ja sisään syöksee IRJA SORMUINEN tukka hällään ja käsivarret levällään.)

IRJA.

Armoa, herra majuri, armoa! He tahtovat hirttää minun isäni ja sulhaseni.

AFFLECK

(ylös kavahtaen).

Mitäh? Kuka uskaltaa —? (IRJA on äkkiä pysähtynyt ja tuijottaa sanaa sanomatta häneen. Pitkä vaitiolo. AFFLECK lähestyy hitaasti häntä ja ottaa hänen päänsä kättensä väliin. Sitten toisella, muuttuneella äänellä, josta syvä lempeys soinnahtaa:) Mitä tahdot?

IRJA.

Tahdon vapaaksi taattoni Yrjö Sormuisen.

AFFLECK

(koneellisesti).

Tahtosi tapahtukoon. — (Vaitiolo, jonka aikana heidän silmäteränsä eivät siirry toisistaan.) Tahdotko jotakin muuta vielä?

IRJA.

Tahdon vapaaksi sulhoni Juho Nevalaisen.

AFFLECK

(kuin edellä).

Tahtosi tapahtukoon. — (Vaitiolo.) Kuka olet?

IRJA.

Yrjö Sormuisen tytär olen, isäni ilo, sulhoni päivänpaiste.

AFFLECK.

Päivä paistaa sinun silmistäsi. — (*Vaitiolo.*)
Mistä tulet?

IRJA.

Tulen tuvasta autiosta. Istuin koko viime yön ja katsoin, kuinka kuudan siirtyi yli silta-palkin.

AFFLECK.

Kuudan loistaa sinun kulmiltasi. — (*Vaitiolo.*) Etkö mitään itsellesi pyydä?

IRJA

(painaen päänsä alas).

Pyydän, ettei majuri Affleck minua noin kat-selisi.

AFFLECK.

Huone himmentyy, kun peität sielusi taa pit-kän silmäripsen. — Pelkäätkö minua? Kuinka ollenkaan tohdit minua lähestyä?

IRJA.

Pelkään enemmän yksinäisyyttä.

AFFLECK.

Sinäkin pelkääät sitä? — Ihme sinä olet mi-nulle, tytär Sormuisen. Mistä johtuu, etten en-nen ole tiennyt sinua olevaksi?

IRJA.

Majuri Affleck on ollut matkoilla paljon. Hänen elonsa on vierinyt kuin virranjuoksu. Ei ole hän ehtinyt minusta vähäisestä välittämään.

AFFLECK.

Sinä olet tyyni metsälampi. — Mitä kaunista nyt kangastelet?

IRJA.

Moni kirkas tähti tuikkii minun sydämeeni. — (*Kohottaen kasvonsa jälleen.*) Oletko sinä Simo Hurtta?

AFFLECK.

Niin minua nimitetään. Miltä näytän mielestäsi?

IRJA.

Olen kuullut kauan sinusta. Näin sinun kerran läpi taattoni kaskivalkean karahuttavan.

AFFLECK.

Milloin tuo tapahtui?

IRJA.

Kerran kesällä poutaisella. Metsä kohahti. Tulesta tulit, tuleen menit, jäljessäsi välkkyvä ratsuparvi.

AFFLECK.

Mitä silloin ajattelit?

IRJA.

Uneksin usein aitassani: kukaan ei ole sukua hänelle. Ei ole maan aution avaruudessa mitään, johon voisin verrata häntä, eikä yön pimeydessä ketään yhtä yksinäistä.

AFFLECK.

Osait oikein, tytär Sormuisen. — Mitä muuta mietit vielä?

IRJA.

Haaveilin käsi poskella paimenessa: kukaan ei ymmärrä häntä. Vain minä voisin hänen vaijansa lievittää.

AFFLECK.

Osait oikein, tytär Sormuisen. — Miksi et tullut minun tyköni?

IRJA.

Veet väljät välillä oli. Eikä ole impyen hyvä Hovilaa lähestyä.

AFFLECK.

Sentään olen minäkin kerran nähnyt sinut.

IRJA.

Missä?

AFFLECK.

Rannalla merellisellä. Minä hevosta juotin, sinä saavuit uimahan salmen taakse.

IRJA

(punehtuen).

Minä en nähnyt sinua.

AFFLECK.

Et. — Riisuit paitasi pajulle kuin nuori metsän-neiti ja astuit veden viileän kuvastimeen kuin olisit tahtonut kuuluttaa minulle salmen tuolla puolen: tässä minä olen, kokonaan, kerrassaan, sellaisena kuin Jumala loi minut, yksin, ylpeä niinkuin sinä, vailla vertaista tämän taivaankannen alla.

IRJA.

En minä mitään sellaista ajatellut.

AFFLECK.

Minä ajattelin. — Menit mereen kirjavan kiven selästä, nousit taas paadelle kullanpaistavalle. Kuohun korkea tytär sinä olit, tukka-kostea kuollut tyttö, tullut tuonelasta, aaltojen utuisten anti, elämän salaperäinen kukka kädessäsi.

IRJA.

Lie lumme valkea ollut ...

AFFLECK.

Olit itse valkea kuin vaahti lainehilla. — Hepo hirnahti, lehvä liikahti. Katosit kuin peura päähän metsäpolun. — Kysyin sittemmin sinua.

Sanottiin siellä olevan Sormun tyttären kylpyrannan. — (*Käyden käteen hänelle.*) Haave haihtuva, nytkö vihdoin takaisin tulit?

IRJA

*(vetäen hiljaa kätensä pois).

Minä olen ollut täällä jo kauan.

AFFLECK.

Tuokio sitten tulit, kuitenkin on siitä kulunut iankaikkisuus. Kaikki on muuttunut minussa äskeisestä. Minussa ei ole mitään, mikä minussa ennen oli, ja se, mikä minussa nyt on, on syntynyt tämän hetken keralla. Kun sinä tulit, taukosi taisto minun sisälläni. Kun sinä katsoit, putosi keskipäivä kuin kohtisuora koski minun sydämeeni. Vielä silmänräpäys sitten olin minä yön poika, teräsharmaa teiden hahmo. Nyt olen minä päivän poika, vaikka minun valkeuteni nousi punertaen yli hirsipuiden. — Kuitenkin pelkään minä enempi kuin ennen milloinkaan, sillä minusta on sinun silmiisi katsoessa kuin kumahtelisivat tuomion kuparikellot minun poloisen, rikoksista raskaan pääni päällä . . .

(Harvaa; voimakasta kirkonkellojen kaiuntaa, jota jatkuu näytöksen loppuun saakka. ARNKIL tulee nopeasti.)

ARNKIL.

Herra majuri . . .

AFFLECK.

Minä olen muuttanut päätökseni. Yrjö Sor-
muinen ja Juho Nevalainen ovat päästettävät va-
paiksi. Tuomiot ovat alistettavat yli-oikeuteen.

ARNKIL.

Liian myöhäistä. — (*Osoittaen ikkunaan.*)
Tuomiot ovat täyttyneet. Merkki on annettu ta-
puliin. Nuo kellot kuuluttavat heidän kuole-
maansa.

IRJA

(rientäen ikkunaan).

Ah!

(Vaipuu alas.)

AFFLECK.

Kuinka? Minä sanoin kuitenkin: tunnin . . .

ARNKIL.

Te käskitte minun kiirehtimään, herra majuri,
ja katsomaan, että kaikki käy mahdollisimman
nopeasti ja täsmällisesti.

AFFLECK.

Te toimitte välistä liian nopeasti, herra henki-
kirjuri. Menkää! — (*ARNKIL pois kumartaen.*
Pitkä vaitiolo. AFFLECK *nostaa ylös itkevän Irjan*
ja katsoo kauan silmiin häntä.) Nyt olet sinäkin
orpo.

IRJA

(vakavasti).

Nyt olemme me yhtä yksinäiset.

AFFLECK.

Miksi et kiroa minua? Isäsi surmaaja olen, sulhosi murhamies hurme-huppeloiva.

IRJA.

Isäni kadottanut olen, isää kalliimman tapasin täällä. — (*Päätään surumielisesti pudistaen.*) En minä koskaan kiroa sinua, Simo Hurtta.

AFFLECK.

Etkö myös sulhoasi enää ajattele? — Hän oli kenties nuori, soreahius. Minun miehuuteni on jo harmaa hapsiltaan.

IRJA

(silmät kyynelistä kimaltavina).

Hän oli sulho minun nuoruuteni, niinkuin minä olin aamun autuaan morsian hänelle. Mutta päivä koitti pauhinalla, salama veti pitkän viivan entisen eloni poikki. Nyt olen minäkin vanha. Tuttu taakse jäi, outo edessä odottaa, kuilu ääretön välillä niiden.

AFFLECK.

Kuinka pääset kuilun yli? Voitko koskaan elosi utuista aamua unhottaa?

IRJA.

On sininen silta, jota myöten kuljen, ja punainen pursi, jolla soudan yli syvyyksien. Tulin huu-
tamaan Simo Hurttaa sieluni ankarassa ahdistuk-
sessa ja kuulinkin äänen lempeän huhuilevan, joka
kutsui minua meren tuolle puolen. — (*Laskien
kätensä hänen käteensä.*) Nyt seuraan sitä so-
keasti, ehdottomasti, kuin totellaan kuolemaa
kaikkivaltiasta tahi Jumalan silmänräpäystä, sil-
loin kun hän kulmiaan rypistää.

AFFLECK.

Kuolema on meidän kätemme yhdistänyt.
(Vaitiolo.)

IRJA.

Kuuletko? Salliman kellot kaikuvat meidän
päämme päällä.

AFFLECK.

Tulitko minulle turmiota tuottamaan ...?
(*Väristen.*) Ainakin asuu minussa nyt varmuus,
että minä olen menevä pian perikatoon.

IRJA

(helisevällä äänellä).

En luule, että tulin tuomaan helppoja hetkiä
sinulle, vaan viemään vaikeasta aina vaikeampaan,
siksi kuin seisot niin korkealla, että pyörtyvän
pääsi ainoa ajatus on syöksyä syvyyteen. Samoin
en usko, että sinäkään astuit kauniiden päivien

ja iloisten iltojen kuninkaana minun sydämeeni, vaan murtavana valtana sinä tulit, kannukset verestä valuvina, säilä surmaava sivullasi.

AFFLECK.

Kuin kaksi kuoleman vihkimää me olemme, meidän ympärillämme ei ketään, meidän yllämme iankaikkinen kohtalo, jota emme tunne, mutta jonka siunaus on yhtä musertava kuin sen kirous. Se painaa nyt rautaseppeleensä meidän kulmillemme.

(Seisovat käsi kädessä keskellä näyttämöä, kasvot suoraan katsomoon. Kellot kaikuvat.)

ESIRIPPU.

KOLMAS NÄYTÖS.

Naisten tupa. Karsinanpuoli kauniisti matoilla ja ryijyillä koristettu. Ovi perältä. Oikealla etualalla kangaspuut. Vasemmalla pieni pöytä, jolla kynttilä palaa. Synkkä syys-ilta. Ulkona tuulta, myrskyä ja sateen ropinaa. — Lähes vuosi edellisestä vierähtänyt.

IRJA karsinanpuolella, koruommel polvellaan, tuijottaa eteensä liikkumattomana. PIRKKO pankon päässä karttaa villoja. KAUNIKKI ja pari muuta piikaa ovensuulautsalla oikealla, vääntävät varttinätä. Heidän työtään valaisee päre- ja takkavalkea.

IRJA.

Pirkko? Kuinka kauan sinä olet ollut Hovilassa?

PIRKKO.

Tulin tähän taloon jo majurin isän eläessä. Muuta en muista.

IRJA

(soinnuttomasti).

Minä en tahtoisi tulla niin vanhaksi.

PIRKKO.

Jumala antaa ijän ihmiselle ja ottaa. Se on ollut sallittu minulle niin. (Vaitiolo.)

IRJA.

Pirkko! Muistatko sinä majurin isää?

PIRKKO.

Miks'en muistaisi vanhaa inspehtoria. Kuin eilisen päivän muistan hänet.

IRJA.

Kansa kertoo, että hän oli liitossa paholaisen kanssa.

PIRKKO.

Kansa kertoo niin paljon. — Vanha inspehtori oli tarkka ja toimielias mies ja kokosi rahaa enemmän kuin ihmiset tavallisesti. — (*Huokais-ten.*) Nyt hän on kuollut ja kuopattu.

IRJA.

Sanotaan, että hän oli vielä mustanpuhuvampi muodoltaan kuin majuri on. Mistä se johtui?

PIRKKO.

Se on heidän suvussa. Sitäpaitsi hän oli salpietaritehtaiden ylitarkastaja ja kuuluu polttaneen kerran kasvonsa ruutiräjähdyksessä.

IRJA.

Hän taisi olla hirveä mies.

PIRKKO.

Liekö tuo ollut sen hirveämpi kuin ihmiset yleensä ovat. Mutta musta hän kyllä oli, hyvin musta. — Ei ole niin aivan valkea majurikaan.

IRJA.

Sanotaan, että hänellä oli suuret, valkeat hampaat, ja kun hän nauroi, kajahteli koko talo. Onko se totta, Pirkko?

PIRKKO.

Kyllä vanha inspehtori oli, usein hyvin leikkisä puheiltaan.

IRJA.

Simo Hurtta ei naura koskaan.

PIRKKO.

Ei nyt enää. Nauroi hänkin nuorempana.

IRJA

(kuin itsekseen).

Nyt hän on niin vakava, miltei surumielinen. — Miksi? Ymmärrätkö sinä sitä, Pirkko?

PIRKKO.

Ihminen vakastuu, kun hän vanhenee. — Ei pitäisi emännän sanoa häntä Simo Hurtaksi ...

IRJA.

Hän käyttää itsekin sitä usein. Ja hän on ylpeä siitä nimestä. Sillä onhan hän Simo Hurtta.

PIRKKO.

Vaikka. Mutta kyllä se kuitenkin koskee kovasti häneen. (*Arasti.*) Jos sattuisi vielä kuulemaan ...

IRJA

(hymyillen).

Luuletko, että pelkään häntä? — Hän on minun oma, oikea Simo Hurttani.

PIRKKO.

Majuria pelkäävät kaikki ... kaikki, jotka tuntevat hänet.

IRJA.

Tahdotko sillä sanoa, että minä muka en tunnisi häntä? En ketään muuta ihmistä tunne minä niin hyvin kuin hänet.

PIRKKO.

Ihmisessä on päivänpuoli ja yönpuoli. (*Huokaisten hiljaa.*) Kun yhden tuntee, luulee kummatkin tuntevansa.

IRJA

(nousten, leikkisästi).

Tätä asiaa täytyy minun kysyä häneltä itseltään.

PIRKKO
(kauhistuen).

Jumala varjelkoon . . .

IRJA.

Täytyypä suottakin kysyä. — Minä, joka tunnen hänet kuin viisi sormeani! — Missä hän on? Minä menen hetipaikalla häntä kohtaamaan.

(Kietaisee huivin hartioilleen ja aikoo rientää ulos.)

PIRKKO.

Majuri on jo kaksi tuntia sitten lähtenyt ratsastamaan.

IRJA.

Kuinka? Yön selkään? Tässä tuulessa ja sateessa?

PIRKKO
(hiljaa).

Eivät ole syysmyrskyt ennenkään estäneet Hovilan herraa ratsastamasta.

IRJA

(aukaisee oven ajatuksissaan ja sulkee sen heti).

Huu! Eihän siellä näe eteensä kättä pitemmälle.

PIRKKO.

Hän näkee kyllä.

IRJA.

Kuka? — (*Oudosti.*) Jumalako?

PIRKKO.

Majuria minä tarkoitin.

IRJA

(seisoo kalpeana keskilattialla).

Tämä on hyvin kummallista. Kuinka hän ei ole maininnut siitä minulle mitään? — Pirkko! Mitä arvelet? Miksi hän on lähtenyt ratsastamaan?

PIRKKO.

Se on ihmisen yöpuoli, hyvä emäntä.

IRJA.

Ensi kerran on tämä meidän yhdessä-olomme aikana tapahtunut. — (*Tulee mietteissään etualalle.*) Mutta minä olen kyllä ollut jo kauan huomaavinani hänessä erään muutoksen. — Mistä se johtunee?

PIRKKO.

Sanoiko emäntä jotakin?

IRJA

(mieltien).

Häneen on tullut jotakin outoa, joka ei kärsi katsoa silmiin ketään. Mitä se on? — Ja sitten on aivan kuin hän jostakin syystä kaihtaisi ja kammoaisi minuakin. Etupäässä juuri minua. — (*Käännähtää ja rientää Pirkon luokse.*) Pirk-

ko, sinä, joka olet niin viisas, sano minulle: miksi ei hän ottanut minua kerallaan?

PIRKKO.

Tuska tekee ihmisen yksinäiseksi. Miehen on vaikea myrsky-yössä kera naisen nuoren ratsastaa.

IRJA

(halaten hänen polviaan).

Hän kärsii? Sinäkin näet sen! Mutta miksi? — Eikö hän enää rakasta minua?

PIRKKO.

Kyllä, minä luulen niin. (*Hivellen hiljaa hänen kutrejaan.*) Muuten ei hän kärsisi niin kovasti.

IRJA.

Kärsiikö mies aina, kun hän rakastaa?

PIRKKO.

En tiedä. He sanovat niin. — Sinäkin kärsit jo.

IRJA.

Mutta miksi ei hän voi kertoa minulle mitään? Miksi hän minua kavahtaa? — (*Innokkaasti.*) Kenties siksi, että isäni hirtettiin hänen käskystään?

PIRKKO.

Majuri on hirtättänyt niin monta. Eivät ole ennen hänelle vainajat tunnon vaivaa tuottaneet.

IRJA.

Taikka rakastaa hän jotakin toista? (*Salaman-nopeasti.*) Ketä? Kaunikkia? — Hän on nuorempi minua ja hänen poskensa ovat lepän-punertavat ...

PIRKKO.

Majuri on rakastanut niin monta. Ei hän ennen arastellut mielialojaan.

IRJA.

Miksi hän sitten on käynyt niin araksi juuri nyt? — (*Rukoilevasti.*) Pirkko! Sinun pitää sanoa se minulle.

PIRKKO.

En tiedä. — Hän ei ole nuori enää.

IRJA

(hiljaa).

Tuleeko ihminen vanhana siis ikäänkuin ... aremmaksi?

PIRKKO.

Vanhalle on kuolema läheisempi. — (*Pyyhkäisten silmäkulmaansa.*) Silloin ei ole enää niin ylpeä itsestään.

IRJA.

Niinkö? — Sinäkin olet ollut kaunis, Pirkko?

PIRKKO.

En muista. — (*Hiljaa.*) Vanha inspektori sanoi niin.

IRJA.

Niinkö? — (*Nousee hitaasti ja katsoo suurin silmin häntä. Painokkaasti.*) Sinä olet hänen äitinsä?

PIRKKO

(tuskin kuuluvasti).

Niin.

(Ryhtyy työhönsä äänetönnä.)

IRJA.

Hänen äitinsä. — (*Katsoo vielä kauan häntä ja siirtyy sitten hitaasti karsinanpuoleen. Istuu lautsalle ajatuksissaan, sulkee silmänsä ja nojaa päänsä taaksepäin. Uneksien:)* Outoa ja hämää on kaikki täällä Hovilassa. Kun painan pääni tähän seinähirteen, on kuin kuulisin sen sisällä menneiden, etäisten aikojen riksuttavan.

PIRKKO.

Hovila on jo vanha talo. Seinämadot siellä vain pitävät pitkiä ilojaan.

IRJA.

Ja ihminen joutuu kerran matojen ruoaksi hänkin. — (*Herää vavahtaen ajatuksistaan.*) Kaunikki! Tule tänne! — (*KAUNIKKI lähestyy arkana ja pelokkaana.*) Kuinka vanha olet?

KAUNIKKI.

Täytin viime keväänä kuusitoista.

IRJA.

Miten tulit Hovilaan?

KAUNIKKI.

Minua pyydettiin tänne paimentytöksi.

IRJA.

Kuka pyysi?

KAUNIKKI.

Pirkko . . . emäntäpiika.

IRJA.

Missä sitä ennen olit?

KAUNIKKI

(painaa päänsä alas).

En missään.

IRJA.

Mieron tiellä siis?

KAUNIKKI.

Kuljin äitini keralla.

(Kokee turhaan pidättää kyynleitään.)

IRJA.

Missä äitisi nyt on?

KAUNIKKI.

Kirkkomullassa.

IRJA.

Entä isäsi? Elääkö hän vielä?

KAUNIKKI.

Ei.

IRJA.

Sinäkin olet siis ypö yksin maailmassa?

KAUNIKKI.

Olen.

IRJA.

Mutta veljiä ja sisaria sinulla kuitenkin lienee.
Missä he ovat?

KAUNIKKI

(niellen nyyhkytyksiään).

Veljeni väkisin sotaan vietiin . . . siskoni orjina Venäjällä ovat . . . Minä yksin pelastuin kera kantajani.

IRJA.

Sinä et ole näiltä mailta? Mistä?

KAUNIKKI.

Linnan Viipurin liepehiltä.

IRJA.

Pitkä matka käydä piian pikkaraisen. — Odotta! Ota tämä helminauha muistoksesi! — Saat. (KAUNIKKI menee syvästi niijaten takaisin oven-suuhun, josta pian hilpeätä kuisketta tyttöjen kes-

ken. IRJA nousee ja tulee surumielisissä ajatuksissaan oikealle etualalle. Äkkiä käännähtäen:.) Pirkko! Minä näin niin merkillistä unta viime yönä.

PIRKKO.

Mitä emäntä näki?

IRJA.

Nukuin yksin tuolla ylliskamarissa. Kuulin Affleckin askeleet vielä yli puoli-yön täältä alhaalta kansliahuoneesta. — Silloin oli minusta kuin olisi auennut ovi äkkiä jostakin, missä en ennen tiennyt mitään ovea olevaksi, ja astunut sieltä sisälle nainen kynttilä kädessä, puettu valkoisiin kiireestä kantapäähän. Hän istui minun vuoteeni laidalle ja hiveli hiljaa minun suortuviani . . . Mitä hän mahtoi tahtoa minusta?

PIRKKO.

Unet ovat unia. Emäntä ei ollut varmaan oikein siunannut itseään ennen maata-menoaan.

IRJA.

Minäkin luulin ensin uneksineeni. Mutta minä en uneksanut. Makasin aivan valveilla, silmät selällään. Kuitenkaan minä en uskaltanut liikkautaa enkä kysyä mitään, sillä minä pelkäsin säikäyttäväni hänet pois . . . Hän näytti niin surulliselta. — Kuka hän oli?

PIRKKO.

Lie yökyöpelit ollut. Sellaiset eivät saa lepoa haudassakaan. Eikä emännän pidä sellaisia katella. Eikä varsinkaan kertoa majurille, mitä satuu yöllä yksin sielun silmien eteen valahtamaan.

IRJA.

Suuttuisiko hän siitä?

PIRKKO.

Saattaisi suuttuakin. — Majuri ei kärsi kummituksia.

IRJA

(jatkaen sisällistä näkyään).

... Hänen silmäluomensa olivat aivan kiinni kuin kuolleella. Kuitenkin näytti hän osaavan huoneessa ilman kynttilääkin. — (*Vavahtaa, istuu kangaspuiden ääreen ja antaa sukkulan keran pari suikahtaa. Äkkiä:*) Pirkko! Jälleen on kangas jatkunut viime yönä.

PIRKKO.

Lie joku tytöistä jatkanut. Ne aina pyrkivät joka paikkaan omin lupinsa.

IRJA.

Ja jälleen on kudottu musta rantu siihen, minhin minä punaisen panen. — Tytöt! Onko joku teistä kutonut tätä kangasta?

KAUNIKKI.

Ei. — (*Kuiskaten.*) Valkea vaimo sen on tehnyt.

IRJA.

Kuka?

KAUNIKKI.

Minä en uskalla ...

IRJA.

Miksi et?

KAUNIKKI.

Pirkko piiskaa.

IRJA.

Tule lähemmäksi! — Onko Pirkko ennen lyönyt sinua?

KAUNIKKI.

On. Hän on hyvin ilkeä, jos hän kuulee puhuttavan valkeasta vaimosta. Kerrankin kun vanha Mantsi ...

IRJA.

Mantsi? Hän, joka tuli höperöksi siitä, että majuri ryösti hänen tyttärensä? Missä hän nyt on?

KAUNIKKI.

Kah, kerjuusauva kädessä talosta taloon kävelee. — On hän täälläkin ollut.

IRJA.

Onko?

KAUNIKKI.

On. Väentuvassa. — (*Toimekkaasti.*) Vanha Mantsi on viisas. Hän taitaa niin paljon kauniita lauluja ja tosia tarinoita. — Senkin tarinan tytöstä, joka saunatieltä siepattiin, apposen alastomana rekeen riistettiin . . .

IRJA.

Kerro se minulle!

KAUNIKKI.

Mutta kun tultiin Hovilan kartanolle, olikin tytön kostea tukka jäänyt kiinni korjan selkänojaan. Miekalla oli se pitänyt siitä irti leikata. Pitkä, kaunis kassa.

IRJA

(koneellisesti).

Miekalla, sanoit —?

KAUNIKKI.

Niin kertoi vanha Mantsi. Mutta varhain aamulla, ennen talvisen päivän valkenemista, oli tytön sulhanen hiipinyt Hovilan pihalle, sulattanut suortuvat kuumilla huulillaan, kyynelillä vielä kuumemmilla. Punonut sulho niistä jousenjanteen itselleen, kerran väkijoukossa puukon jousen uraan pannut, se siitä Simo Hurtan ohimoon singahtanut. Arpi ainainen nyt Nurmeksen nuorikosta muistuttaa.

(AFFLECK on edellisen aikana ilmestynyt ovensuuhun, synkkänä, sateesta valuvana, ratsupiiska kädessään. Vaitiolo.)

AFFLECK.

Jatka! — (KAUNIKKI *kirkaisee ja pakenee oikeanpuoliseen peränurkkaan. Kaikki nousevat säikähtyneinä.*) Miksi et jatka?

KAUNIKKI

(änkyttäen).

Taru on — — lopussa.

AFFLECK.

Samoin sinun tarinasi tässä talossa. — (*Osoittaen ovea ratsupiiskallaan.*) Mene!

KAUNIKKI.

Ijäksikö?

AFFLECK.

Ijäksi.

IRJA.

Mutta Simo —!

(Yrittää rientää vastaan hänelle.)

AFFLECK

(kohottaen piiskansa).

Hiljaa! Korpi kohisee. — Emännän paikka on karsinanpuolella. — IRJA *tottelee ehdottomasti.*
KAUNIKKI *kokoaa hiljaa nyyhkyttäen vähät tava-*

ransa nyyttiin, ojentaa kullekin kättä erikseen ja vihdoin Irjalle, jolle hän samalla liikuttavan näköisenä tarjoaa takaisin äsken saamansa helmirihman. IRJA pudistaa päätänsä surumielisesti. KAUNIKKI kättelee vielä Pirkon, pysähtyy epäroiden majurin eteen, häviää sitten hiljaisena pimeään yöhön, pyyhkien vielä porstuassa kyynelittäään. TYTÖT ovensuussa itkevät äänekkäästi.) Hiljaa! — (TYTÖT vaikenevat heti.) Missä on tallirenki?

PIRKKO.

Tahtooko majuri puhutella häntä?

AFFLECK.

En. — Saat sanoa hänelle, että hevonen on lopetettava. Ei siitä kuitenkaan enää kunnon eläjää tule.

(Istuu raskaasti rahille lieden ääreen. PIRKKO menee. TYTÖT seuraavat häntä hiljaisina ja pelokkaina. Vai tiolo.)

IRJA.

Simo! Mikä sinun on? Eikö sinulla ole enää minulle sanaakaan sanomista?

AFFLECK

(kuin heräten).

Korpi kohisee, suuret hongat kaatuvat ryskinällä. Etkö kuule? — Nyt haastaa Suomen jumala. Hah hah!

(Painaa pään käsiinsä.)

IRJA.

Mitä olet tehnyt metsässä?

AFFLECK.

Runon. Mutta siinä ei ole muuta kuin kaksi säettä. Tahdotko kuulla?

(Hyräilee.)

„Myrsky on lähtenyt Laatokan päältä,
Herra armias auta!” —

Hah hah! Minä tulen hulluksi tänä yönä.

IRJA

(lähestyen häntä).

Sinä olet sairas, Simo.

AFFLECK.

Ja kuka ei tulisi sairaaksi tämän ikuisen erämaan huminassa! Etkö kuule? Se soittaa, soittaa yhtä ja samaa säveltä, aina samaa iankaikkista kaihomieltä. Ah! — (*Kimpoaa kohoksi.*) Minä voisin tehdä miesmurhia päästäkseni sitä edes hetkeksi kuulemasta.

IRJA

(painokkaasti).

Metsä vastaa niinkuin siihen huudetaan.
Muista se, Simo!

AFFLECK

(kauhistuksella).

Sinäkin sanot sen? Rovasti sanoo sen, itse vanha kerjäläinen tuolla tiellä sanoi minulle sen. Oletteko te siis kaikki liittoutuneet minua syyttämään? — Mitä olen minä tehnyt sitten? Olenko minä huutanut tämän metsän täyteen ijäistä ikävöimistä jostakin, jota ei saa, jota ei ole, jota ei voi olla olemassa? Jos minä huudan ja olen huutanut siihen rikoksia, miksi se ei vastaa rikoksilla, jos murhatöitä, vastatkoon murhatöillä! — Mutta tämä sanaton suru ... tämä määrätön murhe-mieli ... Mitä se on? Mikä on se rajaton, himmeä, huokaava ajatus, jota ei korpi koko voimallaan saa ilmi lausutuksi?

(Vaipuu takaisin rahille. Vaitiolo.)

IRJA.

Rovasti sanoisi varmaan, että se on elämä itse, joka metsän huminassa itkee murtuneita toiveitaan, maan henki itse, joka huolehtii hulluja unelmiaan päästä päivään, valkeuteen, viljelykseen ja onnellisempiin olotiloihin ... Minä en osaa puhua niin kauniisti. Mutta minäkin tiedän, että kansa kaipaa pois sodan ja sorron jaloista kohti rauhaa, kohti helpompia elinehtoja, iloisempia iltoja, laupiaampia päivänlaskuja ... (*Hivellen hiljaa hänen kutrejaan.*) Minä luulen, että sinäkin kaipaat sitä, Simo.

AFFLECK.

Mitä? Sovitusta? — En milloinkaan.

IRJA.

Sovintoa kansan kera. Metsä vastaa, mitä ihmiset sinun ympärilläsi ovat huutaneet siihen: oman äärettömän, jäytävän, jokapäiväisen kärsimyksensä.

AFFLECK

(väristen).

Minä tiedän. Minä kuulen sen kaikkialta, joka taholta, mailta ja kyliltä, tämän kansan lauluista ja kanteleista, heidän puheenparresta, jopa heidän alakuloisesta hyvänpäivän tervehdyksestään kirkkomäellä . . . Ei koskaan mitään reipasta, uljasta, miehekästä! Aina samaa veltoa alistumista kohtaloonsa, aina samaa talttumista, tyytymistä ja täytymistä . . . (*Ärjäisten.*) Onko se kansa, jota minä voisin kunnioittaa, jonka kanssa minä voisin tehdä edes mitään kunniallista sovintoa? — Ei! . . . Entä heidän ilonsa sitten? Minä tiedän, minä olen ollut heidän häissään ja juhliissaan. Epätoivon iloa se on, elämän äärettömän ikävän kirkaisevaa hätähuutoa . . . Hah hah!

IRJA.

Niinkuin on oma naurusikin, Simo. Jos todella ymmärtäisit, mitä metsä huokaa sinulle, olisit nähnyt saman sanattoman murhemie-

len äsken myös tuon onnettoman tytön silmäkulmasta välkähtävän. — (*Rukoilevasti.*) Ei hän ole vielä kauas ehtinyt? Käskenkö jonkun hänet takaisin käännyttämään.

AFFLECK

(ponnahtaen).

Ei! Minä en salli sitä. Hän menköön menojaan. — (*Tulee etualalle.*) Minä huomaan, mihin sinä tahdot viedä minut: tehdä minusta kenties toisen Pietari Brahen tälle vapaaherrakunnalle, jalon ja vanhurskaan ... hah hah haa!

IRJA.

Simo! Miksi pilkkaat minua? Tiedät hyvin, että minä en tahdo viedä sinua mihinkään, mitä ei oma sielusi ikävöi. Ja se ikävöi samaa kuin kansa kaikki sinun ympärilläsi: rauhaa.

AFFLECK

(hiljaa).

Niin. Minä tajuan, miksi kansa kapinoi. — (*Äkkiä purskahtaen.*) Mutta ei rauhaa! Ei valkeutta! Ei viljelystä! Minä olen Simo Hurtta. Minä tahdon olla Simo Hurtta. — (*Särkyvin äänin.*) Miksi tämän kansan pitäisi olla onnellisempi kuin sen isäntä on?

(Hoippuu vasten pankonpatsasta.)

IRJA.

Sinä olet parempi kuin sinun nimesi on. Älä sitä unhot, Simo!

AFFLECK.

Niin ovat kaikki ihmiset. — Minultakin on murtunut toiveita, minultakin on mennyt hukkaan monta utuista unelmaa . . . Nekin riippuvat puiden oksilla metsässä, nekin kulkevat myrskyn kohinassa . . . Linnut laulavat niitä, kesäiset aallot keinuttavat niitä . . . Irja! Irja! Voitko antaa takaisin minulle minun nuoruuteni?

IRJA.

En. Mutta sinun miehuutesi minä voin tehdä valoisaksi ja päivänpaisteiseksi.

AFFLECK.

Sinä tarkoitat: minun on sitä ennen tehtävä sovinto metsän kanssa?

IRJA.

Niin. — (*Hyvällen häntä.*) Etkö itse ole sitä ennemmin ajatellut?

AFFLECK.

Olen. Olen joskus. Ja silloin on minun aina täytynyt ajatella Turunkorvaa. — Tiedätkö, mikä on Turunkorva? Se on minun syntymäkotini

kaukana Sotkamossa, vielä etempänä erämaiden takana . . . Siellä tulee metsä ihan ikkunaan. Mutta se ei ole paha siellä. Se laulaa kauniisti, niin kauniisti . . .

(Sulkee silmänsä ja painaa päänsä Irjan syliin.)

IRJA.

Ja samoin on se laulava aina sinulle, milloin kodin korkeat kuuset mielessäsi humisevat.

ARNKIL

(tulee).

Sanansaattaja kreivi Nierothilta.

AFFLECK

(hypähtäen ylös).

Kuinka? — Käske hänet heti puheilleni.

ARNKIL.

Mies oli niin nihki väsynyt, että hän nukkui heti päästyään katon alle. Mutta hän ehti jättää tämän kirjeen.

AFFLECK

(silmäten kirjettä).

Hän tahtoo takaisin minun sata ratsumiestäni. — Mutta sehän on mahdotonta! — Hän tarvitsee niitä muka sotarinnassa. — Niinkuin ei täällä olisi sotarinta! — Hän tahtoo ne nyt heti. — Mitä hän ajatteleekaan?

IRJA.

Lähetä ne hänelle! Juuri nuo sata ratsumiestä ovat syvin syy kansan tyytymättömyyteen täällä. Jos lähetät heidät pois, julistat samalla ajan toisen ja paremman alkaneeksi. He seisovat sinun ja kansan välillä. Kun he ovat poissa, saatpa nähdä, että kaikki tulee hyväksi jälleen . . .

AFFLECK.

Saatat olla oikeassa. Sitäpaitsi on se ylipäällikön käsky, jota on toteltava. — Henkiherra Arnkil! Antakaa määräys miehistöille. Heidän on oltava valmiit lähtöön aamun koittaessa.

ARNKIL.

Herra majuri: sallikaa minun varoittaa teitä. Nämä sata ratsumiestä ovat maan ainoa turva tällä rajalla vastaan vihollista ja samalla teidän oma turvanne vastaan kansan kapinaa. Jos lähetätte ne pois, riisutte samalla kaikki aseet käsistänne ja julistatte itsenne voitetuksi.

AFFLECK.

Mutta tämä on suoranainen käsky. Voinko minä ottaa päälleni edesvastuun —?

ARNKIL.

Voitte, herra majuri. Pääasia on voittaa aikaa. Me laadimme kirjelmän kreivi Nierothille,

selitämme, pyydämme lisäselityksiä ja jäämme odottamaan hänen arvoisaa vastaustaan. Kun se on saapunut, on aika ajatella, miten on silloin paras menetellä.

AFFLECK.

Hän voi olla oikeassa, Irja. — Niin tehtäköön.

IRJA.

Ei! Juuri se tapa on sinut ja sinun talosi hävittävä. Viivyttämällä huovien lähtöä niin kauan kuin mahdollista ärsytät kansan äärimmillään — sinä tiedät, kuinka he ovat alkaneet elä-möidä! — ja sitten täytyy sinun kuitenkin lähettää pois heidät. Onko se parempi? Onko parempi, että he vielä kuukauden tahi kaksi saavat kylvää tuulta täällä? Silloin niität sinä ainakin myrskyn, Simo.

AFFLECK.

Hm. Mitä arvelette, henkiherra Arnkil?

ARNKIL.

Herra majuri: myrsky on jo nyt oven edessä. Mikäli minun tietooni on tullut, ei rovasti Hær-kepæus ole levännyt hetkeäkään siitä saakka kuin viimeinen kapinanliike kukistettiin.

AFFLECK.

Luuletteko todellakin —?

ARNKIL.

Minulla on ollut kunnia useita kertoja huomauttaa siitä herra majurille. Olisi ollut paras lähettää hänet vangittuna Tukholmaan. — Ja nyt on minulla tarkat tiedot siitä, että hän on keskusteluissa venäläisten ylipäällikön kanssa ja odottaa vain sopivaa hetkeä kutsuakseen heidät avukseen.

AFFLECK.

Se maankavaltaja! — Mielestänne on meidän siis nyt mahdoton totella kreivin määräystä?

ARNKIL.

Nyt mahdottomampi kuin milloinkaan. Se on minun vilpitön vakaumukseni, jonka pyytämällä pyydän sulkea herra majurin suosiolliseen huomioon.

IRJA.

Kuinka lyhytnäköisesti terävimmätkin päät voivat joskus pohtia tulevia asioita! Juuri se, että rovasti Hærkepæus vielä neuvottelee venäläisten ylipäällikön kanssa, todistaa, ettei hän vielä ole valmis. Kuukauden tahi parin kuluttua hän on oleva valmis, eivätkä sinun sata ratsumiestäsi kuitenkaan voi yksin torjua vaaraa, varsinkin jos sinulle vihamielinen väestö jälleen yhtyy rovastia kannattamaan. Se hyökylaine on lakaiseva sinut ja sinun ratsumiehesi keveästi kuin höyhenen, Simo. Toista on, jos lähetät nyt

heti pois huovit, taivutat kansan puolellesi ja seisot ennen pitkää sinulle uskollisen maakunnan etupäässä. Silloin voit sinä torjua minkä vaaran tahansa. Silloin on lähtevä mies talosta ja sinä olet suoriutuva voittajana niin rovastista kuin maan vihollisesta.

AFFLECK.

Mutta kuinka voin minä taivuttaa kansan puolelleni? Kuinka pyyhkiä pois kaikki entinen? Kuinka saada heidät unohtamaan ja ymmärtämään, että meillä on yhteinen vihollinen?

IRJA.

Hyvyydellä. — (*Hellästi.*) Sinun on tehtävä sovinto metsän kanssa. Sinun on tehtävä sovinto kansan kanssa, itsesi kanssa ja Jumalan kanssa. Muuten ei koita päivä koskaan Hovilan himmeän harjan yli eikä meidän rakkautemme ole koskaan turvattu äkkiarvaamattomilta turmioilta. Kuuntele minua nyt tämän kerran, Simo. — Sinä puhuit Turunkorvasta? Lähtekäämme Turunkorvaan, jättäkäämme Hovila, eläkäämme vain me kaksin Luojan lempeän lehvän alla.

AFFLECK

(hiljaa uneksien).

Kaksin . . . sinun kanssasi . . .

IRJA.

Mutta sitä ennen me pidämme juhlan Hovilassa, ymmärrätkö: sovintojuhlan. Käskeimme kaikki pitoihin kautta koko maakunnan, köyhät ja rikkaat, herrasväet ja talonpojat, niin, itse Kaajanin linnanherran pyydämme niihin ... (*Kuis-kien.*) Sinä olet aina tahtonut nähdä minua juhlien kuningattarena. Tämän juhlan kuningatar tahdon minä olla ... sinun rinnallasi, Simo ... iloinen, ystävällinen kansa ympärillä ...

AFFLECK.

Henkiherra Arnkil! Antakaa käsky, että huovien on oltava heti valmiit lähtemään. Ylipäällikön tahtoa on noudatettava.

ARNKIL.

Nyt? Heti? — Herra majuri, yön selkään —?

AFFLECK.

Minä olen ratsastanut tässä yössä. Minun sotilaani halkaisevat tuulen ja pimeyden yhtä hyvin. — Odottakaa! Tahdon itse antaa heille viimeisen määräykseni.

(Menee. Vaitiolo.)

ARNKIL

(vakavasti).

Tuo ei ollut teiltä oikein, neiti Sormuinen.

IRJA.

Sen saamme nähdä.

ARNKIL.

Älkää ymmärtäkö väärin minua, jos sanon: teillä ei ole mikään hyvä vaikutus herra majuriin.

IRJA.

Tiedän, että te aina olette vihannut minua. Mutta minä en ymmärrä, mikä syy teillä on erikoisesti huolehtia majurin kohtalosta.

ARNKIL.

Hän on minun esimieheni, jonka seisomisesta tai kaatumisesta myöskin minun oma kohtaloni on tavallaan riippuvainen.

IRJA.

Se oli suora vastaus. Enempi!

ARNKIL.

Tahdon olla vielä suurempi: minä en ole koskaan vihannut teitä. Mutta minä en voi enää toimeettomana katsoa syrjästä, kuinka te syöksette hänet perikatoon.

IRJA

(uhmaten).

Siispä toimikaa! Annan vapaat kädet teille. Tehkää, mitä ikinä haluatte!

ARNKIL.

Minun tekoni on pian suoritettu. Me kaksi emme mahdu Hovilaan, hyvä neiti. Jommankumman meistä on väistyttävä.

IRJA

(nakaten niskojaan).

Siis kumman?

ARNKIL.

Majurin itsensä tähden toivoisin, että te sen tekisitte, neiti Sormuinen. — Majuri ei ole koskaan ollut mikään luja luonne. Mutta teidän käsissänne käy hän suorastaan heikoksi ja kelpaamattomaksi.

IRJA.

Varokaa! Te puhutte esimiehestänne, herra henkikirjuri.

ARNKIL.

Niin, minä uskallan todellakin puhua hänestä. Ja minä tohdin ja tahdon puhua hänestä juuri teille, joka häntä rakastatte ja jota hän rakastaa. Te tulette olemaan hänen turmionsa, neiti Sormuinen.

IRJA.

Minä? Joka juuri neuvon häntä hyvään ja lempeään?

ARNKIL.

Siinäpä se. Kansa käsittää hänen hyvyytensä heikkoudeksi. — Arvattavasti on meidän kiit-

minen juuri teidän vaikutustanne siitä, että majuri viime aikoina on ruvennut antamaan anteeksi ryöstettäviä verorästejä?

IRJA.

Niin. Minä olen sen vaikuttanut.

ARNKIL.

Tiedätkö, mikä seuraus siitä on ollut? Nyt jättävät useimmat veronsa maksamatta. — Ei, neiti Sormuinen. Teillä on väärä menettelytapa. Jos se jatkuu, olemme me pian keppikerjäläiset.

IRJA.

Mitä se auttaa ihmistä, jos hän kaiken maailman voittaisi ja kuitenkin saisi vahingon kuolemattomalle sielulle?

ARNKIL

(kuivasti).

Epäilemättä ei mitään . . . haudan tuolla puolen. Tällä puolen sen sijaan: paljon. — Sitäpaitsi vahingoitatte te täten myöskin hänen sieluaan.

IRJA.

Todistakaa se!

ARNKIL.

Te tahdotte tehdä hänet toiseksi kuin hän on. Se on asia aivan yksinkertaisesti.

IRJA

(ivallisesti).

Te itarkoitatte toisin sanoen: kun on kerran alkanut olla Simo Hurtta, niin täytyy olla loppuun saakka Hurtta, mistään säälin ja ihmisyyden hetkellisistä mielialoista välittämättä?

ARNKIL.

Juuri niin minä tarkoitan. Täytyy olla mitä on. Ja Hurtta — anteeksi: majuri Affleck, on julma, ankara ja synkkä sisälliseltä olemukseltaan. Kaikissa tapauksissa on kansa oppinut hänet tuntemaan niin ja sellaisena myös häntä pelkäämään ja kunnioittamaan.

IRJA.

Se on oppiva rakastamaan häntä kirkkaana ja valoisana.

ARNKIL.

Ei, hyvä neiti. Juuri tuo lempeyden sädekehä, jonka te tahdotte kutoa hänen päänsä ympärille, tulee olemaan se orjantappura-kruunu, joka hänet maahan musertaa. — Minä en sano tätä siksi, että itse olisin niin äärettömän julma ja verenhimoinen luonteeltani, vaan siksi, että minä tunnen kansan mielen ja tiedän, että pieninkin epäjohdonmukaisuus meidän puoleltamme on omiaan järkyttämään kansan kunnioitusta esivallan toimenpiteitä kohtaan. Meidän asemamme

on vaarallinen, mutta ei epätoivoinen. Me voimme voittaa, mutta ainoastaan seisomalla lujasti omilla jaloillamme.

IRJA.

Ja kuinka te, herra henkikirjuri, katsoisitte majurin voivan parhaiten torjua uhkaavan ukkosmyrskyn?

ARNKIL.

Ankaruudella. Ainoastaan ankaruudella. Ei ole lupa olla lempeä, kun on kerran alkanut olemalla kova. Ei ole lupa hellittää ohjaksia, kun on kerran ne niin tiukalle kiristänyt. Pieninkin poikkeus, pieninkin harha-askel koetelluista menettelytavoista synnyttää sekasortoa ja syöksee ratsastajan itsensä satulasta.

IRJA.

Majurin olisi siis teidän mielestänne paaduttava pahassa, jos hänen mieli säilyttää virkansa ja valta-asemansa täällä Kajaanin vapaaherrakunnassa?

ARNKIL.

Epäilemättä. Näen, että te olette ymmärtäväinen nainen, neiti Sormuinen. — Ja hän on paatuva pahassa, jos hän vain on uskollinen sisimmälle olemukselleen. Minä olen ottanut kaikki mahdollisuudet lukuun. Hänellä voi olla hyvät hetkensä, mutta ne ovat ohimeneviä. Hänellä

voi olla myös, kuten kaikilla intohimoisilla luonteilla, heikot ja kaihomieliset hetkensä, jolloin hän kaipaava rauhaa, lepoa, sovitusta ja puhuu kaikellaista kaunista lapsuudestaan, syntymäkodistaan, Turunkorvasta ja niin edespäin . . . (IRJA katsoo häneen kauhistuneena.) Eikö totta, hän on puhunut teillekin sellaista? — Ne hetket ovat kuitenkin vielä ohimenevämpiä. Hänen perusluonteensa on synkkä, väkivaltainen intohimo . . . Minä tunnen hänet kuin viisi sormeani.

IRJA

(iskevästi).

Ja nyt tunnen minäkin teidät, henkikirjuri Arnkil. Ei ole turhaan sanottu minulle, että juuri te olette majurin paha henki. (*Osoittaen ovelle.*) Menkää! Yö on pimeä, mutta teidän sielunne on vielä pilkkopimeämpi.

ARNKIL.

Kuinka? Te ajatte minut pois tästä talosta?

IRJA.

En, tästä tuvasta vaan. Minä tiedän, että majuri ei vielä toistaiseksi voi tulla toimeen ilman teitä. Mutta Jumalan avulla olen minä hänet teidän turmiollisesta vallastanne vapauttava.

ARNKIL.

Siis on meidän kahden välillä sota vallitseva?
— Miettikää tarkoin, neiti Sormuinen! Myöskin
minulla ovat hampaat purra.

IRJA.

Niin, sota sielusta Simo Hurtan. Ja minä
vakuutan teille jo edeltäpäin: te olette joutuva
tappiolle.

ARNKIL.

Silloin on hän sortuva minun kerallani.

(Poistuu kumartaen. IRJA kävelee kiihoittuneena
edestakaisin tuvassa. Tuokion perästä AFFLECK tulee.)

AFFLECK.

Kas niin, nyt se on suoritettu.

IRJA.

Simo!

(Rientää kaulaan hänelle.)

AFFLECK.

Ja samalla täytyy minun sanoa sinulle: hyvää
yötä. — (IRJA yrittää pidättää häntä.) Minun
täytyy nyt saada olla yksin. Minun täytyy paljon
mieltä, paljon tehdä tiliä itseni kanssa. Huo-
menna, toivon minä, on kaikki oleva selkeätä mi-
nun sydämässäni.

IRJA.

Huomenna olet sinä uusi ihminen. Eikö totta, Simo?

(Vetää hänet istumaan karsinanpuolelle.)

AFFLECK

(väsyneesti).

Minä en tiedä. Kaikki humisee ja surisee minun korvissani. — (*Pitkä vaitiolo. Ulkona torventoitotuksia. Sitten kavioiden kapsetta, joka etääntyy vähitellen.* AFFLECK kuuntelee surumielisenä sitä ja virkahtaa.) Siinä lähtee minun viimeinen vartioni.

IRJA.

Kaipaatko sinä heitä?

AFFLECK.

En. Kuitenkin olin minä ikäänkuin kasvanut kiinni heihin. On kuin osa sydämestäni seuraisi heidän mukanaan.

IRJA

(hiljaa).

He olivat sinulle — — hyvin uskolliset?

AFFLECK.

He olivat minun kilpeni ja miekkani elämän taistelussa. — (*Sulkee silmänsä, kärsimys kuvastuu hänen kasvoillaan.*) Nyt olen minä aivan aseeton.

IRJA.

Siksi on maailma oleva myöskin sinun suhteeksi miekkaa käyttämättä. Nyt olet sinä saapa rauhan, Simo.

AFFLECK

(raukeasti).

Rauhan. — (*Äkkiä levottomasti.*) Ei, ei, minä en saa rauhaa koskaan täällä Hovilassa. Pihtipielet puhuvat, joka orsi taitaa taruja täällä. (*Kauhulla.*) Tuokin ovi ...

(Osoittaa oikealle seinälle.)

IRJA.

Mikä? Eihän siinä ole mitään ovea.

AFFLECK

(äkisti itsensä pidättäen).

Ei. — Hyvää yötä. — (*Kuin itsekseen.*) Minun täytyy paljon miettiä, paljon seuloa selväksi hämärää ja pimeää ... Hyvää yötä.

IRJA.

Hyvää yötä sitten, Simo. — (*AFFLECK suutelee häntä otsalle ja hoippuu ulos.* IRJA jää yksin hämmästyneenä vasemmalle etualalle seisomaan.) Mikä häneen meni? Mitä hän aikoo? — (*PIRKKO tulee.*) Pirkko! Sinä ymmärrät hänet. Miksi hän ei tahdo nukkua minun kansani tänä yönä?

PIRKKO.

Tällaisina öinä ei ennen Hovilassa moni silmää ummistanut.

IRJA

(koneellisesti).

Niinkö? — Hän lähti juuri pois täältä. Mihin luulet menneen hänen?

PIRKKO.

Kuka tietää. Ennen teki hän aina silloin jotakin hirveätä tahi käski koko talonväen tanssiin. Nyt en tiedä, mikä liikkuu hänen mielessään.

IRJA.

Pirkko! Minä en tohdi nukkua yksin tuolla yliskamarissa. Saat tehdä vuoteen minulle tänne karsinanpuolelle.

PIRKKO

(laittaen vuodetta).

Kenties lähtee hän jälleen ratsastamaan. (*Kuuntelee.*) Mitä minä sanoin? Hepo hirnahtaa, kaviot kopisevat. Hän on jo tiellä.

IRJA.

Sateessa? Tuulessa?

PIRKKO

Pilkkopimeässä. — (*Lähestyy häntä hiljaa ja kohottaa sormensa varoittavasti.*) Tulee peljätä häntä . . .

IRJA.

Tulee rakastaa häntä. (*Päätään nyykähyttäen, kuin itseksensä.*) Niin se on.

(PIRKKO menee äänettömänä. IRJA rupeaa hiljaiseen riisuutumaan. Hyräilee, miettii, hyräilee jälleen ja jää taas koneellisesti eteensä tuijottamaan.)

Ballaadi.

Simo Affleck, ankara mies,
hän hevosensa tallista nouti.
Hepo hirnui: „Voi sua, voi,
Simo Hurtta, Karjalan vouti!”

Simo Hurtta, huikea mies,
suki hevosensa harjan ja tukan.
„Vasta voivota, kun satulassa
tuon kotihin ma Karjalan kukan!”

Hepo hirnui: „Voi sua, voi,
Ilomantsi on Karjalan kukka
ja Mantsit on sukua suurta,
Ilomantsi on Affleckin hukka.”

Simo Affleck, ankara mies,
vei hevosensa kaivolle juomaan.
„Ilomantsi on Affleckin armas,
muu jääköhön Herramme huomaan.”

Hepo hirnui: „Voi sua, voi,
koko Karjala allasi huokaa,
joka pirtissä piilut jo välkkää,
joka korpilla kohta on ruokaa.”

Simo Hurtta, huikea mies,
 pani orhille ohjakset vakaat.
 „Vasta voivota, kun verisellä
 sotakentällä kanssani makaat!”

Hepo hirnui: „Voi sua, voi,
 et sorru sa suurehen sotaan,
 oman mielesi murhe sun murtaa,
 oma kourasi kaataa sun kotaan.”

Simo Affleck, ankara mies,
 löi virkkua vitsalla kerran.
 Hepo hirnui, soi kavioista
 hääkanteleet Karjalan herran.

(Istuu vielä hetkisen vuoteensa laidalla ja puhalttaa kynttilän sammuksiin. Pirtti on pari tuokiota aivan pimeä. Sitten avautuu salaovi oikealla ja sisään astuu VALKEA VAIMO, palava kynttilä kädessään, silmäluomet kiinni kuin unissakävijällä. Asettaa kynttilän pankon paadelle ja istuu kangaspuihin. Irja, joka on kohonnut puoleksi vuoteestaan, katsoo suurin silmin häntä.)

IRJA.

Kuka olet?

VALKEA VAIMO.

Affleckin valkea vaimo olen. Nuku nurmi-
 lintu, nuku! Miksi kera kuolleiden unessa kes-
 kustelet?

IRJA.

Mistä tulet?

VALKEA VAIMO.

Tulen tuonelasta. Yö on niin pitkä valvoa yksinäisen. Nuku! En tahdo sinua haudan elämään herättää.

IRJA.

Mitä kudot?

VALKEA VAIMO.

Kudon huntua huolieni. Nidon niidet apeista mielialoista, loimet langoista sydänsuruni. Ne kehräsin kesällä kerran, mutta silloin, ah, minun ajatukseni hämmentyi enkä minä enää koskaan löydä kullan kuontaloa.

IRJA.

Onko kuontalo hukkunut sinulta?

VALKEA VAIMO.

Värttinä kädestä vääntyi, järki syviin sydänvesiin putosi, jäin yksin rannalle sinisen lammen veden viileän pohjatuutta itkemään. Nyt kuolon sukkula kädessäni suikkaa, salliman pirrat helkkyvät pääni päällä.

IRJA.

Kudotko kuolemaa minulle?

VALKEA VAIMO.

Kudon kaunista nukkumista ... Valkeana lautsalla lepää, punahuulet puoliavoimina hymyi-

levät. Talvi liinat lumivalkeat käärii, halla arkun kinos-kimmeltävän huolii, säilä sininen puhki sydämesi paikkaa murheellista muistuttaa . . .

IRJA.

Ah!

(Kirkaisee kamalasti. Kynttilä sammuu, näyttämö pimenee. VALKEA VAIMO häviää.)

ESIRIPPU.

NELJÄS NÄYTÖS.

ENSIMMÄINEN KUVAEELMA.

Juhlasali Hovilassa. Ovi oikealta ja vasemmalta. Tausta aukeaa leveäksi poikkikäytäväksi, joka on valaistu kynttilöillä. Käytävän peräseinällä iso ikkuna. Katossa kimmeltävä kynttiläkruunu. Kaikki on valmista vieraita vastaan ottamaan.

Perällä pöytä, täynnä viiniä, herkuja ja makeisia. Sisustus upea, jopa ylellinen. Kudotut seinäverhot esittävät metsästyskohtauksia y. m. Pitkin seiiniä. matalia sohvia ilman selkänojaa. Oikeanpuolisella seinällä suuri karhuntalja; sen alla isännän ja emännän kunniapaikat. — AFFLECK parhaimmassa majurin-univormussaan kävelee yksin edestakaisin salissa. IRJA tulee vasemmalta häikäisevässä juhlapuvussa. AFFLECK rientää vastaan hänelle.

IRJA.

Olenko kaunis?

AFFLECK.

Kuin aurinko. — *(Suutelee häntä ja saattaa hänet kunniapaikalle istumaan.)* Meidän vieraamme näkyvät antavan hiukan odottaa itseään.

IRJA.

Oletko nyt onnellinen?

AFFLECK.

Olen. Minä en ole koskaan tiennyt, että maailmassa olisi mitään näin korkeata.

IRJA.

Hetken huimaavan kukkulalla seisot. Tokko enää ollenkaan yletyn sinuun?

AFFLECK.

Sinäpä juuri olet minut nostanut sinne. Viihdy vierelläni! — (*Suutelee jälleen häntä.*) Minun mieleni on kuin tämä valaistu juhlasali. Katso! Sitä ei ole aukaistu sitten kuin ...

(Vaikenee äkkiä synkistyen.)

IRJA.

... sitten kuin sinun häissäsi, Affleck. Sinä voit aivan hyvin puhua siitä minulle. Onhan nyt kaikki taas kirkasta ja valoisaa. Anna on isänsä luona, rovasti on leppynyt saatuaan takaisin tyttärensä, tämän järki valkenee vähitellen ...

AFFLECK.

Irja! Miksi tahdot tuota juuri nyt minun mieleeni muistuttaa?

IRJA.

Miksi et sallisi minun siitä puhuvan? Onhan sinulla nyt rauha.

AFFLECK.

Kyllä. Mutta musta pilvi lankeaa yhä vieläkin yli aivojeni, kun rovastia ajattelen. Onko hän leppynyt todellakin?

IRJA.

Voitko enää epäillä sitä? — Ei ole ihme, jos hän on ollutkin vihainen sinulle, tuo herttainen herra rovasti, kaiken sen jälkeen, mitä teidän välillänne on tapahtunut. Kun ajattelee, että tässä samassa salissa kerran tanssittiin sinun ja hänen tyttärensä tupaantulijaisia ...

AFFLECK.

Sitäkään ei minun tee mieleni juuri nyt muistella. — (*Osoittaen otsaansa.*) Se ilta loppui, kuten ehkä olet kuullut, sangen surullisesti.

IRJA.

Ah! Tuo arpi! — (*Suutelee sitä.*) Ei se aukene enää. Ei se ikinä enää tule sinulle tuskaa tuottamaan.

AFFLECK.

Vanhat haavat vuotavat aina verta, niin pian kun ne mieleen juolahtavat. Unho on ainoa lääke niille.

IRJA.

Verta? — (*Nauraen.*) Minä en näe siinä niin verentilkkaakaan. — (*Tullen äkkiä vakavaksi ja surumieliseksi.*) Niin, niin, puhutaan myöskin sisällisestä verenvuodosta ... (*Hiljaa.*) Sinä olet kärsinyt paljon, liian paljon, Simo.

AFFLECK

(vaikeasti).

Olen.

(Vaitiolo.)

IRJA

(jälleen iloisena).

Siksi juuri voimme me puhua jälleen tuosta sinun arvestasi. — Tiedätkö, että haava paranee, kun puhutaan siihen? Minä olen oppinut sen pienempänä. Jos minä lankesin tai muuten sain jonkun kuhmun ohimooni — ja minä sain niitä usein, sillä tiedäpä, että olin oikea rasavilli pikkutyttönä! — niin puhalsi mummoni siihen vain ja sanoi: „lujempi tulee.” — Kas nyt minä puhallan siihen. Nyt se on poissa.

AFFLECK.

Se on siinä. Minä tunnen kuitenkin sen ainaisen läsnäolon.

IRJA.

Ei se rumenna sinua. — Kerropas itse kerran, kuinka saitkaan sen?... Sinä menit pihan poikki, pihalla oli paljon väkeä ...

AFFLECK.

Niin. Minä olin menossa pirttiin pitämään huolta kansan kestäyksestä ... Sitä oli saapunutkin satalukuisin ... Kansa seisoikin kinoksissa tuolla ulkona ja katsoi ikkunoista sisälle meidän iloamme ... nälistyneitä, ryysyisiä haamuja, silmät lasittuneita pitkästä tuijotuksesta omaan kurjuuteensa ja epätoivoonsa ... (*Vavahtaen.*) Minä en ollut koskaan tiennyt, että maailmassa oli niin paljon köyhyyttä ja viheliäisyyttä.

IRJA.

Ja sinä säälit heitä? Ja sinä tahdoit kestitä heitä? — Katsopas, Simo, sinä olet sittenkin ollut parempi kuin luulet. Sinä olet vain hävennyt hyvyyttäsi.

AFFLECK.

Minä tahdoin, että he söisivät itsensä kerran kylläisiksi. — Silloin pihan poikki menessäni viuhahti jousenjänne väkijoukosta ... (*Tuskallisesti.*) Ei, minä en tahdo kertoa enempää. Minä en tahdo!

IRJA.

Koskeeko se sinuun niin kovasti?

AFFLECK.

Kyllä. Ja tiedätkö miksi? Siksi että minä sillä hetkellä tosiaankin säälin heitä. — Se lau-

kaus sattui minun arimpaani. Ymmärrätkö sitä, Irja?

IRJA

(surumielisesti).

Minä ymmärrän. Sinä tunsit itsesi loukautuksi, väärin käsitetyksi siinä sisimmässä, jossa pieninkin paha kosketus tekee kipeätä.

AFFLECK.

Niin. — Mutta voitko sanoa minulle, Irja, miksi kaikki paha ulkoapäin sattuu ihmiseen juuri hänen hyvällä hetkellään? Miksi ei se iske otsaan silloin, kun sen takana mustat ajatukset myllertävät? Mikä suuntaa salliman vasamat aina juuri ihmisen valkeaan mielialaan?

IRJA.

Muuten eivät ne arvattavasti häneen sattuisikaan. Ne kilpistyisivät pois hänestä kuin höyhenet eikä mikään mahti maailmassa voisi häntä musertaa.

AFFLECK.

Mutta miksi pitää ihmisen tulla murretuksi juuri hänen parhaassaan? Miksi aina juuri puh-taimmissa ja jaloimmissa tarkoitusperissään, olkoot ne sitten kuinka hetkellisiä ja haihtuvaisia tahansa? Miksi me ihmiset emme murru yöpuoleltamme? Miksi aina päiväpuolelta?

IRJA

(hiljaa).

Sepä se yksin lieneekin meissä murtuvaista. — Ihmisen yösydän on niin kova ja synkkä, ettei mikään pysty siihen. Pyhän salaman täytyy sattuua päiväsydämeen.

AFFLECK.

Niin se lienee. — (*Harmaana ja toivotto-
mana eteensä tuijottaen.*) Se silmänräpäys mursi paljon parasta minussa. Minä näin kuin tuomiopäivän tulenkajastuksessa, kuka minä olin, kuinka yksin minä olin ja kuinka mahdoton minun oli löytää mitään ymmärrystä tuosta väkijoukosta, jonka karsaat ja salakavalat katseet välkkyivät kuuraisten silmäkulmien alta puukonterää pistävämpinä.

IRJA.

Ja kuitenkin ovat he sinut nyt ymmärtäneet. Kuitenkin ovat he nyt käsittäneet hyvyytesi eivätkä ajattele enää kapinaa ja salamurhaa . . . Katsopas! Enkö ollut oikeassa, kun neuvoin sinua lähettämään pois nuo huovit huonotapaiset? Ne juuri olisivat vielä tänäkin iltana estäneet heitä näkemästä mielenmuutoksesi syvää todellisuutta.

AFFLECK

(synkästi).

Kuka sen tietää. — (*Nousten.*) Mutta tul-
koon minun välini muuten tämän kansan kera

kuinka hyväksi ja sydämelliseksi tahansa, niin sitä kertaa minä en anna heille anteeksi milloinkaan, en milloinkaan! Ei ole lupa iskeä ihmiseen silloin, kun hän on kaikkein aseettomin, eikä pistää puukolla siihen, missä ei ole mitään rautapaitaa. Jos jumalat taivahissa ovat sen luvan itselleen ottaneet, niin olkoon se heidän asiansa, mutta ihminen ei saa sitä tehdä, niin totta kuin minä seison tässä, sillä ihmisen tulee olla kohtalon sokeita valtoja korkeampi ...

IRJA.

Simo!

(Tahtoo vetää hänet takaisin istumaan.)

AFFLECK.

Ei! Älä keskeytä minua. Minä en nyt istu. Minä tahdon sanoa seisaaltani nyt sen, mitä minä mietin tuona myrskyisenä yönä, kun kuulin sinun valkeita kummituksia nähtyäsi paenneen pappilaan, eikä minulla ollut ketään, jolta kysyä tahi jolle vastata sieluni väkivaltaisessa kamppaelussa. Jos minä olisin ollut niinkuin ennen olin, en minä ikinä olisi tullut enää sinua pappilasta noutamaan. Sillä tiedä, tytär Yrjö Sormuisen, joka minun käskystäni hirtettiin, Simo Affleck voi muuttua miksi tahansa, mutta hän ei voi koskaan kadottaa ylpeyttään, jonka hän on saanut Jumalalta, eikä tietoa siitä, mitä hän on velkapää itselleen

ja omalle arvolleen. Ja kuitenkin minä tulin, kuitenkin painoin minä alas silloin tämän ylpeyteni, sillä minä ajattelin: ellen minä nyt mene, särkyy hänessä hienoin, murtuu hänessä se, minä elämä on minulta murtautunut, eikä hän koskaan enää tule ehyttä päivää näkemään. Ja minä tunsin, että minä sillä kertaa olin kohtaloa korkeampi, olin jalompi jumalia, sillä sinua vastaan minä en ollut rikkonut mitään eikä sinulla ollut mitään oikeutta käydä tuomiolle minun menneisyyteni kanssa, joka on minun, minun yksin ja minun ainoastaan.

IRJA.

Minä en silloin käynyt tuomiolle sinun kansasi. Minä en silloin ajatellut sinun entisyyttäsi. Minä en syyttänyt sinua mistään. Vain yksi ajatus paloi silloin minun sydämässäni. Minä ajattelin: Simo Affleck ei koskaan tule onnelliseksi, ellei hän tee rauhaa kera entisyytensä. — Niin minä ajattelin. Siksi minä ratsastin rovastin luo. Mutta minä en tuominnut sinua.

AFFLECK.

Sinä menit minun viholliseni taloon ja minä tunsin, että hän samalla sai tilaisuuden iskeä minuun ikäänkuin selästäpäin . . . Se on hyvin ilkeä tunne, tytär Sormuisen, sillä jos mieli miehen kestää ja seisoa kannallaan, täytyy hänen tietää, mihin hän nojaa, ja tietää, ettei hänen toista tur-

vatessaan tuo toinen johdata veistä vihollista taakaapäin hänen sydämeensä.

IRJA.

Simo! Nyt puhut sinä minulle kuin viholliselle.

AFFLECK.

Anteeksi. — (*Pyyhkäisee otsaansa.*) Niin, niin, sinä näet, että vanhat haavat vuotavat sitenkin verta. — — Niin, niin, ethän sinä ole sitä minulle tehnyt. Onhan nyt kaikki hyvin, kaikki hyvin.

IRJA.

Etkö istuisi? — Me istuimme äsken niin hyvin tässä.

AFFLECK.

Ojenna minulle viinipikari! — (*Juo.*) Kiitos. Sinä näet, että meidän on vaarallista puhua menneisyydestä. Sieltä nousee esiin hahmoja, joita me emme hallitse, ja muistoja, jotka ovat meitä voimakkaammat. — Suo anteeksi: minä todellakin unohdin itseni.

IRJA.

Ja nyt me emme puhu enää entisyydestä mitään, vaan käännämme silmämme päivänpaisteeseen vastaisuuteen. — Tämä juhla on oleva tarpeellinen ulkonainen merkki ajan paremman alkamisesta. Sitten me matkustamme Turunkorvaan taikka elämme täällä kaksin, aivan hiljaa. Rovasti

käy meillä ja me käymme rovastin luona. Pistädyt talonpoikien pirteissä, he saapuvat sinun luoksesi kuin isän ja hyväntekijän, vaimosi tervehtyy vähitellen ja minä ...

AFFLECK.

Ja sinä, Irja?

IRJA.

... Minä häviän kuin härmä maahan, kuin varjo kuutamossa hangille hopehisille. — (*Voi tuskin enää pidättää kyyneleitään.*) Sinä olet minut pian unohtava.

AFFLECK

(pudistaen päätään surumielisesti).

En koskaan unhotta minä sinua, Irja Sormuinen, vaan ijät kaikki kannan minä sinun kuvaasi sydämässäni niinkuin kantaa meri kirkas aurinkoa tahi taloni kurkihirsi visertävää pääskynpesää. — (*Suutelee häntä hiljaa.*) Minä en tahdo tulevaisuuttani ilman sinua ajatella.

IRJA

(painaa päänsä hänen povelleen).

Niinpä emme ajattele enää sitäkään, vaan pysymme nykyisessä, pidämme kiinni tästä päivästä ja tästä tuokiosta, antaen menneen mennä, tulevan tulla, hetkien vesivirtana vilistä, iankaikkisuuden ympärillämme merenä yöllisenä kaareu-

tua. (*Sulkien silmänsä.*) Arvat kohtalon, nyt langetkaa! Tähdet kultaiset taivahilta, nyt pudotkaa! Helmani heleä on nyt valmis teitä vastaan ottamaan, sillä minun sydämeni syvin toivo on toteutunut.

(Vaitiolo. ARNKIL, myös virkapuvussa, tulee taustasta vasemmalta.)

ARNKIL.

Anteeksi, taidan häiritä . . .

AFFLECK.

Ette suinkaan, herra henkikirjuri, ette suinkaan. Me odotamme juuri vieraita tässä. — Istukaa, olkaa hyvä! Kenties tahdotte juoda pikarin viiniä kerallamme?

ARNKIL.

Kiitän. — Olisin oikeastaan kernaimmin tahotonut tavata herra majuria kahden kesken . . .

AFFLECK.

Siis virka-asioita? Te voitte puhua aivan vapaasti. — (ARNKIL *pudistaa päätään.*) Eikö? Siis mitä? — (*Leikillisesti.*) Muistakaa: kaikki ikävät asiat huomiseksi.

IRJA.

Minä menen. Arvaan, että henkikirjuri Arnkil ilmoittaa ikävyytensä vapaammin minun pois-ollessani.

ARNKIL.

Te erehdytte, hyvä neiti. Tämä ei tule olemaan teille mikään ikävä asia. Yhtä vähän kuin teillekään luultavasti, herra majuri, vaikka se kenties on hiukan odottamaton. — Minä pyydän eroa virastani.

AFFLECK

(karaten ylös):

Kuinka? — Niin, sinun täytyy todellakin jättää meidät nyt tuokioksi, Irja. Meidän täytyy keskustella tästä hiukan ...

IRJA.

Kyllä, kyllä. — (*Kuiskaten.*) Anna hänelle ero! — Teillä on aikaa kaksi minuuttia, herra henkikirjuri Arnkil.

(Menee niijaten syvään vasemmalle. ARNKIL seisoo edelleenkin kunnioittavassa kumarruksessa perällä. AFFLECK kävelee edes takaisin otsa rypyssä. Vaitiolo.)

AFFLECK.

Te pyydätte eroanne? Miksi?

ARNKIL.

Te tiedätte, herra majuri, että minä jo jonkun aikaa olen toivonut sitä. — (*Huolettomasti.*) Jos herra majuri vain suvaitsee vastaan ottaa tilikirjat, olen minä valmis nyt heti jättämään Hovilan hoidon jollekin toiselle ja, kuten toivon, siihen sopivammalle henkilölle.

AFFLECK.

Häh? Mitä roskapuhetta tuo on? Te tiedätte itse hyvin kyllä, että koko Kajaanin vapaa-herrakunnassa ei ole ketään siihen toimeen sopivampaa. Te olette täällä yksinkertaisesti välttämätön. Minä en tule aikaan ilman teitä.

ARNKIL.

Te tulette kyllä. Kukaan ei ole välttämätön, herra majuri. Minä olen kyllin vanha mies jo tuon totuuden syvästi tunteakseni. — Tietysti voi se olla hiukan outoa alussa ...

AFFLECK.

Se on oleva yhtä outoa lopussakin. — Minä olen ollut teihin hyvin tyytyväinen, herra henkikirjuri. Jos kenties on kysymys palkkasuh-teista ...?

ARNKIL.

Ei. Ei ole kysymys niistä, herra majuri. Minun palkkani on täysin riittävä minulle eikä esimieheni hyvyys muutenkaan ole jättänyt minulle tilaa mihinkään enempiin toivomuksiin.

AFFLECK.

Olenko sitten jollakin tavoin ehkä loukannut teitä? Tunnetteko te itsenne täällä jollakin tavoin syrjäytetyksi? — (*Vaitiolo.*) Te vaike-nette? Minä vakuutan, jos sellaista on tapah-

tunut, on se tapahtunut kokonaan vasten tahtoani. Minulla on pikavihainen luonne, minä tiedän, että silloin saattaa . . . että tulee sanoneeksi sel-laista, jota jälestäpäin ei muista, mutta katuu vilpittömästi, jos mieleen muistutetaan. Kas niin, karjalainen sanoo: synnit anteheksi!

ARNKIL.

Herra majurilla ei ole minun suhteeni mitään anteeksi pyydettyä.

AFFLECK.

Ainakin on minun tarkoitukseni aina ollut kohdella teitä ystävänä. — (*Ojentaen kätensä hänelle.*) Sillä olettehan te sitä minulle, herra henkikirjuri? Voimmehan jutella niinkuin kaksi ystävää?

ARNKIL.

Epäilemättä. Mikään ei ole minulle sen mieluisempaa. — Muuten pyydän ohimennen huomauttaa . . .

AFFLECK.

Oh, jättäkää tuo! — Muistakaa, herra henkikirjuri: me puhumme nyt ystävien kesken.

ARNKIL.

Kuten suvaitsette. Vaatimaton tarkoitukseni oli vain huomauttaa, että meidän suhteemme nyt,

kuten aina, on kokonaan herra majurin määrätävissä.

AFFLECK.

Onko teidän siis aivan mahdoton jättää noita lauseparsianne? — (*Johdattaa hänet vasemmalle etualalle.*) Kas niin, nyt te istutte tuohon ja minä tähän teitä vastapäätä. Ja nyt pyydän minä kysyä teiltä suoraan ja ystävänä: miksi te eroatte?

ARNKIL.

Te tiedätte, herra majuri, minun terveyteni on heikontunut ja ...

AFFLECK

(nauraen).

Kuin Jessenhausin? — Ei, herra Arnkil, teidän ei ole tarvis matkustaa sitä varten Kajaaniin. Te olette teräksestä. — Kas niin: minä pyydän teitä myöskin vastaamaan ystävänä.

ARNKIL.

Minä en voi antaa mitään muuta vastausta.

AFFLECK.

Te voitte kyllä, jos te vain tahdotte, herra henkikirjuri. — Sallikaa minun sanoa teille: teidän eronpyyntönne tulee minulle todellakin odottamatta. Minä en ole siihen valmistunut. Se on tuottava minulle ikävyyksiä, paljon ikävyyksiä.

ARNKIL.

Herra majuri suvaitsee hyvántahtoisesti suurentaa minun vähäistä merkitystäni tässä talossa . . .

AFFLECK.

En. Minä en tee sitä niin hituistakaan. Te olette Hovilan tuki ja turva. Te olette minun oikea käteni koko maakunnan hallinnossa. Enemmän kuin oikea käsi, molemmat kädet. — Sanalla sanoen . . . te jätätte minut pulaan, hyvin suureen pulaan, herra henkikirjuri.

ARNKIL.

Kuitenkin on minun pakko pysyä päätöksessäni. Minä en voi enää jäädä tänne.

AFFLECK.

Te tahdotte erota? Mutta ei suinkaan nyt heti? Milloin? Vuoden päästä? Parin vuoden? Sitten kun olemme saaneet tuumia ja sovitella . . . Kentiespä te siihen mennessä vielä muutatte mieltänne, herra henkikirjuri?

ARNKIL.

Minä en luule sitä.

AFFLECK.

Olkaa vakuutettu: te jäätte. Minä olen aivan varma siitä. — Mihin te lähtisitte?

ARNKIL.

Olen aikonut ensin matkustaa Ouluun. Sitten kenties ensi avovedellä Tukholmaan . . .

AFFLECK.

Tukholmaan? Todellakin? — Ja mitä hyvää te siellä tekisitte? Huvittelisitte? Eläisitte koroillanne? . . . Niin, niin, minä tiedän, herra henkikirjuri, te olette säästäväinen mies ja teillä on jo nyt oma pieni sievä pääomanne.

ARNKIL.

Hyvin pieni, herra majuri, mutta kuitenkin kyllin suuri turvatakseen minulle, vaatimattomasti eläen, huolettoman ja tyynen toimeentulon vanhoilla päivilläni.

AFFLECK.

Te puhutte vanhoista päivistä? Te! — Te ette aio hakea mitään virkaa Tukholmassa?

ARNKIL.

En. — Hm, voihan se olla mahdollista . . . joku pieni vähävaivainen toimi jossakin kansliassa . . . saa riippua kokonaan asianhaaroista.

AFFLECK.

Juuri niin. Ja samoin jätämme tämän teidän eronne niistä riippuvaksi.

ARNKIL.

Ei, herra majuri. Minä en voi jäädä. Minä en voi jäädä parhaalla tahdollanikaan.

AFFLECK

(rypistäen kulmiaan).

Te ette voi? — Milloin te sitten välttämättä tahtoisitte matkustaa?

ARNKIL.

Mieluimmin jo tänä iltana.

AFFLECK.

Tänä iltana? — (*Hypähtää ylös. Myöskin Arnkil nousee.*) Tänä iltana? Nyt juuri kun me odotamme vieraita? — Myöntäkää, herra henkikirjuri, että tuo teidän päätöksenne kuulostaa omituiselta, hyvin omituiselta. — (*Loukkaantuneena.*) No niin, minä en voi väkivallalla pidättää ketään ...

ARNKIL.

Pyydän, että te ette ymmärtäisi minua väärin, herra majuri. Minä tahtoisin mielelläni jäädä tänne. Mutta minä en voi. — Se ei kuitenkaan tule millään tavoin teidän juhla-iloanne häiritsemään. Tarkoitukseni on hävitä aivan hiljaa, huomaamatta.

AFFLECK

(terävästi).

Sitten teillä on joku aivan erityinen syy poistumiseenne? — Istukaa, olkaa hyvä. Nyt tahdon minä kuulla koko totuuden.

ARNKIL.

Niin, minulla on syyni.

AFFLECK.

Mikä?

ARNKIL.

Hm, minä voin sanoa sen teille. Mutta muistakaa, herra majuri: te pyysitte minua puhumaan ystävänä.

AFFLECK.

Niin, minä pyysin.

ARNKIL.

Te muistatte kenties myöskin, mitä minulla eräässä toisessa yhteydessä kerran oli kunnia sanoa teille: minä olen uskollinen teille, mutta ainoastaan niin kauan kuin te itse olette uskollinen itsellenne.

AFFLECK.

Minä muistan.

ARNKIL

(matalalla äänellä).

Nyt tunnen minä, että jos minä jään Hovilaan, minä en enää voisi palvella teitä uskollisesti.

AFFLECK.

Ahaa, minä ymmärrän. Jatkakaa!

ARNKIL.

Niin. — Minusta tuntuu, luvalla sanoen, ja on jo kauan tuntunut viime aikoina, että tässä talossa on eräs valta . . . kuinka sanoisinkaan . . . vaikutus . . .

AFFLECK.

Ymmärrän. — Mutta minä itse? Enkö minä itse ole sama kuin ennen? Ettekö te voi edelleenkin palvella minua kaikista syrjävaikutuksista vähääkään välittämättä?

ARNKIL.

En. Te ette ole sama kuin ennen. — (*Matalalla äänellä.*) Hän, nainen, hallitsee teitä.

AFFLECK

(katsoen häneen).

Se ei ole totta.

ARNKIL.

Kyllä. Eikä hän hallitse ainoastaan teidän sydäntänne, vaan myöskin teidän päätänne ja aivojanne, joka on vielä paljon vaarallisempaa. Teitä palvelen minä aina mielelläni. Häntä, en koskaan.

AFFLECK.

Jatkakaa!

ARNKIL.

Meidän mielipiteemme, hänen ja minun nimittäin, käyvät jokaisessa asiassa vastakkain. — Tämä juhla esimerkiksi. Minä en voi nähdä mitään sen järjettömämpää.

AFFLECK
(kärkevästi).

Kuinka niin?

ARNKIL.

Aivan yksinkertaisesti. Siksi että tänne ei tule kukaan. — Te näette itse: me kaksi olemme ainoat vieraat täällä. Juuri niin, vieraat, sillä tämä on hänen juhlaansa eikä teidän, herra majuri. Te itse ette ole voinut koskaan tahtoa sitä.

AFFLECK.

Miksi en?

ARNKIL.

Siksi että se on hassutusta. Ei tule kukaan. — Herra majuri: minä voin mennä turmioon teidän kerallanne. Mutta minä en voi enkä tahdo tehdä itseäni teidän tähtenne naurettavaksi.

AFFLECK
(kuohahtaen).

Henkikirjuri Arnkil!

ARNKIL.

Anteeksi, te pyysitte minua olemaan suora.

AFFLECK.

Jatkakaa!

ARNKIL.

Minulla oli kunnia jo aikaisemmin varoittaa herra majuria tämän juhlan johdosta. Te ette uskonut minua . . . Ettekä te usko minua vielä nytkään, jos sanon: me jäämme ainoiksi juhla-vieraiksi.

AFFLECK

(ylpeästi).

Ja te uskotte todellakin, että kukaan kutsuvieras uskaltaisi jäädä pois juhlasta, jonka minä, majuri Affleck, olen valmistanut? — Minä en nyt puhu kutsumattomista, kansasta toisin sanoen, vaikka minä olen kirkossa kuuluttanut, että jokainen, kuka tahansa, on tänä iltana tervetullut Hovilaan. Minä puhun pitäjän ja läänin vallasväestä.

ARNKIL.

Miksi he tulisivat? Ei mikään pakota heitä siihen.

AFFLECK.

Pelko.

ARNKIL.

He eivät pelkää teitä enää, sen jälkeen kun te itse olette antanut aseet pois käsistänne. Ennen: he olisivat tulleet joka sorkka. Nyt: he kohauttavat olkapäitään.

AFFLECK.

Luuletteko? — He katsovat, toisin sanoen, minun tulleen höperöksi vanhoilla päivilläni?

ARNKIL.

Luvalla sanoen, niin. Sillä onhan se sulaa hulluutta tämä — sovintojuhla!

AFFLECK.

Luuletteko? — Mutta onhan heidän täytynyt nähdä minun vilpittömät tarkoituseräni. Onhan raa'immankin rahvaan täytynyt huomata, että minä pyrin sovintoon sekä Jumalan että ihmisten kanssa.

ARNKIL

(varovasti).

Olisi ollut parempi sopia vain Jumalan kanssa.

AFFLECK.

Te tarkoittatte —?

ARNKIL.

Jumalat voivat antaa anteeksi, herra majuri. Ihmiset, eivät milloinkaan.

AFFLECK

(synkästi).

Se voi olla totta.

ARNKIL.

Se on totta, herra majuri. — Oletteko itse antanut anteeksi heille? Minä en tiedä mitään. Minä vain kysyn . . .

AFFLECK.

Te kysytte taitavasti, herra henkikirjuri. — No niin, te ette usko siis, että mikään sovinto minun ja muiden ihmisten välillä enää on mahdollinen?

ARNKIL.

Ei, minä en usko sitä. Ainoa luonnollinen pohja, jolle herra majurin suhde maakuntaan voi perustua, oli pelko. Nyt ei sitä ole olemassa enää. Siksi ei ole enää mitään suhdettakaan.

AFFLECK.

Herra henkikirjuri! Te sanotte julki sen, mitä minä oman sydämeni syvyydessä olen joskus tuntenut ja aavistanut. — (*Äkkiä.*) Kenen on peljättävä?

ARNKIL.

Heidän. — (*Matalalla äänellä.*) Heidän on meitä peljättävä kaikessa ja oltava meille alamaiset.

AFFLECK

(kuin itsekseen).

Niin . . . elleivät he opi meitä rakastamaan ja kunnioittamaan.

ARNKIL.

Herra majuri, te olette jo vanha mies ja tiedätte yhtä hyvin kuin minäkin: me voimme muuttua, maailma meidän ympärillämme ei milloinkaan.

AFFLECK.

Ja millainen on maailma minun ympärilläni?

ARNKIL.

Paha, herra majuri. Mutta se on oppinut pelkäämään teitä. Se ei tahdo oppia enää mitään uutta tunnetta, vaikka te sille enkelien kielellä haastaisitte. Te olette hävittänyt sen heissä monella hyvää tarkoittavalla, mutta epäkäytännöllisellä toimenpiteellä. Nyt heillä ei ole enää mitään tunnetta teitä kohtaan.

AFFLECK.

Paitsi viha? Niinkö tarkoitate, herra henkikirjuri?

ARNKIL.

Minä vältin sanoa sitä. Mutta asianlaita on todellakin niin. Yksinomaan ja ainoastaan viha, milloin siihen ei nimittäin liity välinpitämättömyys tahi ... ylenkatse.

AFFLECK.

Te käytätte kieltä, herra henkikirjuri —!
(*Pidättäen itsensä.*) Ja millä toimenpiteillä te

etenkin katsotte minun saaneen aikaan tämän muutoksen ympäristöni ajatustavassa?

ARNKIL.

Kaikilla, siitä saakka kun te lähetitte pois nuo sata ratsumiestä.

IRJA

(pistäen päänsä sisälle vasemmalta).

Herra henkikirjuri! Nuo kaksi minuuttia ovat aikoja sitten kuluneet.

AFFLECK.

Vielä hetkinen! Me olemme heti valmiit. — (IRJA *pois.*) Te väitätte siis, herra henkikirjuri, että minun sovintoni maailman kanssa jää ... kuinka sanoisin ... hiukan yksipuoliseksi?

ARNKIL.

Niin.

AFFLECK.

Ja että minun asemani päinvastoin nyt on vaarallisempi kuin milloinkaan?

ARNKIL.

Juuri niin, herra majuri.

AFFLECK.

Siispä sanokaa: mitä te tekisitte nyt minun sijassani?

ARNKIL.

Te kysytte sitä? Hyvä. — (*Matalalla äänellä.*) Minä lähettäisin pois tuon naisen, herra majuri.

AFFLECK.

Kenen?

ARNKIL.

Neiti Sormuisen.

AFFLECK.

Hän jää.

ARNKIL.

Uskallan siinä tapauksessa uudistaa eronpyyntini.

(Molemmat nousevat.)

AFFLECK.

Niinkö? — Joko laiva uppoo, joko rotat kiihkevät jättämään sen? — No noh, ei hätää, herra henkikirjuri, ei hätää.

ARNKIL.

Sen parempi.

AFFLECK.

Te tarkoittatte: minä olen perikadon partaalla eikä mikään mahti maailmassa enää voi pelastaa minua?

ARNKIL.

Suoraan sanoen: niin.

AFFLECK.

Ohoh! — Ei hätää. — Minäkö lähettäisin pois hänet? Hänet, joka on antanut rauhan minulle ...?

ARNKIL

(matalalla äänellä).

Teillä oli rauha, herra majuri.

AFFLECK.

Sanoinko rauhan? — Elämän on hän antanut minulle. Ennen oli kaikki mykkää ja autiota minun ympärilläni. Nyt puu vihertää minulle, taivas sinertää, kesän kasvat hymyilevät, talven valkeat kellot kilisevät. — Minä olen ihminen, en Hurtta enää. — Mieluummin annan minä repiä sydämen rinnastani kuin luovun yhdestäkään ainoasta hänen päänsä suortuvasta.

ARNKIL.

Siis on ero meidän välillämme välttämätön.

AFFLECK.

Niin, se on välttämätön. — Mitä te ajattelettekaan, herra henkikirjuri ...?

ARNKIL.

Paljon.

AFFLECK.

Sallikaa minunkin ajatella jotakin teistä, her-
ra Arnkil: — (*Terävästi.*) Te sanotte että minä
olen perikadon partaalla. Miksi te juuri silloin
kiirehditte jättämään minut?

ARNKIL.

Koska minä en kuitenkaan näe mitään mah-
dollisuutta teitä pelastaa.

AFFLECK.

Niin, niin, hädässä ystävä tutaan . . . Men-
kää! Te saatte eronne. Te saatte lähteä. Te
saatte lähteä heti. Minä en ole enkä tahdo olla
pienimmälläkään tavalla teistä riippuvainen.

ARNKIL.

Jumala varjelkoon! — Pyydän sitten vain jät-
tää majurille tilikirjat.

AFFLECK

(hajamielisesti).

Niin, tehkää se! — Saattepa nähdä, te ereh-
dytte. — Soisin, että jäisitte tänne voidakseni
näyttää toteen, että erehdytte. — Vieraita tulee.
— Sovinto tehdään. — Kaikki hyvin, kaikki hy-
vin, herra henkikirjuri. — (*Kävelee ympäri huo-
netta, pysähtyy Arnkilin eteen.*) Hyvästi!

ARNKIL.

Näkemiin saakka, herra majuri.

(Menee kumartaen. AFFLECK harhailee huoneessa ajatuksinensa.)

AFFLECK

(yksin).

Hän sanoi, ettei tule kukaan . . . ettei tule!

IRJA

(vasemmalta).

Onko hän poissa?

AFFLECK.

On.

IRJA.

Sepä hyvä. Hän on sietämätön ihminen, eikö totta? — Saiko hän eron?

AFFLECK.

Sai.

IRJA.

Mainiota! — Minä en ole voinut koskaan kärsiä häntä. On aivan kuin jotakin sammuisi minussa heti, kun hän lähestyy.

AFFLECK.

Hän oli kuitenkin minun uskollisin palvelijani.

IRJA.

Uskollisin pahassa, niin. — Hän oli vielä viimeinen varjo, joka kaihti onneamme. Nyt on meidän juhlataivaamme pelkästään päivänpaistehinen.

AFFLECK.

Hän sanoi, ettei tule ketään.

IRJA.

Kuinka? Ei tule? (*Nauraa.*) Eihän vielä ole aikakaan. Me vain olemme niin hätäisiä. Kuin pienet lapset ikään. (*ARNKIL tulee, tuo tili-kirjat, laskee ne pöydän nurkalle ja poistuu jälleen yhtä hiljaisena ja täsmällisenä. Vaitiolo. Koira haukahtaa kartanolla.*) Kuuletko? Eikö tule? Koko maailma tulee. — Riennätkö minä heitä vastaan ottamaan?

AFFLECK.

Tee se, armaani. — (*IRJA menee.*) Hän sanoi: perikadon?... Miksi sanoo samaa eräs ääni omasta sydämestäni?

IRJA

(tulee nolona takaisin).

Ei se ollut kuin vanha Mantsi.

AFFLECK.

Kuka? Kerjäläinen? — (*Katkeralla raivolla.*) Hah hah! Käske sisälle! Käske kerjäläi-

nen sisälle. Hah hah! Ovathan nyt Simo Hur-
tan sovintokestit.

IRJA.

Tännekö? Saliin? — Onko se sinun tahtosi
todellakin, Simo?

AFFLECK.

On. Miksi epäröit? Eikö hän kenties ole
kyllin hyvä tänne? — (*Salaperäisellä äänellä.*)
Mantsi on kuningas. Mantsi on Karjalan kunin-
gas. Mantsi elää sovussa metsän kanssa . . .

IRJA.

Hän elää sovussa koko maailman kanssa,
paitsi Jumalan, joka on hänen järkensä valon
sammuttanut.

AFFLECK.

Järki vangiksi! Sehän on sulin sovinto se.
Mitä muuta sovintoa voi ihminen ylimalkaan teh-
dä kera kuolemattomien? — Käske sisälle, käske
sisälle! — Ja käske hänen ottaa kannel kaina-
loonsa, sillä hän taitaa paljon kauniita kansan-
lauluja . . . Simo Hurtasta esimerkiksi. Hah
hah!

IRJA.

Simo! Tuo ei ole oikeaa iloa. Mikä on sinut
muuttanut niin äkisti? Sinä olet toinen myös
minua kohtaan.

AFFLECK.

Ole iloinen, ole iloinen vaan! — Nyt ovat Simo Hurtan juhlat. — Vieraita ei tule, mutta ei ole tarviskaan. — Eihän neiti liene vierasten tähden pukeutunut?

IRJA.

Olet paha.

AFFLECK.

Paha hamasta syntymästäni, Hurtta äitini kohdusta saakka. — Käske sisälle vanha Mantsi! Me tahdomme pitää hauskaa. — Odota! Tahdon itse saattaa kunnian kuninkaan sisälle. — (*Menee ja palajaa hetken perästä taluttaen MANTSIA.*) Istu! Kas niin, ja nyt me otamme ryypyn. Kippis! — Miltä maistuu? (*Tarjoo viiniä hänelle.*)

MANTSI

(irvistäen).

Milloinkas se on hyvä pahalle maistunut. — Majuri on höyli, hyvin höyli . . . hehheh! Mantsi tuntee kyllä Hovilan majurin.

AFFLECK.

Niin! Me kaksi olemme kyllä vanhoja tuttavvia. — Kippis! Toiselle jalalle.

IRJA

(ylenkatseellisesti).

Juottaa hullua kerjäläistä, joka muutenkin on viinaan menevä, on sekin huvitus.

AFFLECK.

Hurtalla ovat Hurtan hovit. — Syö! — (*Tarjoo herkkuja.*) Eikö niin, Mantsi? Sinähän tunnet Simo Hurtan?

MANTSI.

Tokko tunnen ... kyllä tunnen ... Hurtta hyvä isäntä, huono vieras ... Minä parempi vieras ... en vie väkisin mitään ... Otan, kun annetaan.

AFFLECK.

Etkö toivo mitään? Pyydä! — Sinä saat, saat kaikki, Hovilan saat, Turunkorvan saat ...

IRJA.

Mitä tuo tuollainen pila on?

AFFLECK.

Saat hänetkin, tuon ihanan istuvaisen!... Vaihdammeko? Sinä saat tämän majurin-takin, minä kanteleen ja kerjuusauvan.

MANTSI.

Saat sauvan, kannelta en anna. — Tuossa!... Hurtta hyvä isäntä ... Mantsi viluinen vieras ... saa ruokaa, saa juomaa ... ei pyydä mitään ... ei kaipaa mitään ... kaikki Luojan tahdon mukaan tapahtuu.

AFFLECK.

Kruunu! Missä on kruunu? Hän tietää, mikä on elämän salaisuus. — (*Kruunaa hänet makeistötteröllä.*) Tehkää portit avaroiksi ...! (*Saattaa hänet kunniapaikalle, itse kerjuusauva kädessään.*) Laula! Minä istun tänne ovipieleen ...

IRJA.

Simo! Tahdotko välttämättä tehdä tämän illan markkina-iloksi?

AFFLECK.

Maaailman iloksi, maailman iloksi! — Laula! Minä tahdon kuulla kunnian kanteleen kaikuvaaksi.

MANTSI.

Mitä laulaisin sinulle?

AFFLECK.

Laula Simo Hurtan hurjuudesta! — Tuo, tiedähän: „Urhoth urhoja sanovi”, jonka teit tyttäresi kohtalosta.

MANTSI

(hymyillen hyvillä mielin).

Se on kaunein kaikista ...

AFFLECK.

Laula! — Mutta miksi meillä on täällä niin vähän kuulijoita? Missä ovat rengit? Missä

piiät? Pirkko! Hohoi! Ohoi! — (PIRKKO *tulee.*) Käske tänne kaikki talonväki. Minä tahdon. Heti! Joutuin! Mantsi laulaa. Simo Hurtta tahtoo kuulla kunniansa.

(PIRKKO pois.)

IRJA.

Simo! Sinä olet poissa suunniltasi!

AFFLECK.

Ei. Nyt tunnen minä taas henkeni läsnäolon. — (HOVILAN VÄKEÄ *rupeaa tulemaan.*) Tervetulemaan, jalot vieraat! Tervetulemaan! Istukaa, olkaa hyvä! Peremmälle, peremmälle. Mantsi laulaa. — Pirkko tarjoaa. Viiniä? Hedelmiä? Sämpylöitä? — Nyt vasta ovat oikeat Hurtan häät. Ettekö näe, nuorikko seisoo tuolla. — Morsiantä! Morsiantä!

(Istuu kerjuusauva kädessään ovipieleen. HOVILAN VÄKI ympäri seiniä hämillään ja äänettöminä. PIRKKO tarjoilee. IRJA synkkänä vasemmalla etualalla. MANTSI näppäilee kanneltaan.)

Mantsin laulu.

„Urhoj urhoja sanovi,
naiset naisten nauruloita,
sulhaiset sydänsuruja,
neiet neitihuoliansa.
Mitä sanon ma, mies poloinen?
Sanon yhtä neittä nuorta.

Hukkako sorean sorti?
 Karhuko kaunihin kadotti?
 Kotkako korean koppoi?
 Kyykö pisti kaivotiellä?
 Tuota en suuresti surisi,
 suren huolta suurempata,
 koska koppoi neien nuoren,
 Simo Hurtta, huono miesi — —”

AFFLECK.

Kuuletteko? „Simo Hurtta, huono miesi!”
 — Hah,hah! — Uudestaan se paikka.

(Mantsi laulaa:)

— — „koska koppoi neien nuoren,
 Simo Hurtta, huono miesi,
 itketti ihalat silmät
 hukanhurja-silmillensä,
 puikutti punaiset posket
 karhunkarva-poskillansa,
 sorteli soreat hapsat
 kotkankouru-kynsillensä,
 riudutti ripeät rinnat
 kyyn on kylmällä povella.”

AFFLECK.

„Kyyn on kylmällä povella.” — Kuuletteko?
 Hah hah!

(Mantsi laulaa:)

— — „Tuota en suuresti surisi,
 suren huolta suurempata,
 kun ei oo minussa miestä,
 nuolen viejeä vaolle,

kirvehen kohottajata,
 sotateihon kelvollista;
 suru sorti suuren kunnan,
 vaiva voimani vähenti,
 murhe murti viimeisetkin.

Tuota en suuresti surisi,
 suren huolta suurempata,
 kun ei miestä Karjalassa,
 koko suuressa suvussa,
 joka kostaisi korean,
 kaataisi sen maan katalan,
 nuolella tahi terällä
 taikka kirvespohjallakin.”

AFFLECK.

„Maan katalan!” — Mainiota, mainiota!
 Kuulkaa tarkkaan: „Taikka kirvespohjallakin!”
 Hah hah! Jatka! Jatka!

(Mantsi lauraa:)

— — „Surmako soreat sorti?
 Tautiko väkevät tappoi?
 Merikö nieli meidän miehet?
 Maako mahtavat kadotti?

Tuota en suuresti surisi,
 suren huolta suurempata,
 kun ovat elossa urhot,
 tupa täynnä täyttä miestä,
 kynnykset kypärällistä,
 polvellista portahatkin,
 ei kohoia koston keihäs,
 satu tavahan salama.

Pois on mennyt Mantsin riemu,

Ilomantsi mailta poissa,
 pimeät on pirtit meillä,
 pimeämmät miesten mielet,
 kun ei kuuhutta kujilla,
 päivänpaistetta kylillä.
 Kaikki kynnykset kysyvät
 kukallista kulkijaansa,
 kaikki lautsat laulelevat
 heinällistä heilujaansa,
 itkevät ahot ihanat
 kesällistä keikkujaansa” — —

(Sävel särkyä, paperikruunu putoaa hänen päästään ja hän vaipuu polviensa varaan, muistaen mennyttä murhettaan. AFFLECK tuijottaa tajuttomana eteensä. Moni Hovilan väestä pyyhkii myöskin silmäkulmiaan. IRJA paikallaan jähmettyneenä syvässä, sanattomassa kärsimyksessään. Vaitiolo. Koira haukahtaa ulkona.)

IRJA

(rientäen ikkunaan).

Vieraita!

AFFLECK

(kavahtaen ylös).

Vieraita! Niin tietysti! Onhan nyt juhla-ilta. — (*Katsoo kuin lumouksesta herännyt ympärilleen.*) Mitä roskaväkeä täällä on? Ulos! Mars! Kenen luvalla te olette tänne tulleet? Pois. — Kuka on tuo ukko? Viekää pois hänet! viekää pois! — Kaikki valmiiksi vieraita vastaan ottamaan.

VÄKI häviää nopeasti. IRJA taluttaa vanhan MANTSIN pois. AFFLECK korjaa ryhtiään, ottaa asennon ja siirtyy isännän paikalle. Jännitetty odotus. — HÆRKEPÆUS tulee perältä.)

HÆRKEPÆUS.

Jumalan rauha Hovilaan.

AFFLECK.

Te? Herra rovasti!

(Aikoo rientää vastaan hänelle.)

HÆRKEPÆUS.

Pysykää paikallanne, majuri Affleck! Minä en ole tullut nyt pitämään kauniita kanssapuheita. — Te saatte vapaan lähdön täältä. Mutta teidän on lähdettävä pian. Sillä nyt on sota, herra majuri.

AFFLECK.

Kuitenkin toivotatte te Jumalan rauhaa minulle?

HÆRKEPÆUS.

Sen teen, koska toivon teidän sielunne saavan sovitus. — Kuulkaa nyt tarkoin, mitä sanon teille, majuri Affleck. Te näette tuon metsänrannan. Se on täynnä venäläistä sotaväkeä.

AFFLECK.

Kuinka? — (*Vihan vimmassa.*) Te olette uskaltanut! Te olette tehnyt sen. (*Polkien jal-*

kaansa.) Te valapatto! Siksi teistä ei siis ole kuulunut niin pitkään aikaan mitään? — Häh? Te olette pyytäneet apua venäläisten ylipäälliköltä?

HÆRKEPÆUS.

Niin, minä olen itse käynyt hänen puheillaan. — Ja se, mitä minä matkallani olen nähnyt, on ollut omiaan vain vahvistamaan sydämeni suurta vakaumusta. — Te puhuitte minulle kerran metsästä ja metsäläistilasta, herra majuri. Minä olen miettinyt kauan niitä sanoja ja nyt saatan minä sanoa teille: mitä te tiedätte metsäläistilasta, te, joka ette ole tämän kansan lapsi, joka olette palkkasotilaan poika Skotlannin tuntureilta! — Me, jotka tulemme metsästä, me tiedämme, mikä on metsä. Se on aina ollut Suomen kansan suuri vihollinen. Askel askeleelta on se pakotettu väistymään. — Nyt se tulee takaisin, nyt se peittää jälleen pellot ja niityt. Sudet tulevat tupiin, pedot pesivät karjakartanoihin. — Suomi on nyt suuri erämaa, herra majuri. Minä olen matkustanut kymmenien peninkulmien taipaleita: ei savu nouse siellä, ei kukko kieku siellä. Kylät ja kirkot ovat kylmillään, vaimot synnyttävät kinoksis- sa, miestä ei näe muuta kuin puolikasvanutta poikaa ja ikäkulua. Kaikki muut ovat viedyt so- taan. — Kaikki sortuu, kaikki pakenee, esivaltaa ei ole enää missään, ei pappeja, ei kirjoja, ei luku- taitoa. Kuolleita ei haudata, syntyviä ei kasteta.

Kukaan ei tee työtä enää, kukaan ei kylvä eikä kynnä enää. — Se on metsäläistilaa, herra majuri. — Kokonaiset kyläkunnat ovat kuolleet nälkään. Ja kaiken lopuksi on alkanut rutto raivota — —

AFFLECK.

Lakatkaa! Rutto ja kuolema puhuu teidän huuliltanne.

HÆRKEPÆUS.

Nyt puhuu niiltä metsä. Nyt korpi kohisee, Simo Affleck, ja varokaa nyt myrskyyn astumasta. — Sanoinko, että siellä on vain venäläistä sotaväkeä? Kurjaa, raadollista, sairasta rahvasta siellä on, meidän liepeisiimme matkan varrella tarttunutta. He tahtovat kaikki hyökätä Hovilaan. Kuin nälkäiset sudet he ovat ja koirat, jotka kalistavat kahleitaan. — Minä sain heidät hillityksi, ainoastaan sanomalla, että tulin tänne vakoilemaan.

AFFLECK.

Te ette itsekään hillitse heitä enää. Katsokaa! Kylä palaa! — Te olette vetänyt turmion ja tulipalon oman kansanne kotien yli.

(Etäinen tulipalo punertaa ikkunasta.)

HÆRKEPÆUS.

Jumala kaikkivaltias! — Paetkaa, majuri Affleck, paetkaa! — Minä riennän sinne. — Ota-
kaa paras hevonen tallista ja paetkaa! He tulevat. Minä en voi taata enää teidän henkeänne.

(Pois.)

AFFLECK.

Minä en pakene. Minä taistelen. Minä asetan rengit. Minä tunnen kymmenen miehen voimat käpälissäni. — (IRJA tulee kiireesti ja kalpeana.) Noh? Mitä nyt?

IRJA.

Vanha Mantsi on kuolemaisillaan. Ja väki sanoo, että hän on sairastunut ruttoon ...

AFFLECK.

Ruttoon? — Hah hah! Siinä Hurtan vieras, hyvä vieras.

IRJA.

Kaikki piiat ovat ominpäin paenneet. Kaikki rengit seuraavat heidän esimerkkiään. Me olemme yksin, Simo! Koko talossa ei ole ketään muita enää kuin Pirkko-muori ja henkiherra Arnkil, joka on juuri rekeen astumassa. Hän sanoo, että venäläinen on tulossa ...

AFFLECK.

Arnkil! — Nyt rekeen! Nyt Turunkorvaan! Mutta joutuin! Sudet tulevat. Metsä nousee. — Nyt saa piru kyyditä meidät omilla orheillaan.

(Rientää ulos Irjan kanssa.)

ESIRIPPU.

TOINEN KUVVELMA.

Autio tölli erämaassa. Ovi oikealla, ikkuna-aukko vasemmalla, pahanpäiväinen kiuas oikeassa takanurkassa. Lunta on satanut sisälle, ovi on rempallaan, katto puoleksi sisään pudonnut, kiukaalla valkea kinos. Keskellä taustaa lautsa, jolla IRJA lepää sairaana ja liikkumattomana. AFFLECK polvillaan pitäen Irjan kättä kädessään. ARNKIL hänen takanaan. — Kylmä, sinertävä kuutamovalistus. Vinha pohjatuuli.

ARNKIL.

Pois! Meidän täytyy eteenpäin! Te ette voi jäädä tähän. He tulevat.

AFFLECK.

Irja kuolee. Minä en voi jättää häntä.

ARNKIL.

Jos hän kuolee, ei mikään enempi vaara voi kohdata häntä. — Hän on jo kuollut.

AFFLECK.

Ei, hän elää vielä. Katsokaa! — Hän aukaisee silmänsä. Hän tuntee minut. Irja! Kuinka voit?

IRJA

(heikolla äänellä).

Minä kuolen. Jätä minut! Pakene, pakene, ennen kuin he sinut saavuttavat.

(Sulkee jälleen silmänsä.)

ARNKIL.

Te kuulette? Hän antaa itse saman neuvon teille. Seuratkaa sitä! Paetkaa! Jättäkää hänet!

AFFLECK.

En ikinä! — Hän paranee, hän on jo nyt parempi. Katsokaa! Hänen huulensa hymyilevät.

ARNKIL.

Nyt hän ei hengitä enää ollenkaan. Hän on kuollut. Kehen kerran rutto on iskenyt . . . Tulkaa, herra majuri! Te saatte itse taudin hänestä.

AFFLECK.

Hiljaa. — (*Kumartuu kuolevan ylitse.*) Oliko se mahdollista? Kuollut? Eihän ihminen voi niin kuolla. Äsken elävä ja lämmin, nyt jääksi jähmettynyt.

IRJA

(aukaisten jälleen silmänsä).

Pakene! — Minä rakastan sinua, Simo Affleck.

ARNKIL.

He tulevat.

AFFLECK.

Meidän täytyy pois. — Irja, minä kannan sinut takaisin rekeen.

IRJA.

Ei, minä en jaksa enää. Nietokset ovat liian korkeat minulle. Minä kärsin.

ARNKIL.

He tulevat. (*Huutoja etäältä.*) Kuuletteko? He lähestyvät. Huutoja metsätieltä. Minä kuulen: „Hohoi! Ohoi! Jälkiä! Tännepäin!” — Herra majuri: tuletteko?

AFFLECK.

En elämässä.

ARNKIL.

Siis kohtaamme tuonen tuolla puolen. (*Aikoen mennä.*) Ei, he ovat jo liian lähellä. Meidän täytyy jättää hevonen tähän. Onneksi on meillä kahdet suksiparit reenpohjalla. Joutuin! Me voimme vielä ehtiä pujahtamaan puiden väliin.

IRJA.

Älä jätä minua heidän käsiinsä elävänä! — Ota miekka, syökse sydämeeni! — — Simo, tee se, jos rakastat minua!

AFFLECK.

Kuinka? Surmata sinut, jota enin rakastin elämässä? En milloinkaan.

IRJA.

Tee se, Simo! — Sinä taistelet, sinä kaadut. Minä jään heidän kidutettavakseen. — — Minä niin pelkään.

ARNKIL.

Pois!

AFFLECK.

Sairasta he kuitenkin säälinevät.

IRJA.

Jumala säälii, ihmiset eivät sääli. — Pistä miekallasi! — He tulevat minun ruumiini raiskaamaan ...

AFFLECK.

Ah!

(Tempaa miekan ja syöksee sen hänen sydämeensä.)

IRJA.

... minun sieluni jää aina sinulle.

(Kuolee.)

AFFLECK.

Mitä olen minä tehnyt?

ARNKIL.

Herra majuri ...

AFFLECK.

Hän kuoli. Minun käteni kautta! — Henki-herra Arnkil! Pitääkö ihmisen siis aina murhata maan päällä kalleimpansa?

ARNKIL.

Pitää, jos hänen ei mieli jäädä paikalleen. —
Nyt suksille hengen edestä!

AFFLECK.

Nyt minulla ei ole enää mitään kadotettavaa.

ARNKIL.

Paljon, herra majuri, paljon: elämä. — Jos joku takaa-ajajista aikoo saavuttaa meidät, me ammusme. — Heitä ei voi olla vielä niin monta siellä. — Pois!

AFFLECK

(nousten).

Nyt taistellaan. — Minä tunnen jo lämpimän hurmeenhajun sieraimissani. — Silmä silmästä, hammas hampaasta! — Missä on minun karhunkeihääni?

ARNKIL.

Reessä, herra majuri. — Hyvä, nyt minä jälleen tunnen teidät.

AFFLECK.

Nyt taistellaan alla korpikuusten. Mars!
(Menevät. Miekka, joka on mennyt puhki Irjan poven, jää sinertämään kuin risti kuutamossa.)

ESIRIPPU.

VIIDES NÄYTÖS.

Tupa Turunkorvassa. Ovi perältä ja oikealta takalalalta. Kaikki puhdasta, siistiä, mutta köyhää ja puutteellista. Lattialla katajia, ikkunaluukusta pistää sisälle kukkiva pihlajan-oksa. On kesäinen lauantai-ilta. Avomesta ovesta näkyy kappale vihertävää viljavainiota, sen takana taivasta ja sinistä vettä. Lämmin, lempeä ilta-päivän valaistus. Etäisten kirkonkellojen kaiut kertovat lepopäivän alkaneeksi.

ARNKIL, hienossa matkavaipassaan, seisoo kynnyksellä. PIRKKO, nöyränä ja niijaten, oikeanpuoleisen oven edessä.

ARNKIL.

Eikö majuri Affleck ole kotona?

PIRKKO.

Kyllä, kyllä. Missäpä hän muualla olisi . . . ! Taitaa olla pajassa par'aikaa. — — Jos herra henkikirjuri vain tahtoo istua, niin minä käyn ja käsken hänet. Hän on siunaaman hetken perästä täällä.

ARNKIL.

Kuinka? Te tunnette minut? — Anteeksi, sehän on Pirkko-muori. Päivää, päivää, terve-

siä Tukholmasta. — Kuinka täällä siis oikeastaan jaksetaan?

PIRKKO.

Kiitoksia kysymästä. Kyllähän se on vähän huonoa tämä minun jaksamiseni ... ei tahdo jalka nousta enää niinkuin ennen ...

ARNKIL.

Pirkko näyttää päinvastoin hyvin kapperalta.

PIRKKO.

Herra henkikirjuri laskee leikkiä. — Olisihan se vielä jonakin mennyt tässä, kun ei olisi noita sivuja ruvennut taas kolottamaan. Ne ovat nähkääs aina olleet vähän vialla siitä asti kuin ryssät sen Hovilan ryöstivät... henkikirjuri muistaa...

ARNKIL.

Kyllä muistetaan. Siitä on nyt jo kaksitoista pitkä vuotta vierähtänyt.

PIRKKO.

Ja sanotaan, että meillä nyt on rauha. Onko se totta, herra henkikirjuri?

ARNKIL.

On.

PIRKKO.

No, jopa se oli Jumalan onni! — Onhan ne kertoneet sitä täälläkin, vaikka ei ole tullut tuota niin perustelluksi. Ei siitä sodasta enää luullut loppua tulevankaan ...

ARNKIL.

Ei luullut. — Mutta missä Pirkko piili, silloin kun me muut Hovilasta pakenimme? Minä en todellakaan muista nähneeni silloin Pirkkoa.

PIRKKO.

Ka, täytyihän minun korjata vähän kätköön talon hopea-astioita ... ja siinä ne vietävät, en paremmin sano, samassa olivatkin. Hengen kait ne olisivat minulta nitistäneet, jos ei rovasti olisi ehtinyt väliin ... Liekö hänkin kuollut jo, kun ei ole kuulunut mitään?

ARNKIL.

Ei, rovasti Hærkepæus elää. Mutta hän on itsekin tullut kyllin rangaistuksi maanpetökses- taan ... Paitsi että hänen tyttärensä, majurin valju vaimo, edelleenkin on vankina Venäjällä ...

PIRKKO.

Niin, johan se oli surullinen tapaus. Veivät vangiksi, vaikka olivat rovestin puolta pitävinään.

ARNKIL.

Vihollinen pitää vain omaa puoltaan. Kype-
nissä sai rovasti nähdä kotikylänsä ... (*Vaiti-
olo.*) Ja majuri on terve, toivon minä?

PIRKKO.

Ka, niin terve kuin ihminen voi olla hänen
asemassaan. — Kyllä se piti sattua surullisesti
hänenkin kohdalleen. Kun kaikki vietiin, talot
ja tavarat ...

ARNKIL.

Ne taisivat joutua vihollisen saaliiksi?

PIRKKO.

Kaikki mitä maanpäällistä oli. — Ja sitten
käräjänkäynnit ja sitten virka-ero ja sitten köy-
hyys ja sitten ... (*Pyyhki silmiänsä.*) Ohhoh,
onpa siinä ollut yhden osaksi ...

ARNKIL.

On tainnut olla kahdenkin, muorikulta. —
Millä te nyt elätte täällä, jos kysyä tohtii?

PIRKKO.

Kyllä kait sitä tohtii kysyä ja kyllä tuon juuri
hentoo sanoakin. Tyhjällä täällä eletään. Minkä
kipeneen saa joskus pajatöillänsä ansainneeksi, se
on heti puuronsilmään pistettävä ...

ARNKIL.

Hän takoo pyssyjä talonpojille?

PIRKKO.

Niitähän se on takovinaan, ja pistooleja, ja uttera se kyllä on, päivät pitkät pajassa seisoo, mutta eihän niitä nyt kuka osta, kun on rauha, eikä taida olla niin taikaa niistä hänen takomistaan ... Moittivat ne niitä ...

ARNKIL.

Kuinka? Pitäisihän hänen olla hyvä pyssyseppä? Sitähän se isäkin jo oli, vanha inspehtori nimittäin, jonka Pirkko hyvin muistaa ...

PIRKKO.

Kyllä muistan, kyllä muistan vanhan inspehtorin. — Takoohan se pyssyjä tämäkin, mutta eivät kuulu aina laukeavan. Lukko pettää ... mikä noissa vika lienee ... Ja siitähän se on käynyt niin synkkämieliseksi.

ARNKIL.

Taitaa muitakin syitä olla.

PIRKKO.

Onhan sillä syitä ... kun ei käy vieraita koskaan ja ovat ruvenneet sitä niin kaihtamaan ja

karttamaan ... Mutta kyllä se kovasti koskee tämäkin, kun ne moittivat hänen aseitaan ...

ARNKIL.

Käyvätkö ostajat täällä itse moittimassa?

PIRKKO.

Käyvät. Pajan ovelle tulevat ja siitä säkövät ... Eivätkä ne enää majuriksi sanokaan, vaan suoraan Simo Hurtaksi ...

ARNKIL

(kuin itsekseen).

Se yksin on siis jäänyt hänelle kaikista hänen entisistä arvonimistään.

PIRKKO.

Kyllä se vaan on surullista, kun on suuri herra ollut ja sitten pitää ruveta omin käsin leipäänsä ansaitsemaan ... omin nokisin käsin ... Juhla on nytkin tulossa, vaikka ei suinkaan ole tietoa huomisesta ...

ARNKIL.

Jos ei Pirkko pahaksi ottaisi ... (*Antaa rahaa hänelle.*) Vanhan ystävyyden vuoksi, nähkääs ... Ei ole tarvis sanoa siitä mitään majurille.

PIRKKO.

Kiitoksia, kiitoksia, no jopa se henkiherra hyväksi rupesi ... (*Niijailee.*) Enhän minä toki mitään majurille. — Kyllä hän nyt mahtaa ilahduttaa, kun saa vieraan ja vielä oikein mieluvieraan.

ARNKIL.

Niin, saamme nähdä.

PIRKKO.

Pitäisi hänen jo tullakin sieltä ... On hän toki muuten aina lepopäivää pyhittänyt ... (*Kellojen kaiut ovat lakanneet.*) Ja minä kun en muista käskää henkikirjuria edes istumaan ... Seison tässä vain ja puhun, mitä sylki suuhun tuo ... Tehkää niin hyvin!... Minä käyn heti ja käsken hänet.

(Kaksi pistoolinlaukausta ulkona, toinen ensin, toinen parin tuokion perästä.)

ARNKIL

(hypähtäen).

Mitä? Mitä se on?

PIRKKO.

Hän vain huvikseen ... hän vain koettelee kiväärejään. Ei se ole mitään. Se on hänellä vain tapa sellainen. Ei henkiherran pidä siitä säikähtää. — Hän tekee niin aina, kun hän on

lopettanut työnsä tai saanut valmiiksi jotakin . . .
Tuoltapa hän jo näkyy tulevankin.

(Vaitiolo. AFFLECK tulee, kaksi vielä savuavaa pistoolia kädessään, yllään majurin vanha virkatakki. Hän on vanhentunut kovasti, mutta samalla ikäänkuin leventynyt hartioistaan. Kädet nokiset, tukka ja parta siivottomat. Vaikuttaa nyt todelliselta metsäkarhulta. Puhuu itseksensä.)

AFFLECK.

Se ei lauennut . . . se ei lauennut taaskaan yht'aikaa . . . Se petti . . . Se pettää aina, aina . . .

PIRKKO.

Herra majuri, täällä olisi vieras teille.

AFFLECK.

Vieras? Kuka? — Ah, herra henkikirjuri! Tervetulemaan. — (*Nyykähyttää päätään kättä ojentamatta ja mitään hämmästyttä osoittamatta.*) Istukaa, olkaa hyvä! Te näette nämä kaksi pistoolia. Toinen niistä on isäni takoma. Se ei petä koskaan . . . Toinen on minun takomani . . . minä en saa sitä koskaan täsmälleen laukeamaan . . . Voitteko ymmärtää sitä?

ARNKIL.

Siinä on varmaan joku vika, herra majuri.

AFFLECK.

Niin, siinä on vika. Mutta minä en löydä sitä. Äh! (*Heittää pois oman takomansa pis-*

toolin ja ripustaa toisen seinälle.) Kuitenkin näitä pitäisi olla kaksi. Niitä oli kaksi. Toisen niistä annoin minä pois Sipo Nevalaiselle.

ARNKIL.

Majuri muistaa vielä ...

AFFLECK.

Tokko muistan? Kaikki muistan ... Hän lupasi tuoda sen takaisin, kun hän on lakannut tarvitsemasta sitä. Hän ei ole tuonut. Miksi ei? — Siinä näette, herra henkikirjuri, kuinka vähän on suomalaisen sanaan uskomista.

ARNKIL.

Kentiespä tuokin hän sen vielä, jos hän elää.

AFFLECK.

Hätkö? Hän on kuollut ja kuopattu. Kuningas on kuollut, Suomen jumala on kuollut ...

ARNKIL.

Niin, siksihän majuri suvaitsi kerran leikillään sanoa häntä.

AFFLECK.

Leikillään? Minä tarkoitin täyttä totta. — Jessenhaus on kuollut, Björn Finne on kuollut ... Kuinka te elätte, herra henkikirjuri?

ARNKIL.

Niin, Jumala kaikkiviisaudessaan on todellakin katsonut hyväksi säilyttää minut eheänä läpi kovien koettelemusten. Minä elän.

AFFLECK.

Ja eikö totta, elätte sangen hyvin vielä? — (*Terävästi.*) Te ette menettäneet mitään vihollisen maahan hyökätessä? — Niin, niin, te olitte ehtinyt jo kaikki rahaksi muuttamaan ... (*Synkistyen.*) Minä sitä vastoin ...

ARNKIL.

Herra majuri —!

AFFLECK.

... olen keppikerjäläinen. — Nonoh, ei hätää. — Vielä on tämä tupa minulla. — Te ehditte ottaa myös hyvissä ajoin virka-eron.

ARNKIL.

Niin, herra majuri antoi sen minulle todellakin hyväntahtoisesti.

AFFLECK.

Minä? Piru itse sen antoi teille. Teillä on hyvät tuntosarvet, herra henkikirjuri. Te tiedätte, milloin on erottava. — Minä sitä vastoin ...

ARNKIL.

Niin, minä olen kuullut, että majurilla on ollut ikävyyksiä.

AFFLECK.

Minä menetin virkani. Menetin, niin että paukkui ... Nonoh, ei hätää! Asia on vielä yli-oikeudessa.

ARNKIL.

Surullista kyllä on minun velvollisuuteni ilmoittaa, että asia on ratkaistu myöskin yli-oikeudessa.

AFFLECK.

Ratkaistu? Minun edukseni?

ARNKIL.

Ei, herra majuri ... Kuninkaallinen collegio on, tarkoin jutun vaiheita tutkittuaan, katsonut kohtuulliseksi vahvistaa kihlakunnan-oikeuden päätöksen asiassa, mikäli se nimittäin teitä koskee.

AFFLECK.

Häh?

ARNKIL.

Mutta myöskin rovasti Pietari Hærkepæus on tuomittu virkansa menettämään.

AFFLECK.

Mitä! Ähäh, sepä erinomaista ... (*Kävelee käsiä hykerrellen pitkin permanttoa.*) No, rakas appeni, mitäs te nyt sanotte?

ARNKIL.

Minä tapasin hänet ohimennen Kajaanissa. Hän näytti murtuneelta mieheltä, jolla ei ole paljoa enää teille eikä muille sanomista.

AFFLECK.

Te olette tavannut hänet? Todellakin? Mainiota!... Miksi ette ottanut mukaanne häntä?

ARNKIL.

Hän aikoi todellakin tännepäin. Mutta näytti siltä kuin hän ei olisi oikein välittänyt matka-seurasta. — Minä luulen, että hänellä on teille jotakin tärkeää puhumista, jonka hän tahtoo suorittaa mieluummin ilman todistajia.

AFFLECK.

Te luulette? ... Hän tahtoo tavata minua? — Erinomaista! — Missä hän viipty sitten? Miksi hän ei ole jo täällä?

ARNKIL.

Hän jättäytyi jälkeen tahallaan. Mutta ellen aivan erehdy, on hän oleva vielä tänä iltana täällä.

AFFLECK.

Tänä iltana? Ukko rovasti? — Tervetullut vaan, rakas appi, tervetullut minun majaani matalaan! — Te ehätitte ennen häntä? Teillä oli kiire?

ARNKIL.

Niin. Minun täytyy taas heti poistua täältä.

AFFLECK.

Minne?

ARNKIL.

Ensin Pielisiin, sitten takaisin Kajaaniin ...
Tärkeät asiat, herra majuri, asiat ...

AFFLECK.

Mitkä asiat?

ARNKIL.

Niin, minä voin sen todellakin sanoa teille:
virka-asiat.

AFFLECK.

Kuinka? — Eikö teillä ole virka-ero? Ettekö
te nyt juuri tule Tukholmasta?

ARNKIL.

Kyllä, minä tulen sieltä, mutta minä en aio
enää palata sinne. Kuninkaallinen kollegio on
nimittäin katsonut hyväksi ... hm, samalla kun
se on teidät lopullisesti erottanut ... katsonut
hyväksi ... kuinka sanoisin ...

AFFLECK.

Noh?

ARNKIL.

... määrätä minut kaikkien kruununverojen kantajaksi Kajaanin lääniin ja Ylä-Karjalaan.

AFFLECK.

Niinkö? — (*Katsoo suurin silmin häntä.*)
Te peritte siis nyt minun virkani ja asemani?
Teistä tulee nyt Hovilan isäntä? — Vai niin, toivotan onnea, toivotan onnea, herra henkikirjuri, ...

ARNKIL.

Ei kestä. — Samalla on minun tehtäväkseni jäänyt eräs toimi ... hm, eräs ikävyys ...

AFFLECK.

Suu puhtaaksi vain, herra henkikirjuri! Minä näen, että teillä on jotakin erikoista sanottavaa.

ARNKIL.

Hm, ei oikeastaan mitään niin erikoista ... Asianlaita on vain se, että korkea esivalta määrätessään minut tähän virkaan, on samalla jättänyt minun käskyvaltani alle kaikki sitä seuraavat kruununpuustellit ... muiden muassa Turunkorvan ...

AFFLECK.

Turunkorvan? Häh?

ARNKIL.

Teidän ei ollenkaan tarvitse siitä säikähtää, herra majuri. Te jätte luonnollisesti asumaan tänne, kuten ennenkin ... Vuokrasta ei teidän tarvitse välittää ...

AFFLECK.

Vuokrasta?

ARNKIL.

... ei välittää, kuten sanoin. Kaikki on jääpä ennalleen ... hm, ainakin toistaiseksi. Sillä ettehän te tarvitse koko taloa ...

AFFLECK.

Suu puhtaaksi!

ARNKIL.

Niin ... voisihan tapahtua ... ei vielä tietysti, ei vielä, mutta vastaisuudessa ... että minun olisi pakko sijoittaa tänne joku veronkantaaja, kenties kaksikin ... He eivät tule teitä millään tavoin häiritsemään ... Te jätte tänne, kuten ennenkin, taotte ... niin, tehän taotte miellänne ... ?

AFFLECK.

Minä tulisin siis asumaan ikäänkuin teidän armoillanne?

ARNKIL.

Ei suinkaan, herra majuri, ei suinkaan ... teillä ei ole vähintäkään syytä sitä niin käsittää

... Me voimme heitä varten panna jälleen kuntoon tuon vanhan pirtin, joka on aivan erillään päärakennuksesta ... Hm, taikka ... se on lähempänä pajaa ja olisi muutenkin sopiva teille ... Kenties te tahtoisitte muuttaa siihen, herra majuri?

AFFLECK.

Minä? Herra henkikirjuri! ... Nonoh, ei hätää, ei hätää. — Minä voin asua pajassa, pajassa. Sen olen minä itse rakentanut ja se on toisella puolen tietä. Se ei kuulu kruunulle ... Minä suostun, minä suostun kaikkeen ... Te kuulette, herra henkikirjuri. Minä olen aivan myöntyväinen.

ARNKIL.

Se ilahduttaa minua, herra majuri. Olin suoraan sanoen peljännyt hiukan, että ottaisitte kovin pahaksi tämän ... Hm, ja vielä eräs muodollisuus. Te tiedätte, minun täytyy tehdä tili kruunulle kruunun omaisuudesta ... Olisi sitä varten tarpeen panna toimeen täällä pieni revideeraus ... hm, kuinka sanoisinkaan ... kotitarkastus ... jo veronkantajainkin vuoksi, joihin luvalla sanoen, hah hah, ei koskaan ole luottamista.

AFFLECK.

Minä ymmärrän. Kaikki on tarkastettava, kaikki on tilitettävä ... (*Jälleen kuohahtaen.*)
Herra henkikirjuri! ... (*Pidättäen itsensä.*)

Nonoh, ei hätää. Hyvä on, hyvä on. — Milloin nuo veronkantajat tulevat sitten?

ARNKIL.

Hm, se ei nyt vielä ole tarkoin päätetty. — Tietysti, niin pian kun herra majuri vain katsoo voivansa luovuttaa talon ... Viikon, kenties parin päästä ... kenties myös yhtä monen päivän ... Milloin majuri luulee tulevansa valmiiksi?

AFFLECK.

Minä olen kyllä valmis. Milloin tahansa. Nyt heti ... Tässä silmänräpäyksessä?

ARNKIL.

Niin pian ei sen ole tarvis tapahtua. Mutta kenties jo maanantaina ... Majurilla ei tule olemaan mitään vaivaa tästä ... Minä olen jo pitänyt huolta vieraista-miehistäkin ...

AFFLECK.

Mitä? Tuleeko tänne vieraita-miehiä?

ARNKIL.

Niin, tiedättehän, että kaikki tapahtuisi laillisesti ja muotojen mukaan ... Minä olen aikoinut jäädä tänne siksi aikaa ... He odottavat tuolla naapurissa ... kenties he voisivat olla yötä täällä ...?

AFFLECK.

Ei, minä en salli sitä.

ARNKIL.

Ettekö? — Siellä on hiukan ahdasta, nähkääs, ja minä ajattelin ... Otin toisin sanoen heidät jo mukaani. He ovat tuolla ulkona. Kenties majuri on jo tullessaan nähnyt heidät?... Teidän luvallanne ... käskenkö heidät katon alle?

AFFLECK.

Ei, minä en salli sitä, minä en salli! Tämän yön tahdon minä vielä maata rauhassa. Tänä iltana tahdon minä vielä olla herra Turunkorvassa. — Henkikirjuri Arnkil! Menkää, ilmoittakaa vieraille-miehille ... ilmoittakaa mitä tahansa ... sanalla sanoen: nyt poistukaa!

ARNKIL.

Niinkö? — Siinä tapauksessa, suokaa anteeksi, herra majuri, minun on ilmoitettava teille: te ette ole enää herra Turunkorvassa. Nyt minä käsken täällä. Ja nyt pyydän minä sisälle vieraatmiehet, sillä toimitus on h e t i alotettava. — Minulla ei ole aikaa viipyä täällä.

AFFLECK

(jonka hartiat ovat kokoon lysähtäneet).

Ohoh! — Niin, niin, ei hätää, ei hätää. — Alottakaa te vaan, alottakaa vaan! — Minä pois-

tun. Minä voin heti muuttaa pajaan. Minä menen ... minä menen jo ... Olkaa vain kuin kotonanne, herra henkikirjuri ...

PIRKKO

(on pistäytynyt sillä välin kyökkiin ja tullut takaisin).

Eikö herra majuri tahtoisi peseytyä? Sauna on lämmitetty ...

AFFLECK.

Kyllä; Pirkko-muori, kyllä. Minä kylven ... Meidät ajetaan nyt pois ... Niin, niin, Pirkko-muori, pois ... Ei hätää ... Henkikirjuri Arnkil on nyt isäntä Turunkorvassa.

PIRKKO

(syösten Arnkilin eteen).

Pois! — Herra henkikirjuri: emmekö me enää saa asua täällä?

ARNKIL.

Tietysti, Pirkko-muori, tietysti. Herra majuri suvaitsee laskea leikkiä. Tässä on kysymys vain pienestä pesänselvityksestä. — (ROVASTI ja SIPO NEVALAINEN *näkyvät ovella.*) Tuossa ovat minun vieraat-mieheni.

AFFLECK.

Kuinka? Rovasti? Ja Sipo Nevalainen? — Mitä? Nousevatko kuolleet haudoistaan?

ARNKIL.

Niin, ne nousevat, ja jos te odotatte, herra majuri, te olette näkevä vielä enemmän vainajia. Sillä tietäkää, majuri Affleck! Tässä ei ole kysymyksessä nyt mikään kurja kalunkirjoitus. Tässä tehdään tiliä alla kasvon Kaikkivalan. — Tulkaa vaan sisälle, herra rovasti! Astu vaan lähemmäksi, Sipo Nevalainen! Hän on tässä, jota sinä olet etsinyt, Simo Hurtta, majuri Affleck, jolle sinulla on terveisiä Ruotsin kuninkaalta.

AFFLECK.

Keneltä?

ARNKIL.

Ei tältä, joka nyt hallitsee. Häneltä, vainajalta, Kaarle XII:ta. Sillä tiedättekö, herra majuri, mistä tämä talonpoika tulee? Hän tulee Norjan tuntureilta.

AFFLECK.

Mahdotonta. Kuningas Kaarle on kuollut.

ARNKIL.

Hän on tavannut kuninkaan vallihaudassa. — Hän on sen jälkeen ollut sairaana, vankina, haavoitettuna. Nyt tulee hän takaisin, viidentoista vuoden perästä, kävellen ympäri Pohjanlahden. Puhu, Nevalainen! Haasta, Suomen Jumala! — Mitä sanoi sinulle sankarikuningas?

NEVALAINEN

(hattuaan kohottaen).

Hän käski minun sanomaan herra majurille, että ihmisen tavara on kallis, mutta henki vielä kalliimpi hänelle. Ja tämä kansa maksaa veronsa hengellään.

(Ojentaa kirjeen hänelle.)

AFFLECK.

Niinkö? — Todellakin. Sen alla seisoo: Rex Carolus. — Mitä mahtoi hän sillä tarkoittaa?

NEVALAINEN.

Omasta puolestani tahtoisin vain jättää takaisin tämän.

(Ojentaa pistoolin hänelle.)

AFFLECK.

Häh? Pistooli? — Se on sinulla vielä. Minä tunnen. Se on isäni tekoa. Sen lukko ei petä koskaan. — Hennotko luopua siitä?

NEVALAINEN.

Kullekin omansa. Minä olen lakannut sitä tarvitsemasta.

AFFLECK.

Kiitos. — (*Yrittää ojentaa kätensä hänelle.* NEVALAINEN *vetää kätensä pois.*) Kuinka vihaatko sinäkin minua?

NEVALAINEN.

Minä olen aina vihannut sinua, Simo Hurtta, vaikka minä en ole tahtonut sinuun kättäni satuttaa, koska olit laillisen esivallan palvelija. Ja nyt minä suorastaan ylenkatson sinua, sillä sinä olet huono mies, Simo Hurtta, et kuollut kunnialla, vaan päästit viholliset maata hävittämään. Kuitenkin sinä olit rajakapteeni, kuitenkin oli kuningas jättänyt sinun toimeksesi katsoa, ettei raja siirtyisi sinun kohdaltasi. Sinun sijassasi minä en eläisi enää päivääkään, vaan ampuisin itseni tuolla samalla aseella, jonka isäsi on takonut ja jolla minä nyt olisin ampunut sinut, ellei henkiherra Arnkil olisi saanut minua tuumastani luopumaan.

ARNKIL.

Amen. Suomen jumala on puhunut. — Nyt on teidän vuoronne, herra rovasti. Tehkää tilinne entisen majuri Affleckin kanssa.

AFFLECK.

Ettekö tekään tarjoa sovinnon kättä minulle? — (*Kätensä ojentaen.*) Me olemme nyt molemmat yhtä entiset. Me olemme molemmat yhtä onnettomat.

HÆRKEPÆUS

(tarjottuun käteen tarttumatta).

Minä olen aina vihannut sinua, Simo Hurtta, siitä että olit susi minun seurakunnassani, jo en-

nen kuin ryöstit minun oman valkean karitsani. Nyt en minä enää vihaa sinua, vaan säälin ja surkuttelen sinua, sillä minä en tiedä ketään niin viheliäistä kuin sinä enkä tunne ketään niin mahdotonta maasta nousemaan kuin sinä olet. Kuitenkaan minä en voi koskaan tehdä sinun kanssasi sovintoa, sillä sinun kätesi ovat viattomien verellä tahratut ja sinun saappaasi korot tiukkuvat orpojen ja leskien kyyneleistä. Mene, ja sovi Jumalan kanssa, Simo Affleck, sillä ihmisten kesken sinä olet kirottu eikä sinulla ole enää mitään tekemistä tämän maan kamaralla.

ARNKIL.

Amen. Suomen kirkko on puhunut. — Nyt on minun vuoroni.

AFFLECK.

Hän ainakaan ei voine syyttää minua mistään. Sillä me olimme rikostoverit.

ARNKIL.

Minä olen vihannut sinua aina, Simo Hurtta, ja tulen vihaamaan sinua haudan tuolle puolen. Sillä sinä olit vain puoli-hurtta, silloin kun sinun olisi pitänyt olla koko-hurtta, ja minä vihaan tuota toista puolta sinussa kuin mätäpaiseetta, joka jo nyt on kokonaan sinun veresi saastuttanut. Sinulla oli voimaa ryöstää ja tappaa tätä kansaa, mutta sinulla ei ollut voimaa kuulla metsän hu-

minassa heidän huokauksiaan. Sinulla oli voimaa ryöstää Anna Hærkepæus, mutta sinulla ei ollut voimaa vastustaa hänen isäänsä ja lähettää häntä vangittuna Tukholmaan. Sinulla oli voimaa hirtättää Yrjö Sormuinen, mutta sinulla ei ollut voimaa torjua luotasi hänen tyttärensä rukouksia ja kyyneleitä. Sinulla oli voimaa hirtättää Juho Nevalainen, mutta sinulla ei ollut voimaa kestää hänen morsiamensa punaisia huulia ja hurmaavaa silmäparia. Sinulla oli voimaa iskeä kuoliaaksi tämä sama Irja Sormuinen, silloin kun sinun vihollisesi seisoivat kuin seinä sinun takanasi, mutta sinulla ei ollut voimaa surmata hänen sieluaan, joka jäi sinun sydämeesi ja joka on tehnyt sinut nyt noin nöyräksi ja hiljaiseksi.

HÆRKEPÆUS.

Armahtakaa häntä, herra henkikirjuri! Ettekö näe, että hän on kukistettu? Lakatkaa! Jumala on jauhanut muruiksi hänen harmaakivisen sydämensä.

ARNKIL.

Ei sääliä, ei armahdusta, sillä nyt puhuu Suomen saatana. Minä en voi antaa koskaan anteeksi sinulle, Simo Hurtta, että sinä muutit yksinäisen ja ylpeän olentosi tullen näin tuhansien kaltaiseksi. Siksi minä olen sinulle tämän kohtauksen valmistanut ja kutsunut sinua syyttämään kaikkine, joiden sanojen tutkaimet nyt tunkevat sinun

pehmentyneesen päähäsi ja sydämeesi. Sinä et ole nähnyt vielä heitä kaikkia, mutta minä olen nähnyt hänet, Anna Hærkepæuksen, jota minä kerran rakastin, ja jonka minä olen omilla varoilani lunastanut Venäjän orjuudesta saattaakseni hänet sinun eteesi sellaisena, miksi sinä olet hänet tehnyt ja miksi vihollisen rauta ja ruoska ovat hänet rutistaneet. Heidät kaikki sijoitan minä tähän taloon. Kuole, Simo Hurtta, kuole pois elävitten keskuudesta, sillä sinä olet jo nyt elävältä haudattu ja elävät vainajat vaeltavat sinua kohtaamaan.

(VALKEA VAIMO näkyy ovella, sokeana, raajarikona, sauvan varassa, lumivalkeat hapsset harteille valuvina. AFFLECK peittää kasvonsa kauhistuen.)

AFFLECK.

Totisesti on tämä tuomion päivä. Haudat aukeavat, kääriliinat katkeavat. — Nyt taikka ei milloinkaan!

(Kohottaa pistoolin kohti ohimoaan.)

PIRKKO.

Simo! Simo!

(Syöksyy syliksi häneen.)

AFFLECK.

Äiti!

(Itkee ääneen hänen povellaan.)

ARNKIL.

Niin, itke äitisi povella, jolle sinä et ole koskaan yhtään kaunista sanaa sanonut, vaan joka elämänsä ijän on saanut peljätä ja vavista sinun edessäsi! Nyyhki nyt sen povella, jonka sinä unohdit Hovilaan, silloin kun vihollisten voima vyöryi sinun ylitsesi — —!

AFFLECK.

Äiti! Et sinä siitä minulle vihaa kannan?

PIRKKO

(itkien).

Poikani! Rakas poikani! En minä osaa vihata sinua, vaikka muut kaikki sinua vihaisivat ja sinulle kuolemaa korvaan huutaisivat. Mutta jos sinä nyt aiot ampua itsesi, niin älä tee sitä täällä, älä täällä! Pirtti puhdas pilautuisi ... (Hellästi.) Etkö ensin kylpisi, Simo?

AFFLECK

(kuin heräten).

Niin, niin, ei täällä ..Ensin saunaan, ensin puhdas paita päälle ... Sitten, sitten ... Olet oikeassa, äiti. Ensin pois pajatomu! Sitten voi majuri Affleck astua Herran tuomiolle.

ESIRIPPU.

RITARI KLAUS

KUVAELMA

HENKILÖT.

RITARI KLAUS.
INKERI.

Näyttämö: Mökki erämaassa. Ovi perältä. Vasemmalla ikkuna-aukko, joka luukulla suljetaan. Etualalla vasemmalla. Neitsyt Maarian kuva puisessa komerossaan. Himmeä lamppu sen edessä.

RITARI KLAUS seisoo neuvottomana keskilattialla. INKERI on juuri tullut sisälle ja pudistelee lunta turkiksistaan.

RITARI KLAUS.

Niin, tämä on minun kotini ja tällainen minun elämäni. Sinä näet, että ikkunalautani on lahonnut ja oven kamanat viistoon painuneet. Lumi sataa tänne sisälle pyryllä ja vesi jäätyy juomammeessa pakkasella. En ikinä olisi uskaltanut kutsua sinua tänne, ellet olisi tullut itsestäsi.

INKERI.

Minä rakastan sinua.

RITARI KLAUS.

Sinä et voi rakastaa minua. Minulla ei ole muuta omaa taivaan alla kuin tämä tölli ja nämä vaatteet päälläni, jotka eivät nekään enää ole uuden uutukaiset. Henkeni pitimiksi viritän joskus vivun korpeen, mutta erämiehet särkevät sen

tavallisesti, sillä he sanovat minun turmelevan heiltä metsä-onnen. Paras, että käännyt takaisin tykö valtavanhempaisi.

INKERI.

Minä rakastan sinua.

RITARI KLAUS.

Se ei käy laatuun, ystäväni. Enhän minä ole mies, jota sinun sopii rakastaa. Minun ruumiini on yhtä ruma kuin minun sielunikin eikä ole sitä pahetta maan päällä, jota minä en olisi sakkaan saakka tyhjentänyt. Minä olen naurattanut naisia useampia kuin minun päässäni on hiuksia ja murhannut miehiä niin monta, että voisi tehdä kellotapulin heidän pääkalloistaan. Muistinko mainita, että olen ryöstänyt leskien ja orpojen osan sekä hukannut taloni ja tavarani myrkyllisissä, päätä-pyörryttävissä nautinnoissa? Minä olen raunio, jossa vain sisiliskot luikertavat. Mitä iloa saattaa sinulla olla minun seurastani?

INKERI.

Minä rakastan sinua.

RITARI KLAUS.

En tiedä, pitääkö minun itkeä vai nauraa sinulle. Sinä olet todellakin hyvin merkillinen. Sinä tulet minun luokseni silloin, kun minulla ei enää

ole mitään ja kun itse olen inho ja häpeä itselleni. Miksi sinä et tullut silloin, kun minä olin rikas ja nuori, kun minulla oli knaappeja ja palvelijoita ja kun valtakunnan mahtavimmat ritarit katsoivat kunniakseen istua minun pöydässäni? Silloin olisin minä ehkä voinut valmistaa sinulle arvosi mukaisen vastaan-oton. Nyt tulet sinä myöhään yöllä, etsit kaukaisen erämaan töllin ja sanot, että tahdot jäädä siihen yhdessä rikollisen miehen kanssa, jota kukaan kunniallinen ihminen ei enää tervehdi edes tiellä tahi kirkkomäellä. Herra on varmaan nähnyt hyväksi ottaa pois sinulta sinun ymmärryksesi.

INKERI.

Etkö kuule, että rakastan sinua?

RITARI KLAUS.

Pelätä ja kammota sinun tulee minua, jos tahdot pysyä uskollisena omalle itsellesi. Oletko ollenkaan ajatellut sen teon seurauksia, jonka olet noin kevytmielisesti ja uhkarohkeasti suunnitellut? Ellet sinä vielä ennen yötä palaja nopeasti takaisin isäsi kartanoon, olet sinä huomenna yhtä koditon ja kurja kuin minäkin eikä kukaan entisistä ihailijoistasi ole enää sinulle kättä ojentava. Sukusi on sinut kiroava, kansa on kauhistuva naista, joka minun moiseen metsänpetoon on liittänyt kohtalonsa. Kaikki vallasväen ovet sulkeutuvat sinulta paukahtaen, sinun

on mahdoton enää koskaan matkustaa Turkuun
tahi Tukholmaan, puhumattakaan meidän omasta
pitäjästämme, jossa sinä yksinkertaisesti olet tuo-
mittu ihmisten ilmoilta häviämään. Nainen voi
kestää paljon, minä tiedän sen, mutta ei sitä surun
ja häpeän kuormaa, joka painaisi sinua minun
vierelläni. Siksi ole nyt järkevä ja ...

INKERI

(suutelee häntä).

RITARI KLAUS.

Sinä todellakin hämmästyttät minua. Sinä
suutelet minua niinkuin minä olisin nuori hovi-
poika tahi tulisilmäinen luutunlyöjä enkä vanha,
harmaahapsinen mies, jonka hartiat jo ovat elä-
män taistelussa ennen aikojaan kumartuneet.
Näen, että tahdot syöstä itsesi suoraan perika-
toon. Minä ymmärrän, että nainen voi tehdä
senkin rakastajansa takia, mutta enhän minä ole
sinun rakastajasi. Minä olen vain yksi sinun
hyljätyistä kosijoistasi, jota sinä nyt lähestyt sää-
listä hänen suuressa onnettomuudessaan. Se tuot-
taa kunniaa sinun hyvälle sydämellesi ja minun
oma sydämeni on siitä syvästi liikutettu, mutta
minä olen todellakin arvoton sinun armolahjaasi
vastaan ottamaan.

INKERI

(suutelee häntä).

RITARI KLAUS.

Sinun suudelmasi koskee kipeästi minuun. Oli aika, jolloin se olisi sulanut kuin sokeri minun huulillani. Nyt pistää se minua kuin peitsenkärki takaraivooni saakka. Sinä teet todellakin hyvin väärin myöskin minua kohtaan, kun et tahdo totella sanojani. Mikä julma ilo saattaa sinulle olla siitä, että herätät haamuja haudoistaan ja lietsot minuun vain tuskaa ja kärsimystä? Mitä tahdot minusta? Miksi tulet minun luokseni? Miksi et sinä sano mitään, vaan tuijotat minuun tuolla katseella, joka rikkoo yksinäisen korpi-yön rauhan povessani?

INKERI.

Miksi puhut aina koko ajan vain itsestäsi? Miksi et sinä puhu minusta ollenkaan?

RITARI KLAUS.

Minä puhun sinusta, silloin kun minä puhun itsestäni. Taikka oikeammin, minä puhun siitä hyvästä työstä, jonka aiot tehdä minulle, mutta joka juuri tulisi olemaan pahatyö sinulle itsellesi. Huomaan, että aiot jälleen suudella minua. Minä kiellän sinua sitä tekemästä, sillä minä en tahdo tuntea itseäni entistä kurjemmaksi. Minä olen onneton, minä olen rikollinen, minä olen raadollinen ja köyhä, se on totta, mutta niin köyhä minä en vielä ole, että tahtoisin elää niistä muruista, jotka rikasten pöydältä putoavat. Myös-

kin minulla on vielä jälellä pisara ylpeyttä. Myöskään minä en salli vielä itseäni herjattavan oman orteni alla. Ja sinun rakkautesi on herja minulle, se on leivänpala, jonka heität minulle, mutta jota minä en ole pyytänyt sinulta ja jota minä en aio vastaan ottaa sinulta, niin totta kuin minä koskaan olen viatonta verta vuodattanut. Mene! Mene! Minä en tahdo enää milloinkaan nähdä sinua.

INKERI.

Sinä olet sittenkin Ritari Klaus! Juuri tuolaisena tahdoin minä nähdä sinut.

RITARI KLAUS.

Miksi et mene? Mitä salaillet sinä vaippasi laskoksissa? Onko se joku uusi armolahja minulle, jonka aiot ojentaa minulle suudelmiasi asemasta? Hah hah! Ei ole rajoja naisen hyvydellä. Miksi et vedä esille sitä? Kenties on se kukkaro? Kenties kirjaeltu vyö minulle?

INKERI.

Se on miekka.

(Vetää miekan esille vaatteensa alta.)

RITARI KLAUS

(säpsähtäen).

Miekka? Minulle?

INKERI.

Minä tahdoin, että olisit jälleen Ritari Klaus.

RITARI KLAUS.

Miekka! Minun miekkani todellakin!

INKERI.

Minä olen säilyttänyt sen sinulle kartanosi häviöstä.

RITARI KLAUS.

Taas ulos maailmaan? Taas uusiin rikostöihin?

INKERI.

Tekoihin, jotka vastaavat sinun sielusi sisintä olemusta.

RITARI KLAUS.

Siellä ei asu miekka enää.

INKERI.

Mikä asuu siellä siis?

RITARI KLAUS.

Risti.

INKERI.

Onneton! Oletko hukannut ainoan aartehesi?

RITARI KLAUS

(hiljaa).

Minä en ole enää Ritari Klaus.

INKERI.

Miksi kummittelet sitten? Mitä teet sinä enää elävitten parissa?

RITARI KLAUS.

Minä kadun.

(Tapailee ristiin-naulitun kuvaa rinnaltaan ja suutelee sitä. Pitkä vaitiolo.)

INKERI

(harvakseen).

Hyvää yötä.

RITARI KLAUS.

Hyvää yötä.

INKERI.

Ainiaaksi.

RITARI KLAUS.

Ainiaaksi.

INKERI.

Mutta sinun miekkasi tahdon minä kuitenkin jättää tänne ja iskeä ovesi kamanaan merkiksi, kuka olit. Joka kerta kuin kuljet siitä, olet täten kulkeva tuomion miekan alitse.

RITARI KLAUS.

Menetkö nyt?

INKERI.

Minulla ei ole täällä enää mitään tekemistä.

RITARI KLAUS

(rukoilevasti).

Inkeri!

INKERI

(päättään pudistaen).

En tunne sinua. Olet aivan outo mies minulle.

RITARI KLAUS.

Etkö rakasta minua?

INKERI.

Rikollista miestä saatoin rakastaa. En miestä, joka katuu.

RITARI KLAUS.

Minä rakastan sinua.

INKERI.

En tiedä, kuka olet.

(Menee. Ovi sulkeutuu hänen jälkeensä äänettömästi.)

RITARI KLAUS.

Jumalan äiti, ole minulle armollinen!

(Polvistuu Neitseen kuvan eteen.)

ESIRIPPU.

Hinta 4: —